

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Liber Octavvs. Octauus, De iuramento, qu[a]estionibus tribus perficitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

FR. DOMINICI SOTO,
SEGOBIENSIS, THEOLOGI,

Ordinis Prædicatorum,

Liber Octauus de Iustitia & iure.

P R O E M I V M.

Quando primum libros istos de iustitia & iure in lucem dedimus, materiam iureiurandi, & adiurandi qua se inter illos iure optimo insinuabat, ob id missam fecimus, quod seorsum libellum paucis ante diebus de re illa ediderim. At quoniam in vulgus Latine & Hispanè illum scripsi, ob idque non omnibus scholarum nervis rem amplificavi, multi ex me efflogitarunt. ut hac secunda impressione id de integro elucubrarem: est enim res seu dignissima, his maxime temporibus quando iurandi licentia tantam peierandi consuetudinem peperit: ut iuxta Christianis enormitatem huius criminis persuadere valeas. Id quod Christianis inueteratè denigrat. Annui ergo nil uentus, si ex eodem libello quam plurima huiusmodi transcriptus. Ille enim in solum usum plebis cedere potest. Cogitavi ergo libellum septimum de cambijs, qui breuissimus erat in sexto de usuris ponere, ac post septimum de voto, octauum usum de iureiurando & adiuratione collocare. Ordinum unum D. Thom. ut hactenus feci prosecutus.

QVÆSTIO PRIMA, DE IVRAMENTO.

S. Thom. 2. 2. quæst. 89.

ARTICVLVS PRIMVS.

Iurum iuramenti definitio, sit bona.

QUÆSTIONEM de iuramento in decem articulos distribuit Sanctus Thomas, quorum primò quaeritur quid sit, secundo sit ne licitum, & cetera alia quæ suo ordine patebunt. Vbi forsitan quis illico ordini obijciat, primum fuisse quaerendum, ut Philosophus 2. post admonet, primum iuramentum sit, quam quid sit. Respondetur autem in moralibus idem esse quaerere, an res sit, & an licita sit. quæ quidem quaestio præsupponit quid sit: ex notitia enim eius scire potest, an licitum sit. Merito ergo primum de definitione quaeritur iuramenti. Ad quam quaestionem D. Thom. quatuor conclusionibus respondet. Prima, iurare est Deum in testimonium assumere. Et dicitur iuramentum ob id quod sit quasi pro iure introductum. Alii autem iurare esse Deum in testimonium vocare, sub quibus verbis D. Thom. quaestionem proposuit. Et sumitur ex quodam sermone Augustini de periurio, qui est inter sermones de verbis Apostoli 2. super verbis Iacob 5. Nolite iurare &c. Vbi ait quid est iurare per Deum, nisi restis est Deus? Verum tamen D. Thom. ad prohibitionem diuinam alludens, ne nomen Dei in uanum assumamus, cordarius pro-

iuo.

inuocare, dixit, assumere. Probatio autem conclusionis sumitur ex fine & causa iurandi. Iuratio namque est veritatis confirmatio in rebus moralibus, quæ in particulari contingunt iuxta illud Apostoli ad Hebræos sexto. Omnis controuersia finis ad confirmationem, est iuramentum: huiusmodi autem confirmatio certa esse nequit nisi Deus in testem aduocetur: ergo iurare est Deum in testem assumere. Secundæ autem præmissæ ratio est, quod in scibilibus, quæ in ratione posita sunt, confirmatio veritatis procedit ex his, quæ sunt naturaliter nota: atque adeo illis neque testibus neque iuramento opus est. In moralibus verò quæ contingunt sunt atque adeo nimium varia, non potest res ratione constaberi. Sed opus est testibus. Testimonium autem humanum duplici de causa fallax est: nempe & ex vitio voluntatis hominis, qui contra id quod mente sentit, ob malitiam pronuntiare potest: & ex defectu intellectus: quia ob ignorantiam sæpe de occultis, & de absensibus fallitur. Cum ergo his de causis omnis homo sit mendax, dictorum veritas solo Dei testimonio satis confirmatur. Id quod Apostolus loco modo citato admonet dicens, Homines per maiorem se iurant. Hinc ergo perspicacior definitionem scolastico more hanc eliciamus. Iuramentum est dictio per diuinam attestationem confirmata: ut dictionis nomine, affirmationem & negationem complectamur: Dei vero appellatione, res quoque diuinas nempe creaturas in ipsum relatas. Enimvero qui per creaturas iurat, nomen aliquod illis inesse profitetur, siue falsum, ut idololatras, siue verum: ut orthodoxi, quod Deum in creaturis existere profitemur. unde de iusurandum ait de officijs Cicero est affirmatio religiosa. Et Aristoteles etiam in Rethorica ad Alexandrum, iusurandum est, cum diuina veneratione dictio, probationis expertis Dictionis nomine affirmationem complexus est negationem. Adiecit autem, probationis expertis, hoc est, quæ alia probatione caret: nimirum, ut naturam penitus iuramenti parefaceret: quod utique citra necessitatem, ubi res aliter probari non potest, non est licitum. At quantum ad etymologiam, iusurandum a iuro dicitur: ob id forte (ut Aug. in citato sermone insinuat) quod qui iurat ius veritatis Deo reddit: iuxta illud Euangelij, reddes Domino iuramentum.

puta honoris ius: quippe cui vultu ipsissima veritati proprie competit deorum omnium & conuentorum veritatem suo testimonio constabere. Quamuis fortasse rei gratia applaudit quod hic D. T. docet: nempe iusurandum ob id a iure dici, quod pro iure sit introductum. Id enim quod iuratur pro lege habendum est, ac veluti ius ipsum sanctè seruandum. Id quod verbum Pauli denotat, dicens: iuramentum esse finem omnis controuersia, ac si lege esset sancitum. Quare iura post præstitum iuramentum nullam aliam inquisitionem permittunt: iniuria enim aliqui irrogaretur Deo.

Secunda conclusio S. Thom. est diuina testimonium quandoque per iuramentum ad asserendum præsentia uel præterita inducitur: quandoque uero ad confirmandum id quod in futurum promittitur. Quorum prius dicitur iuramentum asseritorium posterius uero permissorium. Res est quæ suis ipsis nominibus sit clara. Quod si aliquas nonnunquam iuramentum asseritorium esse respectu futuri, ut cum quis iurat, cras fore, ut pluat. Respondetur S. Thom. locum secundum iuramenti naturam. Haud enim futurum contingere asserendum est, nisi quatenus in suis causis iam est notum, ut cum quis iurat se facturum quod proposuit facere: iuramentum uero leue, & temerarium etiã de futuro potest esse asseritorium.

Tertia conclusio. Ad ea quæ sunt necessaria, perque rationem inuestiganda non inducitur iuramentum: & est intelligenda conclusio in sensu prohibitorio. Quasi dicat illa non licet iuramento confirmare. Derisibile enim videtur. Imò, ut infra patebit vitium est, si quis in disputatione scilicet opinionem suam, ubi ratio non occurreret, iureiurando confirmaret. Quocirca non accipit necessaria pro his solis quæ euidencia sunt. Nam in speculabilibus altera pars contradictionis semper est necessaria ut altera sunt paria uel non licet neutra sit nobis euidens quare vitiosius iures peccas, atque adeo si iures quantum ad rem esse a substantia differentem alia ue quamlibet opinionem. Alia conclusio adhibetur in solutione tertij & ideo suo ordine uidentia sunt argumenta. In primo exponit particulam definitionis, assumere Deum. Non enim quicumque testimonium Dei adducit, iurat: ut concio-

Testimonium humanum fallax.

Definitio iure iurandi.

Cicero Aristot.

Iusurandum etymologia.

SOTO
de iure
Legibus
DII
13

maiores & prelectores & disputantes cum testimonio sacra citant non iurāt: eò quod testimonio illa Deus sua sponte dedit ad suas asserendas veritates. Quare cunctas illas, nihil aliud faciunt quam referre Dei asserita. Iurare autem est illum in testem asserionum nostrarum implorare. In solutione secundi exponit illam particulam euangelij Mat. 5. Reddes altissimo iuramenta tua. Videtur n. iurans nullum ius Deo reddere. Respondet ergo dupliciter: vno modo, quod dicatur ius Deo reddere qui iuramentum implet: nam illi suam fidem obstrinxerat, & potest etiam hoc in iuramento asseritio intelligi: quando quis verum asserit. Secunda vero expositio est ad rem magis accommodata, nempe quod qui iurat, eo ipso quod iurat, ius hoc est honorem Deo debitum illi reddat, videlicet eum agnoscendo & confitendo infallibilem esse veritatem. Quocirca Hieron. 3. Deus de filiis Israël conquerebatur, quod tum deliquissent, iurassentque, in his qui non erant dei, id est honorem iuramentorum sibi proprium in deos falsos transfudissent. Tertium denique argumentum est. Aliud est officium iudicis, aliud verò testis. Sed quandoque iurando imploratur iudicium potius diuinum, quam testimonium, ut eum execratoria iuratio qualis est illa Psal. 7. Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Respondet autem quarta conclusio duplex est iuramentum, scilicet simplex, ut quando seu Deus seu creatura simpliciter ut testis ascur, ut Deus est mihi testis, per Deum &c. Alterum verò execratorium, quod etiam dicitur imprecatorium, cum adducitur in testem & pariter in vindicem, ut tanquam iudex vindictam falsitatis sumat, ut dispeream si non ita sit, que quidem etiam forma iurandi antiqua fuit, ut 2. Reg. 3. Hoc faciat mihi dominus & hac addat, & quod vtrunque sit iuramentum hinc patet, quoniam cum Deus in testem adducitur, ut reuelator veritatis. Hanc verò reuelare potest aut simpliciter interne, aut exterius eum puniendo, qui mentitur. Quare & hoc quoque est iuramentum. Et ad hoc reducitur quando imploratur ut præmiator veritatis. Ut si dicas, sic me Deus adiuret, sic vitam meam seruet &c. Nam hic subintelligitur pars aduersa. Alioqui Deus me perdat &c. Ad ho-

rum pleniorē intelligentiam colligendum imprimis nobis est, quibus modis contingat iuratio vbi primum asseritum sit. Nulla dictio simplex seu affirmatio sit, seu negatio, que præ se non fert testimonij, aut execrationis imaginem, est iuramentum. Simplicissima verò omnium est illa Matthæi 5. nobis admonita, est est, non non. Quod est dicere ad id quod est, respōdere affirmando est, & ad id quod non est, negando. Vide quam candidas, quamque sinceras. Christus voluit nostras esse asseritiones. Duabus n. minimis syllabis admonuit esse explicandas. His n. verbis omnia expressit: Interrogat fecerimne, aut dixerim? respondendum m. hi. feci, aut non feci, dixi, aut non dixi. Imò & verba excusare possumus dicendo, sic, aut non. Simplex etiam asseritio censetur si aduerbium aliquod aut nomen adiungatur, quod nihil asseritionis, aut negationis mutat: ut si dicas, verè, in veritate, certè, profectò, sanè, & id genus reliqua nullum reuertat iuramentum. Item si dicas, in fide mea, aut in fide ingenui viri, aut in bona fide nihil iuras, quia non asseris fidem in testem. Sed sensus est, te secundum fidem loqui, que in dictis & conuētis seruanda est. Secus si dicas, per fidem Dei aut Christi: Nam tunc iuras per sacrum, sicut per euangelium, quous fortan, si diceres: in fide boni Christiani aut religiosi, non esset iuramentum, sed sensus esset, te id pronunciare secundum fidem humanam, quam bonus Christianus seruare debet. Sunt autem verba non bene sonantia maxime in viris religiosis. Quando vero adhibetur, per, ut si dicas, per meam fidem, videtur inde species conflare iuramenti sicut per meam animam, aut per meam vitam. Idem discrimen apparet si dicas in mea conscientia, aut per meam conscientiam. Idem n. censetur in mea conscientia, ac si dicas, id aio quod sentio: sed cum addit, per videatur accusatiuus formam testis inducere, ob idque iuris timorati animi ab his omnibus abstinendum est. Et præsertim religiosi ab eo quod alunt per habitum D. Francisci, aut D. Dominici, est. n. iuramentum tum nobis indecorum, tum & audientibus assonum. Per hæc autem de cæteris censendum. Secundò ad dignoscendas iuramentorum differentias notandum triplici ex capite variari. Primum ex parte obiecti, diuiditur in

Quibus modis contingit iurari.

Verè, in veritate &c.

Triplici ex capite variari. Primum ex parte obiecti, diuiditur in

Soto, de iust. & iur. A a a asser.

Reddes Altissimo iuramenta tua.

Quarta conclusio.

asserorium (ut dictum est) sub quo intelligitur negatiuum & promissorium. Secundo ex parte illius per quem iuratur diuiditur in iuramentum per Deum & iuramentum per creaturas: quod ut art. 6. latius patebit fieri potest uel blasphemè, ut iurare per Herculem, per Ioue aut per Solem e ratione qua idololatrar qui creaturas pro Deo colunt: uel catholice sicuti per sanctos per euangelia aliaue creaturas in Deum relatas. Atque hic modus iurandi per creaturas potest fieri aut per simplicem attestationem ut in exemplis modo positis, aut per execrationem iudendo creaturam iudicio & vindictæ Dei, si aliter est. Quemadmodum Genes. 42. legitur patriarcham Ioseph iurasse per salutem Pharaonis. Et homines seu per proprias, seu per charorum simili schemate iurant. Sed de his artic. 6. Tertio denique variantur iuramenta per varias formas & exempla iurandi. Primum quippe, idemque vetustissimum iuramentorum exemplar fuit olim lege veteri celebratum uiuit Deus: aut, uiuit Dominus. Id quod Deus ipse docuit illam gentem, tum suo exemplo, tum etiam lege. Iurauit enim ipse Nu. 21. uiuo ego, & ita precepti Moysi renuntiare populo, uiuo ego dicit Dominus. Deinde per Hier. ca. 4. Iurabis, uiui Deus. Fuit namque hoc iusiurandi specimen tunc temporis ad abominandum abolendumque Etnicorum iuramenta appositissimum. Iurabant quippe aut per elementa aut in anima saxa, aut per Iouem & id genus homines uita defunctos. Vnde Danielis ultimo. Nunquid est Bel Deus uiuens? cum tamen ille qui in testem ascitur, præsens esse debeat, idemque rei confessus, quæ iuratur. Idem ergo est, uiuit dominus, ac si dicas, illum, in testem assero, qui non modo uitam uiuit immortalem, sed ubique adest: neque tantum iurantis uerba audit uerum & intima cordis inuenit: qui ideo neque decipi potest, nec uult quenquam seducere. Ad hanc formam reducuntur dicere, Coram Deo loquor, ut Paulus ad Galat. 1. & Deus scit. Quamuis istæ possunt accipi & denunciariue & inuocariue. Et quidem priori modo non sunt iuramenta, sed sensus est, Ego sic aufero, sed tamen uerba mea Dei scientia submittit. Ipse enim quid uerum sit nouit. Quare in uiris timorati animi

ubi dolus adest, non est iuramentum. Si autem inuocariue, dicatur diuinam scientiam in testimonium inuocando, ut si dicas, Deus scit quod non mentior, iuramentum est. Sicut illud Pauli, Ecce coram Deo, quia non mentior. Quocirca illud Petri, Ioannis 21. Tuscis domine, quia amo te, formam profectò habet iuramenti petinde ac Deus scit. Quamuis si tantum respondisset: Tu scis, sensus esset: Tu scis an aniem te, quod non esset iuramentum: cum aut asserendo dixit, Scis quia amo te, uisus est Christum in testem protulisse. Secunda post hanc formam iurandi est, testor Deum, aut, testis mihi est Deus. Quæ uisus est ad Roman. Paul. atque hæc expressius refert naturam iuramenti; est siquidem iurare (ut supra dicebamus) Deum aut diuisa in testes citare. Atque ad hanc formam reducitur illud ad Roman. 9. ueritatem dico in Christo Iesu & non mentior. Tertia forma fit expressio uerbo iurandi, ut iuro Deum, &, per Deum, ut Genes. 22. Per memetipsum iurauit aut sub tacito uerbo, proferendo solam propositionem, ut si dicas, per Deum, per sanctos, & per euangelia: sic & sic est. Quin uerò absque ulla uerborum prolatione, cum quis rogatus ac iussus, manu crucem aut euangeliorum uolumens arripit intendens an uenisse iurare uera iurat. Sunt præter ea figure alia, & phrasæ, quæ uulgus trutinæ iuramentorum testimac: cum sint multo peiore nomine dignæ. Vi uoueo Deo: Deum fit per modum iurantis, est. n. abusus uotum pro iuramento uisum pare Deum pœniteat, aut Deo indolat, non credo, discredo, atq; id genus alia, quæ diuersis nationibus diuersa sunt: in usu. Sunt n. non iuramenta tantum, sed aperte blasphemie. De quibus questione secunda copiosius dicendum est. diuiduntur autem iuramenta uel ex parte causæ in liberum & coactum illud quod sponte fit, hoc autem per vim. Item in iuramentum prudens & incautum illud, scilicet quod a prudentia proficiscitur, hoc autem ex imprudentia, ut si rem uel absque iustitia iuras uel absque iudicio. Item ex parte effectus, ut in sacerum quoddam in bonum fit, & dolo sum quoddam fit ad decipiendum, de quibus omnibus suis locis nidebitur. Nunc tamen interim circa has diuisiones dubium facile

Genes.
42.Viuit
Dñs.

SOTO
de iustitia
Legibus
DII
13

est suboritur. Vtrum iuramenta assertorium, & promissorium sint eiusdem speciei. Apparet enim pars negatiua vera, propterea quod asserere & polliceri abque iuramento diuersæ figuræ sunt & speciei. Itemque dubium ratio offert de simplici & execratorio. Nam qui execratur, malum sibi iudicio Dei imprecatur. Ad vtrumque tamen breui responso eodemque bimembri sit satis. Respondetur namque si ratio iurandi per se in omnibus consideretur eiusdem esse omnia speciei: Deum enim in testem implorare siue in assertionibus siue in promissionibus fiat siue in execrationibus eadem est iurandi species, quia idem est testis & testimonium. Differunt tamen accidētariè, hoc est ratione materiei, quæ per se alio genere differunt, vt pollicitatio & assertio, si enim animal per album diuidas & nigrum, licet per se duæ sint differentia coloris, sunt tamen genere animalis accidentariæ. Secundum dictum sit quod quamuis simplex iuramentum, & quod sit execratorium eiusdem sint speciei, nihilominus aut virtus aut vitium iurandi alteri seu virtuti seu vitio imperat, sicuti vbi quis ob machiam suatur. Quare qui in se execratorie iurat imperat virtuti maledictionis supra se, & qui perperam iurat imperat eidem vitio. Est enim execrari horrore & abominationi rem habere: significat ergo qui per execrationem iurat ad eò mendaciam abominari, vt si mentatur rem horrendam sibi optet accidere. Et ad hoc etiã reducitur, vt supra dicebamus imprecatio benedictionis. Sic me Deus adiuet &c. quæ abusiue dicitur execratio propterea quod videtur illam à contrario sensu includere.

ARTICVLVS II.

Vtrum iurare sit illicitum.

Habito quid sit iurare, subsequitur inquisitio vtrum sit licitum. Et respondet D. Thom. duabus conclusionibus. Prior est. Iuramentum secundum se est licitum & honestum. Id quod duplici ratione probat, videlicet ex origine, vnde sit honestum, quoniam ius iurandum or-

tum ex catholica fide habuit, qua homines credunt & profitentur Deum infallibilem omnium habere veritatem & provisionem. Secundo ex fine vnde sit licitum, quia inductum, vt ait Hebræos 6. Paul. est vt sine litibus imposito homines in pace & tranquillitate viuat. Secunda conclusio: Iuramentum ob malum vsum, id est quia si sine necessitate & cautela sit in malum cedit. Primum quia irreuerentia sit Deo ex leui causa cum in testem adducere. Secundo quod ea iurandi consuetudine periculum peierandi creatur, ob id quod homo facile verbo delinquit. Vnde Iac. 3. si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Vnde & Eccles. 23. dicitur iurationi non assuescat os tuum multi enim casus in illa. Hic primum omnium notandus est sensus primæ conclusionis, iuramentum secundum se est licitum & honestum. Videtur enim sibi post contradicere art. 5. vbi admonet idcirco non esse appetendam iurationem, quod non numeratur inter ea que sunt per se appetenda. Atque adeo docet non esse per se virtutem, sed ratione necessitatis. Responso tamen est, quod secundum se, aliter hic quam illic vsurpat. Hic enim idem est iuramentum secundum se, quod consideratum vt abstrahitur ab v su hoc vel illo. Illic autem idem est quod consideratum seclusa necessitate. Sunt enim aliquæ virtutes quæ per se seclusa aliæ necessitate habent speciem boni, vt charitas, religio &c. Aliæ verò quæ seclusa necessitate per se non essent virtutes. Vt penitentia, quæ nisi peccatum ingruisset in orbem, non esset virtus. Et tale est iuramentum, vt illic explicabitur. Secundo, meminisse oportet hæresim fuisse, vt lib. 3. distinctio. 59. refert Bonauentura Manichæorum: quamuis Guid. Carmelita, non nisi Vualdens. eam impingat nullo latens esse licitum iurare. Quippe quod à Christo Matth. 5. prorsum interdictum aiebat, est tamen manifestissimus error. Cui quidem in primis reclamation testimonium Deut. 6. quo D. Thom. priorem conclusionem affirmat. Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis. Nam et si imaginem potius permissionis, præferat quam præceptionis, est nihilominus vera permissio tanquam rei licitæ, ac si dixisset: Non tibi simpliciter iurare iudicis.

Secundum.

Duplex virtutum genus.

beo, sed ubi eam necessitatem ratio attulerit, non per falsos deos, sed per me iurabis.

Hieron. Tameñ Hieron super Math. cap. 5. & refertur 22. questio. 1. can. considera cui & Theophilactus astipulatur, permissionem illam non intelligat, ut fieret sine culpa, sed ut usura permittitur & meretricium, tanquam minus malum. Ait quippe iurare per Deum concessum fuisse illi populo: non quod rectè hoc facerent, sed quod melius, puta minus malum esset per Deum, quam per idola iurare. Hoc autem non planè intelligo. Nam iurare si consideretur sine veritate & iustitia & iudicio, nunquam fieri neque in illo populo potuit contra culpam, & ideo in hoc sensu nunquam fuit concessum: ubi vis autem illi comites adsum licitum est iurare: quapropter absque ullo dubio intelligitur permissio licita. Sed forsitan sentit Hieronymus vana iuramenta per Deum permissa fuisse Iudæis, hoc est leuioris illis fuisse prentiam quam nobis, ut auerterentur ab idolatrarum iuramentis per creaturas. Et in hoc sensu subdit quod euangelica veritas non recipit iuramentum, cum omnis sermo fidelis pro iure iurando sit. Non autem quod neget iuramentum quando legitime fit, licitum est. Ingenuè quippe illic ait, quod qui iurat aut veneratur, aut diligit eum per quem iurat. Est ergo catholica veritas iuramentum quandoque esse licitum, & contra iuramentum falsitas hæretica. Et probatur secundò præter allegatam auctoritatem exëplis ipsius Dei & Sanctorum. Iuravit enim Deus per semetipsum Abraham (ut habetur in Genesi) quod ex eius semine missurus esset super omnes gentes benedictionem. Veruntamen Deus non ea ratione iurat qua homines: nempe quod indigeat veritate suam iuramento confirmare. Tam firma quippe est simplex eius assertio, quam iuratio: iurat enim per semetipsum. Sed ut concilio Toletano habetur quod 22. questio. 4. cano. immutabilis refertur, iurare Dei est à seipso ordinata nullatenus conuellere, sicuti penitere, eadem ordinata cum voluerit immutare. Sic enim per Hieremiam dicitur: Loquar aduersum gentem, ut e radicem & destruiam & disperdam. Si penitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego penitentiam à malo quod cogitavi, ut facerem eis. Itaque quod Deus sine iuramento affirmat, non nunquam eum comminatorium immutat: quod verò iuramento assertit immutabile firmat. Et ideo mysterium filij sui tanquam immutabile iuramento firmavit Abraham. Vnde in Phil. 109. è regione iuramento Dei eius opponitur penitentia. Iuravit enim, inquit, Dominus, & non penitebit eum, id est qui iuravit non penitebit. Tu es sacerdos in æternum. &c. Et ad Hebr. 6. Paul. Volens, inquit, Deus abundantius ostendere immobilitatem consilij sui, interposuit iurandum, ut per duas res immobiles (scilicet pollicitationem & iusiurandum) quibus impossibile est mentiri Deum formissimum solatium habeamus. Quod si quaeras utrum Deus possit iurare per alium à se. Paulus illic negatiter respondet. Homines enim, inquit, per maiora se iurant, Deus autem, quia maiorem se non habet, iurat per seipsum. Ratio verò cur per alium iurare nequit, est eadem ferme ratio ne qua Deus iurat angelus: de quo Apocalyp. decimo, legitur iurare per vicentem in secula seculorum. Non quod celestis. Angelus iuratoria firmitate indiget, quoniam mentiri nequit: sed ut D. Thom. præfenti questio. art. 10. ait: Si ad ostendendum id quod affirmat ex infallibili fixaque & immutabili Dei dispositione procedere. Prepositio per, designat auctoritatem in eo per quod iuratur que sit principium confirmandi veritatem, veritas autem quam Deus profert, non potest per aliud certius principium stabiliri, potest tamen iurare in alio tanquam in illo cuius ministerio suam enuntiat veritatem. Vnde super illud Amos 4. Iuravit Dominus in sancto suo, ait glossa. In seipso, vel in filio, vel in al quo electo angelo, vel in homine. Et Hier. addit, vel in omni quod factum est. Iurare autem hominis ut præfati sumus, est Deum in testè suæ dictionis assertere. Quod & sanctis in usu fuit. Adiuravit enim Abraham famulum suum, dum eum in Mesopotamiam legauit quæstum exotem. Et in libro suo. Et in iure iurando, viuunt Dominus, vti sunt crebro David & Salomon, & reliqui Patriarchæ. Nam (ut testatur Hieremiam) illud iurandi excoptum concessum erat tunc temporis. Atqui sub lege Euangelica Paul. variè quoque iurasse competunt: ut ad Roma Testis est mihi Deus.

Iuramentum Dei & Sanctorum.

Iurare Dei qd.

SOTO
de Iure
Legis
DII
13

Deus & ad Gala. Ecce coram Deo, quia nō
 mentio: quinta tamen religione & vene-
 ratione quæstione sequenti adnotabitur.
 Hæsitabit autem forsân hic lector virum
 iusiurandum non solum permissio sit, ve-
 rum etiam nonnunquam affirmatum præ-
 ceptum. Ad quod citra vllam controuersia
 affirmanter responderetur. Hoc. n. in primis
 patet ex vsu. habet. n. ius quæcunq; publi-
 ca potestas, ita ciuilibus quâ spiritualis iure &
 more exigedi à ciue, & à quocunq; sibi sub-
 dito iuramentum ad deie genda coercendaq;
 mala, quæ siue in republice pernicie
 oboritur, siue in iniuriâ proximi. Et qui
 tunc non iuraret contra præceptū ageret
 non solum obedientia, verū & religionis,
 cuius generis, vt ar. 4. patet est iuramen-
 tum. Quin vero quandoq; non requisitus
 tenetur vir bonus iusiurandum offerre,
 vel ad liberandum innocentem à morte
 vel pro alio magno bono publico. Et tunc
 vsq; adeo bonum est iurare, vt non iurare
 delictum sit: quæ utiq; ratione huiusmodi
 iuramenta dicuntur simpliciter necessaria
 vt pote quæ sine culpa prætermitti nō pos-
 sunt. Atq; illic præcipue verum habet psal-
 mus ille, Laudabun' ur omnes qui iurant
 in eo, nimirum in Deo Quod si per cundā
 do institeris qualenam præceptum sit. Res-
 pōdetur esse naturale & diuinum per in-
 de ac mādara Decalogi. Atq; hoc est quod
 rationes D. Th. planè demonstrā. Probat
 n. ratio prior, iuramentum ab honore ho-
 nestum fieri, qui Deo à iurāte defertur: dū
 illum per fidem Catholicam confitetur ef-
 se caput perennemq; fontem omnium ver-
 ritatum, habereq; omnium provisionem.
 Id quod à S. Th. non sine causa appositū.
 • Quamquam n. constaret Deum esse om-
 nium scientem, nisi profiteremur curā ha-
 bere nostri non esse idoneus, qui in testē
 à nobis adduceretur. Nā alioqui licet pos-
 set, fortasse nollet nobis asserta attestari
 nostra. Itaq; vt hæc rationem plene perspi-
 cias: sicut naturali lumine varietates om-
 nes per sua cuiusque principia sapiens de-
 monstrat (siquidem auctore Arist. tunc vnā
 quamque rem scire arbitramur, cum prin-
 cipia prima vsque ad elementa cognoscim-
 us) ita & eadem nos admonet naturalis
 ratio: sed præsertim catholica fides & reli-
 gio, vt dubia omnia rerum in humanis cō-
 mercijs contingentium, quæ aliter defini-
 te nequeunt, per diuinum testimonium,

quasi per primum supremumque verita-
 tis principium, & fontem omnino confir-
 metur. Atqui ex hoc capite, nempe quia
 iurare ex fide catholica nascitur, sub gene-
 re religionis hanc virtutem, art. 4. collabi-
 mus. Secunda item ratio palam ostendit
 præceptum esse naturale. Est namque ho-
 mo animal suapte natura politicum & ci-
 uile: haud tamen humanam respublica
 perdurare valeret, nisi fides, quæ, vt auctor
 est. 1. de offic. Cicero. dictorum est conuen-
 torumque constantia & veritas firmum
 inter homines haberet fundamentum:
 quod profectō absque diuino testimonio
 stabiliri nequiret. Etenim si status huma-
 næ innocentie perdurasset, nunquam con-
 cessum fuisset hominibus iurare, eo quod
 nulla occurrisset tunc iurandi necessitas:
 sed simplici verbo prestarent sibi homines
 mutuo certam fidem. Ad hæc nos ergo sin-
 ceritatem reuocare sasagens Christus, ait,
 sit sermo vester est est, non non. At verò
 quoniam inter alias plagas, quas nobis
 versurus ille serpens impexit (qui vt ha-
 beretur Ioan. 8.) mendax semper fuit & pa-
 ter mendacij, hæc fuit vna insignis, quod
 auctoritas hominum vsque adeò fuit ex-
 inde sauciata & labefacta, vt non fac-
 ile homines digni sint, quibus adhibeatur
 fides, clamante Psalmista: Ego dixi in ex-
 cessu meo, omnis homo mendax. Atqui
 ab hac latione alierum subinde accepim-
 us incredulitatis vulnus: nempe quod
 cum difficultate quæ nos lateat credi-
 mus. Ob hanc ergo necessitatem indulta
 nobis diuinitus est iurandi facultas.
 Ex quo colligitur iuramentum non esse
 illarum virtutum, vt paulo ante diceba-
 mus, quæ per se absque vlla necessitate
 sunt virtutes, sed earum quas sola neces-
 sitas numero virtutum apponit. Indulset
 enim Deus nobis hanc iurandi facultate-
 m, ob suam in nos charitatem, nempe
 vt sine litibus inapposito, in pace sem-
 per & tranquillitate viuamus. Id quod ad
 subsequendum intellectum plurimum
 conducit. Et ex hac parte est hoc naturale
 præceptum: nempe ob necessitatem con-
 firmandæ inter homines fidei, supposita
 autem necessitate, tunc quodd non nisi per
 verum Deum iuremus, aut per creaturas
 in ipsum relatas, non solum naturale, sed
 ius diuinum positium est. At qui hic est
 sensus testimonij citati Deutero. 6. Quare

Natura
lis fides.

Ioan. 8.

Psal. 15.

testimonia diuina adducta, vt illud ad Hebr. 6. Quod iuramentum est omnis controuersia finis ad confirmationem ius explicans naturale. Vnde Iurifconsultus incit de iureiuran. ff. Maximum inquit remedium expediendarum litium in vsum venit iurifurandi religio. Et lib. offi. Cic. Nullum ait vinculum adstringendam fidem iureiurando maiores nostri arctius esse voluerunt. A eodem Philoso. 1. c. 3. Res inquit honorabilissima est iuramentum, cuius ideo venerationem nunquam antiqui tribuerunt, nisi illis quos pro Deis colebant. Sed rogas nunquid tunc solum licitum est iurare, quando simpliciter necessarium, puta in precepto. Respondetur, non tunc solum, verum quando fuerit vtile tunc et est licitum. Duo namque illud faciunt legitimum, scilicet iusta necessitas & pia utilitas.

Offert tamen nobis non infimam ambigendi rationem, locus ille euangelicus Christi, Matth. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Vnde D. Tho. primum exruit. Nam cum relata. Iudaeorum seu licentia, seu facultate adiecerit. Ego autem dico vobis est omnem nobis ocluisse iurandi locum. Quod ideo interpretatus Iacobus Apost. Ante omnia, inquit, fratres mei, nolite iurare: Non ergo solum non est preceptum, imò nec videtur permissum.

D. Hiero. super eundem locum facit se extricat, dicens, non prohibuisse illic Christum iurare per Deum, sed tantum per creaturas blasphemè, ponendo in illis finem, vt idololatras faciebant. Atque in eandem sententiam subscripsit Innoc. extra de iururan. canon. Et si Christus. Quam quidem hic D. Tho. deserit, Augustinum sequutus aliter sententem. Et re vera euangelium ipsum prater Augustini auctoritatem plane demonstrat: deteruisse nos Christum ab omni iuramento, siue per creaturas, siue per Deum. Id quod hoc pacto conuincitur. Non tantum nos hoc loco iurare iurabam, se re vera immodicè per illas iurare, etiam vt ille populus citra idolatriæ labem in more habebat.

Nam cum veritas illas sancta que lege casset. Non periurabis, & reddes altissimo iuramenta tua, adiecit. Ego autem dico vobis non iurare omnino, nec per calum, & cet. Palam constat non tantum vetuisse nos per creaturas idololatriæ more iurare, sed illo quoque pacto quo referuntur

in Deum, tunc enim redduntur iuramenta Deo. Si autem reprehendit iurare catholicè per creaturas, quod subinde intelligendum est, quando fit sine necessitate, arctius increpare voluit iuramenta per Deum, Nam quibus casibus fas est iurare per Deum, simul & per creaturas orthodoxè iurare licet: & quibus non est licitum iurare per creaturas, maius nefas est iurare per Deum. Licebat namque illi populo, sicut nobis iurare per creaturas. Quæ utique ratione Christus, Matth. 23. Pharisæos insimulabat, quod dicerentur plebè iurare per templum aut per altare non esse iuramentum, sed iurare per aurum templi, aut per oblationem, propterea quod periuros imposita poena auri & oblationis castigabant. A cecidit in confirmationem sententiæ huius creaturarum differentia, quibus rem Christus explicuit. Deus quippe vii factorum sapientes docent, tribus modis in rebus existit: qua certe ratione per creaturas iurare licet. Existit inquam in illis per essentiam, presentiam, & potentiam. Vnde quo explicaret modum, primum meminit celi & terre. Cælum namque sedes thronusque Dei, idcirco censetur, quod illic existimatur potissimum reside, vbi conspicitur terra vero eò occupatur scabellum pedum eius, quod hæc omnia inferiora, veluti vestigia sunt ipsius. Et quia Cælum, vt habetur Esaiæ 23 & terram implet, per periphrasim depingitur quasi homo, qui cælo sederet, & terram pedibus contingeret. Ciuitas autem Hierusalè, loca omnia facta designat, vbi Deus colitur, illic enim præcipue existimatur esse per presentiam, vbi orantes cum illo colloquimur, sed nomen natione capitis vniuersa complexus est, quæ eius nomen & potentie subduntur. Et ideo in causam quod nefas est iurare per caput, subuenit, quod naturam capitis iurare non possumus de albo in nigium. (& si arte possumus capillos defecare) quoniam tota natura opificium est Dei. Constat ergo illic à Christo nos quodamtenus esse iuratione per creaturas interdictos, quatenus in ipsis Deus existit: nempe sine iustitia, veritate, iudicio. Ex quo fit planè consequens vt iam supra illatum est, & iuratione per Deum vrgentiore nobis ratione interdicti, vt pote quæ quando fit abiq; necessitate & utilitate peior est. Subiicit illud tamen

in Deum, tunc enim redduntur iuramenta Deo. Si autem reprehendit iurare catholicè per creaturas, quod subinde intelligendum est, quando fit sine necessitate, arctius increpare voluit iuramenta per Deum, Nam quibus casibus fas est iurare per Deum, simul & per creaturas orthodoxè iurare licet: & quibus non est licitum iurare per creaturas, maius nefas est iurare per Deum. Licebat namque illi populo, sicut nobis iurare per creaturas. Quæ utique ratione Christus, Matth. 23. Pharisæos insimulabat, quod dicerentur plebè iurare per templum aut per altare non esse iuramentum, sed iurare per aurum templi, aut per oblationem, propterea quod periuros imposita poena auri & oblationis castigabant. A cecidit in confirmationem sententiæ huius creaturarum differentia, quibus rem Christus explicuit. Deus quippe vii factorum sapientes docent, tribus modis in rebus existit: qua certe ratione per creaturas iurare licet. Existit inquam in illis per essentiam, presentiam, & potentiam. Vnde quo explicaret modum, primum meminit celi & terre. Cælum namque sedes thronusque Dei, idcirco censetur, quod illic existimatur potissimum reside, vbi conspicitur terra vero eò occupatur scabellum pedum eius, quod hæc omnia inferiora, veluti vestigia sunt ipsius. Et quia Cælum, vt habetur Esaiæ 23 & terram implet, per periphrasim depingitur quasi homo, qui cælo sederet, & terram pedibus contingeret. Ciuitas autem Hierusalè, loca omnia facta designat, vbi Deus colitur, illic enim præcipue existimatur esse per presentiam, vbi orantes cum illo colloquimur, sed nomen natione capitis vniuersa complexus est, quæ eius nomen & potentie subduntur. Et ideo in causam quod nefas est iurare per caput, subuenit, quod naturam capitis iurare non possumus de albo in nigium. (& si arte possumus capillos defecare) quoniam tota natura opificium est Dei. Constat ergo illic à Christo nos quodamtenus esse iuratione per creaturas interdictos, quatenus in ipsis Deus existit: nempe sine iustitia, veritate, iudicio. Ex quo fit planè consequens vt iam supra illatum est, & iuratione per Deum vrgentiore nobis ratione interdicti, vt pote quæ quando fit abiq; necessitate & utilitate peior est. Subiicit illud tamen

tamen

SOTO
de iure
Legibus
DII
13

famen, quoniam minori ad maius cuides
 erat argumen-um. Quapropter Iacobus
 documen-um Christi explicatus referens,
 ait ca. 5. Ante omnia si artes charissimi, nolite
 iurare, neque per caelum, neque per ter-
 ram, neque aliud, quodcunque iuramen-
 tum: hoc est, neque per Deum, neque per
 aliam creaturam. At protinus hinc argu-
 mentum robustius exurgit. Si Christus nos
 illis modis iurandi per Deum & creaturas
 interdixit, qui antiquo populo liciti erant,
 in nullo ergo casu reliquam ullam nobis
 fecit facultatem iurandi. Id quod concessu
 esset absurdissimum, cum auctor ipse na-
 turæ ius tum necessarium naturale, non sit
 credendus abrogasse. Respondet ergo in li-
 bro de mendacio August. c. 15. quod cum
 Paul. post mandatam Domini non semel
 iuraverit, ipse nobis mandati sensum aper-
 uit. Vnde quod dictum est, nō iurare om-
 nino, subintelligendum est, absque vigen-
 te necessitate. Ne scilicet iurando, ad facili-
 tatem iurandi veniatur, & ex facilitate, ad
 consuetudinem, atque ita ex consuetudine
 ad periurium decidatur. Et infra: Intelli-
 gendum est, inquit, illud quod positum est
 omnino, ut quantum in te est, non affectus,
 non ames, nō quasi pro bono cum aliqua
 delectatione appetas iusiurandum. Hæc il-
 le. Hoc tamen si verum fari licet, non ple-
 nē rei satisfacere videtur. Id enim totum
 quod August. ait nobis esse prohibitū, pa-
 riter erat & illi populo interdictum. Quo-
 niam non modo iurare sine vidente neces-
 sitate, verum & consuetudo & appetentia
 iurandi iure naturæ prohibita est: ius au-
 tem naturæ non solum Hebræos, verum &
 vniuersos mortales sepe obligauit: Chri-
 stus verò aliquid nobis singulare inhibere
 visus est, quandoquidem nos cum illis cō-
 ferendo dixit: Audistis quia dictum est an-
 tiquis, ego autem dico vobis. Relolutio er-
 go responsionis (si verum conijcimus) est,
 quod est legislator noster nihil prorsus no-
 bis vetuerit, quod antiquis non erat veti-
 tum; explicuit tamen aliquid, quod illis nō
 erat vsq. adeo apertum, ac deinde docuit,
 id quod illis erat turpe, nobis ratione sta-
 tus esse turpius. Ad cuius intellectum no-
 tandum, viz. que partem esse præceptum
 naturale, scilicet & iurare quando ratio id
 admonet, & neutquam iurare quando ne-
 cessitas neque vtilitas adest. Idem enim est
 iurare non omnino, ac si dicas, non occide

re, non furari, &c. Sed rogās cur non adie-
 cit, nisi in necessitate aut cum vtilitate. Re-
 spondetur. Ut in expositione Decalogi
 libr. 2. respondimus id non fuisse opus:
 quoniam præceptum naturale sub quan-
 tumcunque vniuersalibus verbis propona-
 tur nullatenus includit casus quos natura
 ipsa non comprehendit. Quod enim iudex
 malefactores, aut suum quilibet. aggres-
 sorem occidat, non est exceptio illius præ-
 cepti, non occides; quoniam similes ca-
 sus nunquam illic fuerunt inclusi. Eodem
 ergo pacto, nolite iurare omnino, casus
 necessitatis non includit. Quapropter per
 inde omnino antiquos, ut nos obligabat.
 At verò, ut ex verbis Euangelij coniectari
 licet, populus ille vel Pharisæorum sedu-
 ctione, vel ob suam cœcinitiam non arbi-
 trabatur intramenta per aliquas creaturas,
 ut per templum & altare esse iuramenta:
 quod Christus (ut modo dicebamus) Matt.
 23. declarauit. Et ideo forsitan neque puta-
 bant, licet falsum dicerent esse periuros: &
 ideo ait Christus, nolite iurare omnino.
 Vbi aduerbum omnino, non excludit om-
 nes casus: (quandoquidem multi neces-
 sitatem iurandi afferunt) sed modos omnes
 & figuras iurandi, vbi non adest necessitas,
 scilicet neque per caelum, neque per terrā,
 &c. quæ ipsi non pro iuramentis ducebāt.
 Itaque sicuti in precedentibus monitis.
 Audistis quia dictum est antiquis, non oc-
 cidetis: ego autem dico vobis, quia omnis
 qui irascitur fratri suo reus erit iudicio: nō
 adiecit illud quasi antiquitus esset licitum,
 sed id quod ignorabant explicuit, sic vbi di-
 xit: Nolite iurare omnino, neque per coe-
 lum, &c. Nil vetuit quod vetitum non erat
 sed explicuit iuramenta per creaturas ve-
 re esse iuramenta. Ob idque esse illicita
 quando sunt vana. Diuus Bonauen. lib. 3.
 distin. 39. quæst. 2. art. 1. nescio quid hic di-
 stinctionis comminiscitur. Ait enim Chri-
 stum non dixisse: Omnino nolite iurare.
 Nam tunc omnes vniuersaliter exclusis-
 set casus: sicuti qui ait, omne animal non
 est homo, omnē hominem à ratione ani-
 mali excludit, sed dixit: Nolite iurare om-
 nino. Vbi cum omnino ponatur post ue-
 gationem non facit sensum, nisi particu-
 larem, ut si dicas, non omne animal est ho-
 mo: quare non fuit sensus, ut nullo modo
 iuremus, sed quod non omnibus casibus
 iuremus. At verò non crediderim Chri-
 stum

Dubita-
 tio.

Nobis
 turpi iu-
 rare quā
 antiqs.

stum huius dialecticæ meminisse, sed vniuersum dixisse ne iurarem. Subintellesta tamen, vt dictum est, restrictione iuris naturalis, scilicet vbi vel necessitas, vel pietas aliud exegerit. Super hæc autem forsanos Christus admonitos hoc mandato curauit iuramentorum frequentiam, multo nobis esse turpiorem quam illis. Christiani enim illa deberent lucis opera de se vbi que præstare, vt ad conciliandam inter se fidem nullo indigerent iuramento. Debet enim vt ait Christus iustitia nostra super illam Iudæorum abundare. Vnde super Matt. citatus supra Hieron. Veritas, inquit, euangelica, iuramentum non recipit: cum omnis sermo veri fidelis, pro iureiurando sit. hæc Hieron. In cuius exemplum, etsi Deus antiquitus iurasse legatur, tamen magister noster Christus nunquam iurauit. Sed plurimum aiebat. Amen amen dico vobis. Sub quibus vique verbis nulla delicti iuramenti vis. Perinde enim est prorsus ac si dicas: verè seu firmiter dico vobis: quem admodum apud Lucam ipse illud exposuit. Secundum argumentum D. Thomæ est. Nihil quod à malo est, videtur licitum, nam mala arbor fructus bonos facere nequit, sed iuramentum, ait Christus esse à malo. Sit enim inquit, sermo vester est est, non non, quod autem amplius est, a malo est. Hæretici negantes, vilo pacto fas esse iurare aiebant simplicem assertionem aut negationem scilicet est est, non non, esse à bono Deo, id autem quod amplius est nempè iuramentum esse à Deo malo. Duo enim principia Manichæi ponebant boni & mali, idque aiebant id Christum significasse: glossæ tamen hoc apertissimum hæreticum est Manichæorum. Legitimus autem sensus est Augustini in libro de sermone Domini in monte, quod allegatur 22. q. 1. cano. ita ergo, vbi ait iuramentum nõ esse malum: sed à malo nempè à mala causa, puta ex infirmitate & plaga humani generis, quam de peccato originali accepit. Et per hæc verba exponitur aliud eius dictum super epistolam ad Galat. & citatur ibi canon non est. Vbi ait quod iuramentum est à malo, non quidem iurantis, sed increduli iuramentum petentis. Haud enim docuisse potes, petere iuramentum esse semper malum culpæ, sed ait à malo petenti scilicet à malo penæ, quam per originalem culpam eõntaximus: est enim iam no-

bis inde naturale malum incredulitas in rebus grauibus. Effet tamen peccatum de leuissimis iniuriarum postulare. Tertium denique argumentum est, exquirere signum diuinæ prouidentie est tentare Deum. Secundum illud Deuter. 6. Non tentabis Dominum Deum tuum: qui autem iurat videtur eiusmodi signum exquirere, ergo id perperam facit. Responsionis autem summa consistit in duobus. Primum, quod tentare Deum non est quomodolibet signum eius exposcere, sed id abique necessitate & vtilitate facere. Quemadmodum ille qui de turre se præcipitem daret (quod Sathanas Seruatori nostro suadebat) vt experiretur si manus illi Deus supponeret. Et veluti ille qui in duellum descendit cum altero in testimonium veritatis. Potest enim alter patere: & si est occulta, non debet illo modo probari. Qui autem iurat, pro necessitate & vtilitate facit. Secus si cadens ferum manu vellet palpare, quod iam inhibuitur est. At quoniam statim solutio hæc redargui potest, quod saltem iuramentum res apparet frustanea. Quoniam nunquam aut per quam rarissime Deus veritatem pandit, seu illum qui peierat prodendo, seu ei qui rectè iurat testimonium publice ferendo. Respondet D. Thom. Quod est non id præfenti seculo faciat, nulli se propterea periculo iurans exponit: quandoquidem certum est in die iudicii testimonium laturum, quando vt 1. ad Cor. 4. ait Paul. manifestabit abscondita cordium. Videtur tamen animus huic solutioni egeritæ acquiescere. Nam testimonia peritura in iudicio, vt testes illicò veritatem probent: Si ergo Deus rem quam quis iurat non continuo attestatur, & quod in extremo iudicio futurum sit, homines laetè, videtur religio iurandi superuacua. Respondetur quod quod fundamentum testimonii iurandi non est quod Deus conuictus, sicuti homines, sit testimonium laturus, sed fides & honor quem mortales illi, quem pro Deo colunt deserunt. Vnde illa existimatio orta est quod nullus sit creditus, tum Deo illam irretentiam exhibere, tum etiam sibi illud periculum in illis iudicij creare, si falsum iurat. Pungit huiusmodi scriptulus quod saltem qui falsè aut vanè iurat Deum tentet. Quandoquidem testimonium Dei abique necessitate exquirat. Respondetur nec vanè iurantes tenent

Hieron.
Christi
nõ iura
mit.

S. e. dñi
argum.
D. Tho.

R. Xpo.
A. Aug. 22
q. 1. can.
ita ergo

SOTO
de iure
Legis
DII
13

gare Deum: quoniam nihil aliud faciunt quam simpliciter invocare testimonium dæmonum nulli se exponentes periculo, sed suo arbitratui committendo, si voluerit testimonium perfacere. Qui autem se precipitat aut duello certat, aut ardens ferrum tangit, propterea Deum tentat, quia exponit se manifestatio periculo si Deus eum eripere tenuerit. Adde quod etiam scelestissimus homo qui nefandissima crimina multiplicatis iuramentis inique conterege perisset, periculo se quoque exponeret, ut Deus miraculo illum proderet.

ARTICVLVS III.

Virum congruo ires comites iuramenti assignentur.

Quonia iusurandum (vt supra dictum est) & art. s. iterum repetetur, non est earum virtutum, quæ per se absque necessitate honestatè habent, consequens fit vt certis comitibus & ornamentis antequam sit licitum, sit vestiendum. De quibus D. Thom. duabus conclusionibus respondet. Prior est. Tres sunt necessarii comites, quibus iuramentum honestatur: nempe veritas, iustitia, & iudicium. Conclusio hæc nõ solum ratione, sanctorumque testimonio, sed oraculo item sacre scripturæ nititur. Ait enim Deus Hierem. 4. Iurabis, viuit Dominus in veritate, in iudicio & iustitia: quod exponens Hieronymus: Animaduertendum inquit est, quod iusurandum hos habet comites, scilicet veritatem, iudicium & iustitiam. Probatur ratione. Quoniam per iuramentum Deus qui summa veritas, summaque iustitia est, in seipsum adducitur, necessarium ad eius reuerentiam est, vt id quod iuratur primũ sit verũ, mox iustũ & æquum: sed tertio præterea circumspectio iurandi requirit, vt non leuiter, sed maturo iudicio, & discretione fiat. Exigit ergo veritas, iustitia & iudicium. Posterior conclusio. Iuramentum cui veritas nõ subest dicitur falsum & mendax: cui vero non subest iustitia, dicitur iniquum & illicitum: sed quod leuiter sine necessitate & iudicio fit dicitur temerarium. Tameñ ubi si iustitia deest, vel iudicium cõmuni nomine dicitur incautum. Vide ergo quanta sit iuramenti maiestas, quantaque sit religio per ornandum, antequam sit audendum. Addit quip-

pe illic Hieron. quod si tria ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium. Et intelligit non solum periurium, vbi tria simul defuerint, sed etiam vbi cuiusque eorum quod præmissum abfuerit. Tameñ diuersa ratione & gradu: vt quæstione subsequenti patebit. Quo fit vt si hæc illegitima iuramenta ad normam violatæ prohibitionis accommodentur, quæ est ne nomen Dei assumamus in vanum, diuersa in illis cõprietur vanitatis ratio. Vanum quippe est, quod sit frustra, puta quod sine suo causet. Diuersimode ergo hæc vana sunt. Nã vbi non est veritas iustum sua euacuatur substantia, & medulla, perinde atque auelana sine nucleo. Vbi autè aliquid iuratur iniquũ, vt hominẽ occidere, iuramentum fit secundo gradu vanũ: quia è regione aduersatur scopo & fini, nempe iustitiæ ad cuius custodiam concessa nobis est iurandi facultas, sicut vana est oratio qua irritatur Deus. Iustum autè temerarium, & vanum caret causa iurandi, nempe necessitate: sicut vana fuisset penitentia, vbi nullum præfuisset peccatum. Requiritur igitur veritas primum omnium in iuramento, in assertorio quidem, vt id quod asseritur, verum omnino sit, atque id quod negatur, sit vtique falsum: in promissorio vero, vt id quod promittitur, si licitũ modo fuerit, tempore & loco impleatur. De secundo autem comite nempe de iustitia dubium nonnullum exiit, an in solo promissorio locum habeat. Enimvero si ad rem tantum quæ iuratur sit iustitia referenda, illi soli competit, vt si quod promittimus iustum sit: in assertorio vero ait hic Caiet. ineptũ esse assignare iustitiam quantum ad rem iuratum. Possum, n. ego asserere sub iuramento me aut illum, scelera quæ iniusta sunt opera patrassè. Imo quamuis asseram iurando id quod non est malum, vt me esse præsum, iuro quidem rem veram, sed tñ inepte dicitur iusta, sicuti si iurarem falsum, non ideo iurare videor rem iniustam, si autè iustitia referatur ad causam, vt nemo iuret, nisi iusta de causa etiã competit assertorio: sed tamen nõ ita apparet proprium propterea quod iustitia, hoc pacto generaliter & cõiuncta aliis includeret comites, scilicet & vere discrete iurare. Quapropter maluit Caiet. hunc comitem soli promissorio congruere. At vero forsã rectius & assertorio quoque censetur proprie conuenire. Nam iustitia proprie

Iuramentum vanum.

Veritas.

Iustitia.

Caiet.

Prior conclusio.

Posterior conclusio.

præ non solum ad rem iuram spectat, verum & ad iurandi causam, ut in solutione secundi ait S. Thom. iuxta illud Deut. 16. Iuste quod iustum est persequeris. Vnde ego si crimina cuius omnino occulta sub iuramento asserens detego, certè iuramentum est iniustum, sicut si iurarem me factum rem iniustam. At si iure & more requisitus illa reuelo, iustum sit meum iuramentum. Tertius demum comes iuramenti, est iudicium: hoc est discretionis prudentia. Nam etsi cum veritate iustitiam coniungas, tamen absque iudicio comite, iurare non decet. Primum scilicet ut iusta illa veritas quæ iuramento firmanda est, nequeat, ut artic. 3. dicebamus, alia via comprobari. Quocirca speculatiua dubia, nequaquam licet iuramento confirmare, sed sunt, vel rationibus, vel auctoritatibus, vel coniecturis tractanda. Quam ob rem seu Philosophus esset, seu Theologus, seu Iuriconsultus, qui locis & argumentis suæ facultatis destitutus, dubia iuraret temeritatis culpam incurreret. Pari modo qui patèntissimas veritate iure adstrueret, ut quod pluit, vel frigus riget, aut sol adurit. Mox iuramenti discretionem exoptulat, ut non, nisi gravissima perurgente necessitate, adhibeatur, videlicet ob aliquem pium finem, tædæ charitati & paci necessarium. Diuina enim maiestas non debet qualibet de causa in testem ascisci. Tertio requiritur iurandi prudentia, ut circumspectè, & cum debitis fiat circumstantiis, nempe in iudicio, & prævia consultatione, maturoque veritatis examine. Hæc autem questione sequenti de perjurio fusius ac pressius sigillatim examinanda pertractandaque nobis sunt per suos cuiusque gradus & numeros, ob idque satis hic fuerit, ea perscriptim proposuisse.

Primum
argum.

Argumentum primum D. Thomæ prædicta comitum nomina exponuntur. Cum enim distincta res sint, nulla in alia includitur, quare veritas hic non accipitur, ut est pars iustitiæ, qua scilicet homo fidem promissorum seruat, alioqui nomine iustitiæ comprehenderetur, sed latius, ut est omnis orationis conditio, ut id quod mente tenes, quo proferas. Eademque de causa, neque iudicium sumitur pro eiusdem iustitiæ executione, sed pro discretionis & prudentia. In secundo argumento declarat quemadmodum deo ius & fides, & eg-

Secundum
argum.

tera quæ ad rectè iurandum concurrunt nomine iudicij comprehenduntur. Re qua vero duo nempe veritas & iustitia ad rem iuram pertinent. Tamen ut proximè a nobis adnotandum est, iustitia ad causam etiam iurandi transferatur, ne scilicet inique veritatem asseras. In tertio denique id maxime annotandum quod licet isti comites, cuiusque virtutis officio competant, tamen ob ingens periculum, quod iuranti imminet, tam ob diuina maiestatem, cuius nomen non est temere inuocandum, quam ob lingue humane iurisdictionem ad iuramenti dignitatem potèntiè requiruntur.

ARTICVLVS III.

Utrum iuramentum sit actus religionis seu laicitæ.

Postquam iuramentum constitutum esse actum virtutis, nempe pietatis & honestum, si suis comitibus exornetur, sub sequitur, ut videamus cuius sit generis virtutis. Respondetur unica conclusione affirmatiua. Manifestum est quod iuramentum est actus religionis seu laicitæ, quod idem est, puta culus qui soli Deo debetur. Probat ex verbis supra citatis Deuter. & Dominum Deum tuum timebis, & ipse soli seruias, ac per nomen illius iurabis. Vbi tria verba ponuntur, in quibus diuinus cultus consistit, scilicet timor reuerentialis quantum ad intimum actum, qui soli Deo debetur, seruitus religionis, quantum ad exteriora opera, quæ quidem ad primum preceptum primæ tabulæ attinent. Atque honor diuini nominis ad secundum attinent preceptum iurandi. Rationem autem colligit D. Th. ex origine iusti, quæ art. 2. declarauimus. Qui n. iurat, diuinum testimonium ad sua dicta confirmanda inuocat, nihil autè nisi per id quod certius est & potius confirmatur. Nā p. p. q. vñ quodque tale & illud magis. Iuratio ergo per Deum, professio fidei est, qua Deus recognoscitur omnium conditor & promissor, atque adeo est actus religionis, quo Deum reueremur. Atqui hoc est quod ait Paul ad Heb. 6. Homines per maiore se iurant. Et super Matth. Hiero. 6. Qui iurat, aut venerat, aut diligit Deum, per quem iurat. Obseruandum ergo hic est, quod quemadmodum contemplatio quæ consistit

Argu-
mêta D.
Thom-

sistit in mente, & ratio vocalis, & sacrificium quod fit in opere, sunt religionis cultus, sic & iuratio. Nam sicut per præcationes inuocatur Deus vt auxiliator: sic per iurandum in iuratur vt testis: atq; ad eadem est vtrobique religio, eiusdemq; fidei professio: nempe quod omnia scit potest. Quæ circa distinguendum est de iurando vbi est legitima virtus, & de periurio, aut leui iuramento. Nam legitima iuratio est religionis cultus: vana verò, est religionis contaminatio. Ex quo fit rursus vt utraq; præceptum, scilicet ne iures vana per eum, & quod necessitate iurandum sit, ad eandem primam tabulam pertinere secundumq; ad primum reduci. Sed ait, Cur vtrumq; non fuit expictum sed tamen negatiuum? Responso est, si rem bene conijcio, obseruanda, quod cum iurandum non sit per se virtus quædam cultus Dei, & fectorum sanctificatio, sed solum ob necessitatem concessum, natura ipsa rerum exegit, vt duo præcepta, cultus & sanctificationis fectorum, essent affirmatiua, quasi res illa per se essent optanda. Tertium verò negatiuum, sine vana essent iura nostra: hæc n. negatio simpliciter est necessaria: affirmatio verò iurandi non ite, imò si oēs homines essent innocentes, nil aliud oporteret, quam dicere, vt nos Christus commonuit, est non. Et id neque opus fuit illam exprimere, sed iuri nature relinquere, quæ necessitatis casus exponeret. In hoc autem op. ait, Ne iures vana per eum, includitur quod vbi fuerit necessarium iures solida & legitime per eum. Quapropter omni iure naturali, scilicet & diuino iurandum, vt religionis cultus hñ. Nouit: n id naturaliter Arist. qu. 11. Metaphysic. 3. ait. Res honorabilissima est infam: cuius id venerationem nunquam antiqui tribuerunt, nisi illis quos pro Deis colebant. Et iure civili in titulo Digestorum, de iureiur. vt supra citatum est, officium iurandi religio nuncupatur. Et Imperator. C. de iureiur. iurandi, inquit, contempta religio satis Deum habet vtorè. Ex quo sequitur, qd soli Deo iurandi cultus est exhibendus. Iuxta diuinum verumq; testamenti mandatum: Reddes altissimo iuramenta tua. Quæ vtique de cauta conquestum legitimus in Hieremia, Deum de filiis Israel, quod eum dereliquissent, iurassentq; in his qui non erant Dii. Primum argumentum extrahit D. Tho.

ex diuersitate materia: videlicet quod cum actus latræ sit circa sacra: iurandum verò, vt ait Pau. circa humanas corrouerfias, apparet iurandum non esse latræ. Responso autem est, quod etsi materia super quam fertur iuramentum, sit humana necessitas, nihilominus forma quæ est diuinum testimonium, est actus religionis. Secundum informat ex ipsa actus substantia, scilicet quod per latræm semper Deo aliquid offertur: per iuramentum verò nõ videtur quidpiam illi offerri. Et respondet quod refertur illi honor, iuxta illud, Reddes altissimo iuramenta tua. Tertium denique colligitur ex diuersitate finis: nempe quod finis est Deo reuerentiam exhibere: finis autem iuramenti non est, nisi verum aliquid humanum confirmare, nõ ergo iuramentum est latræ. In responso verò concedit quidem finem proximum iuramenti esse hominem: de aliqua re certiore reddere. At quoniam omnia quæ facimus iuxta verbum Pauli debeamus in gloriam Dei facere, nil obstat quominus ipsa vtilitas proximi in gloriam Dei per diuinam attestationem cedat.

ARTICVLVS V.

Vtrum iuramentum sit per se appetendum, & tanquam res vtilis frequentandum.

Cvm iuramentum inter actus virtutis, nec verò vnus cuiuslibet, sed religionis, quæ heroica est fuerit proxime constitutum, ratio inde videtur statim colligere, quod sit per se appetendum: & ideo id mentò in quæstione proferur: Ad quam vtique D. Tho. vnica conclusione eademque negatiua respondet, si non esse per se appetendum. Id quod primo auctore illa Ecclesia. 23. probat: Vir multum iurans replebitur iniquitate. Cur August. lib. contra mendacium subscribens ait, qd præceptum Domini de prohibitione iuramenti ad hoc positum est, vt quantum in te est non affectes: ut quasi pro bono, cum aliqua delectatione appetas iurandum. Ratio è uero ex his quæ dicta sunt colligit. Id n. quod non per se, sed ob finis cuiuspiam necessitatem bonum est: non in ter ea numeratur, quæ per se sunt appetenda. Medicina enim, nemo appetit, nisi quatenus

Conclõ
articuli.

Optima
dubita-
tio.

Omni
iure iur-
andũ
religio-
culct.

Hiere. 5

tenus salutis necessitas cogit: iuramentum autem ut supra meminimus, non utique per se bonum est, ut charitas, sed quatenus necessitas asserendæ veritatis cogit: non ergo est per se appetendum. Immo qui eo extra terminos necessitatis vitur violator est religionis. Vnde Augustinus in libro de sermone Domini in monte. Qui intelligit, inquit, non in bonis, id est per se appetendis: sed in necessarijs in rationem habendam refranat se quantum potest, ut non ea vitetur, nisi necessitas cogat. Nihil præsentis loco præter ea quæ superius explicita sunt, restat, quod insuper annotemus, sed meminisse opus est, quod sicuti bonum diuiditur in vitale, & per se honestum, sic & virtus. Per se honestæ virtutes sunt, quæ se habent, ut fines per se appetendi, sicuti salus & vita. Atque huius generis sunt charitas, fides, iustitia, &c. Aliæ sunt quæ tantum sunt bonæ tantum mediâ ad finem. Sicuti Reubarbarum & reliquæ medicinæ, quæ per se non habent aliam bonitatem, nisi quatenus solutus necessitas possit. Et talis est inter virtutes poenitentia, quæ non esset virtus, nisi propter necessitatem remittendi peccata, eiusdemque ordinis est suo modo & iustitiam. Nam quamuis sit ob id honestum quod à fide catholica proficitur, nunquam tamen fuisset licitum, nisi ob necessitatē.

August.

Duo virtutū genera.

Iuramenti usum neutrum quæ in statu innocentiæ fuisse.

Qui bene iuratur.

Vnde ut supra dicebamus, virtutes prioris generis fuisse in statu innocentia: posterioris vero nequaquam, ut poenitentia, & iuramentum. Cum enim simpliciter sibi homines mutuam præstarent fidem, nullatenus potuissent fieri iuramentum quod non esset vanum, atque adeo peccatum saltem veniale, quod illi utique statui repugnabat, sed ob illud credulitatis vulnus, quod dicebamus genus nostrum de peccato contraxisse iure naturæ corrupte concessa nobis diuinitus est iurandi facultas. Hoc ergo iacitur fundamentum primum abstercendi homines a pestifera iurandi consuetudine: in quo ceu in speculo blasphemi illic contemplari se debent mendaciter dicentes, quod qui bene iuratur bene credit. Assertio enim hæc si sanè exponatur catholica est: ut quæ olim contra idololatrias usurpabatur. Nam bene iurare est casu necessitatis, non per falsos, sed per verum Deum iurare. Blasphemæ autem percutiuntur, ut bene iurare pro eo accipiatur, quod est multum iurare: contra quam Ecclesiasticus ad-

monuit, dicens: Qui multum iuratur, repletur iniquitate, immo verò, si iuramentum solum ob necessitatem sit licitum, consequens fit, ut quemadmodum qui Reubarbarum, aut aliud quodlibet venenosum medicamen ultra necessarios salutis limites frequentaret, facile se perimeret, ita prorsus qui iuramentis, nisi vigente necessitate assuescit animam suam enecat. Concessit nobis Deus victum & potum ob necessitatem viuendi: voracitas ergo ultra illum finem, gula est. Concessit & legitimum concubium propter gratia: illegitima ergo congressio, luxuria est. Fecit similiter & nobis iurandi facultatem, ubi ratio necessitatem offerret; aliter ergo iurare abusus est dementiæ suæ, & maiestatis. Sed perinde est ad iuramentum accedendum veluti ad rem sacratissimam tractandam. De hoc autem quest. 2. prælium & copiosius.

Primum argumentum est huiusmodi: Quemadmodum votum ita & iuramentum actus est latriæ, sed votum per se appetendum est, quoniam quod per votum fit, laudabilius est, quam quod fit sine voto: pari ergo ratione absque alia necessitate asseris nostris iuramentum apponendum est; ut fiat actus latriæ ac subinde peiorior. Responsio verò in discrimine voti & iuramento consistit. Nam per uotum id quod vouemus in Dei reuerentiam ordinamus, ut si uoueo ieiunium aut peregrinationem, materiam ipsam uoti refero ad dinoquæ in Dei reuerentiam. ob idque, nouere per se est appetendum, tanquam actus qui per se est religionis. Qui autem iuratur e conuerso reuerentiam diuini nominis assumit ad confirmationem veritatis: qui pro id quod iuratur, videlicet, me non esse furatum, non fit eo ipso actus religionis, sicuti in voto fit mea peregrinatio: quia actus morales sumunt species ex fine. Et ideo iuramentum non est per se appetendum ut votum: quia non est religio, nisi supposita necessitate manifestandæ veritatis. Eodem pacto respondet ad secundum sumptum ex verbis Hieronymi supra citatis. Qui iuratur, aut veneratur, aut diligit eum per quem iuratur: venerari autem & diligere Deum est appetendum tanquam per se bonum: ergo & iuramentum. Respondet inquam eodem modo negando consequentiam.

SOTO
de iustitia
legibus
DII
13

nam; quoniam licet qui iurat veneretur diligatque Deum, non tamen in hunc finem ordinat iuramentum, sed in necessitatem, manifestanda veritatis. Quocirca non est nisi ob talem necessitatem, optandum.

Caetera. Circa has solutiones intricat hic Caietanus nescio, quam metaphysicam, forsitan non tam necessariam verum iuramentum sit finis manifestationis veritatis, an e converso manifestatio sit finis iuramenti. Nam profectio res est, & secundum S. Tho. & in seipsa parentissima. Forma enim iuramenti est Deum in testem adducere, & hoc non tam proprie dicitur referri in reverentiam Dei, quam esse ipsissimam reverentiam exhibitionem, nam est testimonium fidei qua Deum confitemur supremum rerum, te stem, vtilitas autem & effectus eiusdem attestacionis est manifestatio veritatis, ut in solutione tertij, superioris articuli asserat D. Thom. Neque vero est quomodo cunque vtilitas & effectus sicuti inuenio thesauri ad quam vincet fossio non referetur, sed est vtilitas & effectus per se iuramento intentus. Itaque abique eius necessitate non esset iuramentum, ac subinde neque actus religionis. Neutiquam ergo formidandum est asserere manifestationem veritatis humanam esse finem iuramenti, iuramentum medium respectu illius, ut in præsentiarum utraque solutio eait S. Thom. Quare ubi ait Apostolus finis omnis controuersie est iuramentum, finis illic profectu vsurpat ad quem iuramentum ordinatur, qui est finis controuersie. Quod si cui absurdum appareat id quod præstantius est in id referri quod inferius est, inrelligat nihil absurditatis habere, quando inferius vicissim in superius referatur. Mortuus enim Deus est ob nostram salutem, eo quod eadem salus in gloriam referatur. Et hoc est quod in solutione tertij superioris articuli explicuit Sanct. Thom. nempe Deum vna operari, & propter suam gloriam, & propter nostram vtilitatem. Itaque vita nostra est proximus finis cur segetes creat, sed vita eadem in eius gloriam refunditur. Quapropter non solum manifestatio veritatis est iurandi finis, ob id quod iurans in ipsam illud refert, verum quod Deus illud ad illam proximè ordinat, licet iustus manifestatio ipsa i eius gloriam redundet. Idem est in oratione de-

precatória, oratio inquam quæ contemplatio duntaxat est, & laudatio Dei per se est appetenda, sed quando in extrema necessitate Deum deprecamur qui nos inde eripiat, actus ille religionis refertur ad salutem humanam. Sed tamen magis id in iuramento verum habet quo seculã necessitate humana non esset religio, sicuti est oratio. Quod si aduersum nos responsum relugas. Forma non est propter materiam, sed è conuerso materia propter formam, id autem quod iuratur materia est iuramenti, iuratio vero forma, iuramentum ergo est finis. Respondetur aliud esse id quod iuratur, aliud vero manifestatio veritatis eius. Id enim quod iuratur ut occidisse vel non occidisse, est quodammodo materia inquam iuramentum fertur, quare iuramentum non est propter illud, quoniam effectus iuramenti non est occidisse, vel non occidisse, sed manifestatio veritatis illius, quæ subinde finis eius est. Tertium denique argumentum est valde notandum, quod est huiusmodi. Quod suam quisque veritatem confirmet bonum per se est, hoc autem si per iuramentum, ergo est per se appetendum. Responsio verò est, quod quamuis certam finemque faceret veritatem sit per se bonum, non tamen illud per iuramentum absque necessitate facere, & est pulchrum exemplum in medicina. Procurare namque salutem, bonum per se est, illud vero per virtuosissimum ac subinde uiolentum phar macum intentare, nisi ubi grauissima est necessitas periculosum est. Ob idque quanto iuramentum venerabilius est, tanto periculosius, nisi urgente necessitate exhibetur. Id quod testimonio Ecclesiasticæ 23. confirma. Vbi de viro multum iurante loquens, tribus membris gradationis, ait; Quod si frustra veritatem, &c. Quæ locum variè expostum inuenio, sed nescio an satis explicatum. Coniicio namque tres comites iuramenti qui sunt apud Hieremiam, illic viciatos designari. Etenim qui fratrem frustratur, est ille qui falsum deceptorie iurans fratrem suo sine priuato, nempe expoliando eum, vel sua pecunia, vel honore, vel fama &c.

Et de hoc subditur, quod delictum illius. (sic enim legendum, non ipsius) super ipsum erit. Hoc est delictum illius cui per iniuriam im-

Idè de iuramento quod de oratione.

Responsio.

3. Arg.

pulchrū exemplū.

Expositio loci Eccl. 23.

Caetera. Circa has solutiones intricat hic Caietanus nescio, quam metaphysicam, forsitan non tam necessariam verum iuramentum sit finis manifestationis veritatis, an e converso manifestatio sit finis iuramenti.

Solutio

caetera.

imponitur falsum crimen super ipsum iuramentum refundetur. Manebit enim & culpa infectus & obligatione restituendi onus. Et qui dissimulauerit, hoc est, qui bonum fratris fingens, aut veritatem quam reuelare tenetur iuramento celat, aut illam quam occultare deberet iuramento prodit, delinquet dupliciter. Non quod duplo plus quam prior delinquat: immo peius est falsum imponere, quam verum celare, aut occultum detegere. Sed ait quod illa simulata aequitas, est duplex iniquitas: scilicet, & quia est iniustitia etiam si verum prodit, & quia est per aequitatem palliata: quod est nouum crimen. At si in vacuum iurauerit, nempe sine necessitate & iudicio, quamuis verum & iustum iuret, non iustificabitur, quia saltem venialiter delinquit.

ARTICVLVS VI.

Utrum liceat per creaturas iurare.

Quoniam iuramentum officium est ad cultum patrie pertinens, cultus vero patrie soli Deo debetur, apparet nefas esse per creaturas iurare, quod idcirco D. Thom. hic percontatur. Ad quod tribus conclusionibus responder.

Prima conclusio.

Prima, Licitum est per creaturas iurare in Deum relatas: scilicet quatenus in eis diuina veritas respicetur, vt per Euangelia, per Sanctos, &c. Probatur conclusio. Iuramentum testimonium est fidei, qua Deum primum fontem veritatis profitemur, atque adeo perinde ac fides diuinae veritatis inicitur: fides autem licet primum supremeque de Deo sit, tanquam de prima veritate, & extenditur nihilominus ad creaturas, quas credimus esse opera Dei, in quibus per essentiam existit praesentia & potentia. Pari ergo modo iurandum quamquam ad Deum primo praecipueque sicut ad primam veritatem referatur, protenditur tamen secundo ad creaturas: quatenus in ipsis tanquam in effectibus Dei diuina etiam veritas existit. Et ideo iuramus per Euangelia, per quae diuina veritas nobis innotescit, ac per sanctos qui illam crediderunt obseruauerunt, & praedicauerunt. Atque eam ob rem quanto superior est diuus, grauius sit iuramentum. Vt per Dei pa-

ram virginem, quae eandem fidem, & nobilissimum nouit, & perfectius coluit. Vnde August. quod refertur 22. q. 1. Canon mouet. Sciendum, inquit, est quod sancti non tantum per creaturas quam per creatorem creaturas iurabant: neque creaturis per quas, scilicet iurabant aliud quam creatorem ipsum venerabantur. Etenim vt Innocentius bene ait cap. Et si Christus extra de iurando, qui iurat per coelum, iurat per thronum Dei, atque adeo per ipsum Deum. Secunda conclusio, in hac prima a contrario sensu includitur, & in solutionibus argumentorum exprimitur. Iurare per creaturas exhibendo illis reuerentiam illam, & patriam quae soli Deo debetur, non est licitum, est blasphemum & idololatricae pietas. Hoc patet diuersa ratione: quia hoc est ad Dei gloriam, vt ait ad Roman. primo Apostolus, in creaturas transcribere. Vnde glossa Matth. 5. Non veneremur eas ultra quam debemus. Non iuremus per eas vt viles existimemus, vt scilicet cum per eas iuremus nihil iurare puremus. Tertia conclusio, iurare per creaturas catholice, vt prima conclusio asseruit, dupliciter contingit & vtroque modo licite. nempe aut illas per modum simplicis attestationis asserendo, sicut de Euangelij & Sanctis modo dicebamus. Nam hoc est in virtute iurare per Deum. Secundo vero modo id contingit per viam execrationis, nempe creaturam Deo oppignorando eiusque iudicio subdendo, si res aliter habeat quam iurata. Et sic homines iurant per vitam propriam aut filiorum, & quorumlibet necessarium. Sensus enim est quod Deus vitam nobis adimat nisi quod iuramus verum existit. His appenditur corollarium, quod iuramentum illud Ioseph Genes. 42. per salutem Pharaonis, potuit esse & execratorium, quia quod si iuratio esset falsa, Deus regem vitam multaret. Quemadmodum & ad 2. ad Corinth. primo iurauit Apostolus, dicens. Ego restem Deum inuoco in animam meam, hoc est in vitam meam. Sed potuit nihilominus per modum simplicis attestationis fieri. Nam cum Deus per principes iustitiam exequatur, iuxta illud: Per me reges regnant, possunt ipsi & praelati, personaeque publicae per iuramentum quasi Dei testes veritatis citari. Haec omnia clara sunt, neque indigent nisi memoracione piti-

SOTO
de Iustitia
Legibus
DIII
13

mi articuli, vbi declarauimus, quod adducere creaturam in assertionem veritatis non est iuramentum, nisi vt testis, vel per modum execrationis aduocetur. Quare dicere per fidem meam, aut in veritate mea, non est iuramentum. De secunda verò conclusionem, quæstione proxima redibit sermo, vbi grauitas impietatis iurandi blasphemè per creaturas exaggerabitur.

Nota solutionem primam argumenti. Quod enim expositionem Hieronymi super illud Matth. 5. Tho. approbat: Neque per cælum, &c. dicens quod Christus illic non prohibuit iurare per Deum, sed per creaturas blasphemè more gentiliū quos Iudæi imitabantur, non arbitris in tegrum approbasse, ac præcisè quantum ad id quod Hieronymus asserit inhibuitum illic esse iurare per creaturas blasphemè. Nam quod præterea sentire videtur, scilicet quod non fuerit etiam illic modificatum iuramentum per creaturas catholicè, nec prohibuitum iurare per Deum sine necessitate, tū ipse D. Th. respuit sup. art. 2. tū nos subinde impugnauimus. In solutione secundi, nota sententiam amborum Canonū. Clericum. & si quis per capillum. 22. q. 1. Haud enim facile est sensum eorum deprehendere: Vbi enim Concilium Carthaginense prohibet clericum per creaturas iurare, non est intelligendum idololatriam illic prohiberi, ac si clerici creaturas pro Dijs adorarent, alias neq; solus clericus id facere prohiberetur, neq; sub tā leui poena, sed solum, vt ait hic S. Tho. prohibebatur iuratio ad blasphemiam infidelitatis pertinens. Tunc enim cum Christiani inter infideles viuerent, illa forte pollicebantur iurandi forma per Solem, per Mercurium, & per alia id genus, quæ gentilitas pro Dijs colebat. Id quod clericalem habitum insigniter deurpabat, & ideo statuitur illic clericum sic iurantem acerrime oburgandum, & persistentem excommunicandum. In altero verò proximo capitulo Pius Papa declarat blasphemiam esse contra Deum, iurare per capillum & per caput Dei, sic nimirum de Deo loquendo: ac si caput haberet, & capillos, & ideo clericus sic blasphemans deponi iubetur: laicus verò anathematizari. Et ad hoc genus blasphemie reducitur, vt quæstione sequenti dicturi su-

mus impudenter iurare per membra Christi. Ac perinde patet solutio tertij, quod est tale. Culus latine non debetur alicui creaturæ quippe quod Paulus ad Rom. 1. accerbè vituperat, ergo non licet per creaturas iurare, propterea quod iuratio sit latine cultus. Responso tamen est iuxta secundam conclusionem, non licet iurare per creaturas exhibendo illis reuerentiam Dei. Exodi namque 23. legitur. Per nomen exteriorum Deorum non iurabis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum omne iuramentum vim habeat obligandi.

Constituta per omnes suos numeros iuramenti natura subsequitur quæstio de eius effectu, nempe de vi quam habet obligandi. Ad quam quæstionem D. Thomas ne ab eius ordine diuertatur sex conclusionibus respondet. Prima est. Obligatio non videtur iuramentum respicere assertorium, quod est de præsentibus vel de præterito. Neque verò illud quod non est in potestate iurantis implere, vt si quis crastinam pluuiam iuraret futuram: sed de his duntaxat quæ per eum qui iurat faciendæ sunt. Conclusio ex ipso verbi significato protinus elicitur. Obligatio namq; ad id refertur quod est, vel faciendum, vel dimittendum. Est enim voluntatis ligatis ad id quod quis pollicetur, ligare se: ergo nemo potest, nisi ad id quod in suo est arbitrio, vel facere, vel omittere. Si autem quis asserit hoc vel accidisse, vel in præsentibus accidere, non est in suo arbitrio positum, vt verum sit vel falsum. Secunda conclusio. Hoc non obstante discrimine, tam iuramentum assertorium de præterito aut præsentibus, quam promissorium eorum, quæ per nos agenda sunt, debet habere veritatem. Hæc per naturam iuramenti euidens sit. Nam Deum in testem, nisi veritatis, adducere, nefas est. Hinc secundæ conclusioni appendix subiungitur tertia. Tam assertorium quam promissorium sua innata est obligatio. Diuersimode tamen, quoniam obligatio assertorij de præsentibus vel præteritis non fertur in rem iuratam, sed ad actionem iurandi refertur. Hoc est nemo iurat, id ve-

Prima solutio.

Secunda conclusio.

Tertia conclusio.

rum

Solutio prima ad quædam.

1. q. 1. de Clericis, & p. capillu.

regem

rum efficere quod asserens iurat, sed tamē obligatur id præcisè iurare, quod verum est. Et idè in prima conclusione non simpliciter negauit obligationem ad iuramentum assertorium respicere, sed dixit videtur: aliàs sibi per hanc tertiam contradiceret: qua asserit quodammodo obligationem in ipsum cadere. Attamen in iuramento eorum, quæ per iuramentum exequenda sunt obligatio cadit e conuerso super re iuramentum firmata. Teneatur enim quisque id verum efficere, quod sub iurando pollicetur. Itaque differentia est hæc, quod in iuramento assertorio obligatio non nascitur, ex iuramento, sed ipsum antecedit, teneatur enim quisque iurare verum. In promissorio verò e conuerso obligatio est effectus iuramenti, ex eo enim quod quis iurat manet obligatus iuramento implere. Quod nisi fecerit, deest iuramento primus præcipuusque comes, vt supra dictum est, nempe veritas. Ex hac autem conclusione enascuntur subsequentes.

Discriminis explicatio.

Quarta conclusio.

quod non est in sua potestate: vt si pauper sub iurando talentum pollicetur, deest iuramento tertius comes, nempe discretionis iudicium. Nisi fortè quod dum iurauit possibile erat, factum est deinde illi impossibile: vt si diues in pauperem incidat. Tunc enim per impossibilitatem excusantur, dummodo quantum in sua est potestate faciat: similiter vt in voto. Quinta conclusio. Si verò id quod quis iurati eidem factu possibile, neuiquam tamen licitum: aut quia per se iniquum est vt homicidium aut furtum, aut maioris boni impedimētum, vt si quis nunquam religionem ingressurum iurasset, deest secundus comes iuramenti: nempe iustitia. Ex quo fit consequens, vt iuramentum eiusmodi quatenus iniquum est, non sit seruandum. Nam secundum Augustinum, vtique vergit in deteriorem exitum, scilicet iurare & seruare. Ex his demum colligitur sexta conclusio. Quicumque iurat aliquid se facturum obligatur efficere vt veritas impleatur: dum tamen alij duo comes assistant, videlicet iudicium & iustitia. Atque hic est vnus sensus illius euangelici Domini mandati, Reddes Domino iuramenta tua: Hoc est solues fidem quam iurando Deo obligasti. Quamuis alter

Quinta conclusio.

etiam sit verus. Hoc est iura per Deum, cui soli tanquam vero Deo honor iuramentorum debetur. In isto articulo, nonnulla sunt dubia minimè conuenienda. Primum est, Vtrum obligatio iuramenti promissorii in vniuersum sub reatur moralis peccati perstringat vouentem: id quod per eam quæ libro præcedenti de voto dicta, sunt haud difficile dissoluitur. Reperimus hic tamen illud propter Caietanum, qui diuersam opinionem, quæ præsertim loco vniuersis abiq; vlla exceptione obligare censet sub reatur peccati mortalis, id ipsum de voto existimans: vt si quis vouerit dicere Ave Maria, & non dixerit mortaliter (ait) delinquit: & multo grauius si votum iuramento firmauerit. Immo licet Deo nihil voueret, sed homini sub iuramento. Et quidem de voto hoc pacto sibi id persuadet Cum ille qui vouerit sua se ipse Deo obstringit constituendo id determinate quod vouit tanquam Deo debita, quantumcunque rem minimam illi pollicetur, id per viam religionis Deo debet: atque adeò si non soluat mortaliter, ait delinquit. Vnde ad argumentum si quis contra obijceret. Si præceptum esset diuinum de re minima: vt non ioco mentiri, nõ obligaret nisi sub reatur venialis culpa. Præter neque obolum furans peccat ob reaturatem materiae nisi venialiter; tamen si iuratum genere suo sit mortale, ergo neq; votum rei per exigua obligabit sub reatur mortali. Negat consequentiam, quoniam præceptum debet ex natura rei pèrari: votum autem ex voluntate vouentis. Quod si sensus arguas. Si quis voueret recitare Psalmum, & inter recitandum omitteret versiculum, non esset nisi veniale: ergo neq; qui voueret recitare versiculum, mortaliter delinqueret, illum omittens. Negat tunc consequentiam, quoniam prætermittere modicum ceu partè cuiuspiam totius quasi pro nihilo reputatur: id ipsum verò tanquam totum omittete est voto in integrum aduersari. At tamen his omnibus nihil obstantibus quatenus ad materiam voti res atinet, id q; libro præcedenti asseruabam, constitutum mihi est, q; votum de re parat

Sexta conclusio.

etiam sit verus. Hoc est iura per Deum, cui soli tanquam vero Deo honor iuramentorum debetur. In isto articulo, nonnulla sunt dubia minimè conuenienda. Primum est, Vtrum obligatio iuramenti promissorii in vniuersum sub reatur moralis peccati perstringat vouentem: id quod per eam quæ libro præcedenti de voto dicta, sunt haud difficile dissoluitur. Reperimus hic tamen illud propter Caietanum, qui diuersam opinionem, quæ præsertim loco vniuersis abiq; vlla exceptione obligare censet sub reatur peccati mortalis, id ipsum de voto existimans: vt si quis vouerit dicere Ave Maria, & non dixerit mortaliter (ait) delinquit: & multo grauius si votum iuramento firmauerit. Immo licet Deo nihil voueret, sed homini sub iuramento. Et quidem de voto hoc pacto sibi id persuadet Cum ille qui vouerit sua se ipse Deo obstringit constituendo id determinate quod vouit tanquam Deo debita, quantumcunque rem minimam illi pollicetur, id per viam religionis Deo debet: atque adeò si non soluat mortaliter, ait delinquit. Vnde ad argumentum si quis contra obijceret. Si præceptum esset diuinum de re minima: vt non ioco mentiri, nõ obligaret nisi sub reatur venialis culpa. Præter neque obolum furans peccat ob reaturatem materiae nisi venialiter; tamen si iuratum genere suo sit mortale, ergo neq; votum rei per exigua obligabit sub reatur mortali. Negat consequentiam, quoniam præceptum debet ex natura rei pèrari: votum autem ex voluntate vouentis. Quod si sensus arguas. Si quis voueret recitare Psalmum, & inter recitandum omitteret versiculum, non esset nisi veniale: ergo neq; qui voueret recitare versiculum, mortaliter delinqueret, illum omittens. Negat tunc consequentiam, quoniam prætermittere modicum ceu partè cuiuspiam totius quasi pro nihilo reputatur: id ipsum verò tanquam totum omittete est voto in integrum aduersari. At tamen his omnibus nihil obstantibus quatenus ad materiam voti res atinet, id q; libro præcedenti asseruabam, constitutum mihi est, q; votum de re parat

SOTO
de iustitia
Legibus
DIII
13

re parui momenti sub reatu duntaxat obligat uenialis culpæ. Et ratio est quàm illic meditabar: nempe quòd qui uouet, constituit se obligare & modo quo diuina lex si præceptum esset, id exigeret. Nam rustici homines imò neque elegantiores, nõ apponunt formæ uouendi sub reatu mortali neque ueniali: sed simpliciter hoc relinquunt naturæ rei. Ergo quemadmodum furtum quod genere suo est mortale: ratione exiguitatis materiæ, fit ueniale: sic & uotum: quippe quòd nemo se obligare intendit, nisi quo pacto cum diuina lex obligaret. Imò quamuis qui diceret, uoueo sub reatu mortali, dare calamum alicui, uotum esset stultum & non obligaret ad mortale: quin uerò si esset res uana, nullatenus obligaret, ut illic diximus, atque adeo si esset leuis, esset ueniale. Fallacissima ergo illatio est Caieta. ex eo quod quis sua se sponte per uotum obligat, colligere quod se obliget sub reatu mortali. Fateor equidem aliquantulo plus uenialis culpæ esse uouenti uersiculum recitari, totum omittere, quam uouenti dicere psalmum, prætermittere uersiculum: sed tamen non excedit ueniale culpam: Pari enim facilitate aliqui diceret uouenti vnam proferre distinctionem, mortale esse illam omittere: nisi forsitan illuc suffugeret, quod iam uotum esset inane de uoto autem satis supra diximus.

De iuramento uerò uigentior perstringere uidetur ratio: Nam, ut quæstio proxima asserturi sumus, omne iuramētum falsum assertorium absque vlla prorsus exceptione, est mortale. Enim uerò periurij culpa in hoc sita est quòd Deus in testem adducitur falsi. Tem falsum autem est re, v.g. non mouisse palpebras, si mouisti, quam nõ occidisse regem, si occidisti. Quare hic non attenditur tenuitas materiæ, ut fiat ueniale. Pari ergo modo si iurasti dicere Aue Maria, uel dare alicui minimum numum, & non facias, falsa tua est iuratio, atque adeo esse uidetur lethalis culpæ. Hoc tamē nõ obstante argumento negandum arbitror iuramentum promissorium rei leuis uersiculum mortalis reatus inijcere: imò promissum eiusmodi non soluere, non erit nisi ueniale. siue iuramētum adhibeatur uoto (ut recitandi uersiculum) siue humana promissioni, ut exiguum dunandi amico assem. Et ut ratio clarescat, animaduertendū est omni iuramento promissorio, duas

in esse ueritatis rationes: nempe & assertorium & promissorium. Exempli gratia qui iurando quippiam pollicetur, tenetur (ut hic in solutione primi auctor est D. Thom. & q. sequen. repetemus) certum in præsentem habere propositum id faciēdi, quod iurat, aliàs primus deerit uotes: nempe ueritas, subindeque iuramentum erit falsum, atque adeo absque vlla prorsus exceptione peccatum mortale. Tenetur inquam simpliciter si legitimum est quod iurat, uel si est illicitum, tenetur secundum quid, supposito quod iuret. Quamobrem siue quis iuret re iustissimam, ut ciuitatem se incensurū. aut asserturum hæresim, siue rem leuissimam, siue futilem & uanissimam, ut refricare barbam, non habens in mente certum id facere, periurus est, & mortaliter delinquit. Quocirca qui homicidium perpetrare iurat, utroque modo fiet periurus. Si inquam id in proposito non habet, periurus est, quia falsè iurat: si uerò tale habet propositum, periurus etiam, quia iniquum iurat. Itaque ratio hæc prima ueritatis assertorium consistit in hoc quod uerbo mens tunc præsens respondeat, ne contra mentem atque ad eò mendacium iures. Altera uero est ueritatis ratio quæ sequitur obligationem iuramenti. Ex eò enim quod iurasti uinculo te obstrinxisti uerum id potest facere in executione. Hæc autem obligatio qualis quantaque sit, non ad mensuram ueritatis prioris pensari debet, sed ex natura materiæ. Atque hac ratione D. Thom. ut conclusione tertia uidimus, diuersimodam obligationē in promissorio iureiurando dignouit, quàm in assertorio. Per hanc regulam multæ innotescunt iuramentorum obligationes, quæ superiori liq. i. de uoto adnotabamus. Iurasti rem indifferenti, nempe quæ per se uana est, & nullius prorsus emolumentum: ut fricare barbā ungues non refecare in sabato, aut nõ loqui cum homine, unde nullum prorsus sequitur inconueniens. Quemadmodum ergo tunc diximus uotum illius rei nõ obligare pari modo cõsendum, neque si fuerit iuramento confirmatum obligare, quoniam iuramentū nõ est nisi uoti firmitas. Ob id quæ cum res illæ non sint Deo gratæ, nec proximo utiles, ut non sunt materia uoti, ita neque iuramenti quàm talibus iuramentis iudicium deest. Nunc enim de obligatione uoti loquimur, quod ad hanc quæstionem de iur. & iu. Bbb ncm

De iuramento
Sententia
auctoris
Notandum

nem spectat. Qualia autem quataque eiusmodi iurationes non obligatorie delicta sint, ad questionem sequentem de periurio attinet definire. Itaque non magis hoc iuramentum obligat, quam si esset rei illicitæ. Nisi quod illud neutiquam implere licet, hoc autem seruare, possumus, sed non tenemur. Hinc ergo ratio ad nostram sententiam applicatur. Obligatio ex iuramentum promissorio resultans non inde pensari debet, quod simpliciter illud implere verumque facere tenemur. Quandoquidem, qui rem iurauit illicitam, aut non possibilem, aut vanam & futilem nullatenus obligatur, obligatio ergo implendi iuramentum non reuertitur, nisi secundum qualitatem & quantitatem materiæ. Fit ergo consequens, ut ubi materiæ est leuis, obligatio sit pariter leuis, & non peior quam venialis. Et confirmatur hoc rursus. In omnibus alijs criminibus quantumcunque grauibus leuitas materiæ in causâ est, ut peccatum genere suo mortale fiat veniale, ut furari obolum. In iuramentum autem ob id reuertitur materiæ, non attenuat peccatum, quoniam tam falsa est assertio in re leui, quam in re graui, hoc autem solum habet. Verum in assertione aut negatione, ut scilicet non iures contra mentem, ergo obligationem inde resultantem nihil obstat, quod sequatur conditionem materiæ. Quandoquidem ut de voto proximè dicebamus iurans non se intendit, nisi ad morem legis obligare: Et tertio arguitur. Si Deo rem minimam voueas, ut modo dicebamus non resultat obligatio sub reatu mortali. Nam sicut inter homines sic inter nos & Deum estimandum est quanti ei referat, id quod ei spondemus, ergo licet illa promissio firmetur iuramentum non mutabit speciem, ut fiat mortalis. Adde quod si quis voueret ab hoc singulari ociofo verbo, aut ociofo mendacio abstinere, profecto contra faciens non peccaret, nisi duplicata veniali culpa.

Tertia pars & contra legem, & contra votum, ergo eius iuramento confirmasset, non peccaret, nisi citra mortale duplicata culpa.

Quarto, id denique confirmatur. Secundum contrariam opinionem consequens fieret meliores, quæ paruo animi calore iurando promittunt filios verberare, aut res alias eiusdem fatinæ, non implendo mortali peccare. Nam euasiones Catechismi minime ad plenum satisfaciunt. Aut enim

vel ex eo, quod ira correptæ potius ad vindictam iurant quam ad correctionem, vel ex eo quod iuratas correptiones in melius mutant ne verberati pueri in peius recedant excusari, quæ profecto suffragia vim argumenti non extinguunt. Nam lapsi in id faciunt non tanta ira quin plenum habeant rationis iudicium idque in bonum correctionis relatum, & tamen durum esset in his leuissimis corrigendi iuramentis obligationem sub reatu mortali asserere. Et pariter si quis forsan polliceatur puero pomum, quod exemplum est Cate. ubi huiusmodi obligatio sub reatu mortali inesse putat, quæ sanè censura acerbissima esset. Satius est ergo & rationi longe consonantius dicere omnia illa iuramenta ob leuitatem materiæ leui quoque venialique adco vinculo irretire iurantem. Atque eadem propemodum ratione de illis iurationibus sentiendum quibus se homines inuicem præuenientes iurant se non præcessuros in exitu & dum se mutuo vel ad conuiuium vel ad ludum iurando iurant, sunt enim peccata, etsi non adit intentio id faciendi quod iurant, mortalia quidem, sed tamen quantum ad obligationem, tum quia pendunt ex aliorum consensu, atque adeo, non proponuntur tanquam absolute faciendæ, sed quantum in potestate iurantis fuerit, tum præcipue quia de re sunt parui emolumenti non obligat sub reatu mortali. In Quarta & quinta conclusionem quæ sunt tertiae declaratorie, explicantur tres modi quibus iuramentum fit incauum. Quorum primus est cum quis impossibile iurat ubi adnotandum est non satis esse id quod iuratur esse difficultimum, ut admittenda sit in foro conscientie excusatio, sed requiritur esse impossibile, unde quantumcunque iuraueris grauissimum as persoluere, licet tibi perquam difficile fiat teneris iuramentum seruare, nisi aliunde res iurata desineret esse actus virtutis, nam si esset manifestum prodigalitatis vitium, non ligaret. Rursus licet nullum esset vitium, esse tamè res grauissima, causam tunc secum afferret idoneam potendi dispensationem iuramenti, ut si mulier pedestrem eandemque longâ peregrinationem iurasset, aut quisque difficile aliud vnde periculum timeretur. Tunc autem petenda veniret iuri causâ, commutaretur potest quam omnino dispensaretur, ut secundum verbum.

verbum S. Thom. id fiat quod fieri potest. Secundus modus incauti iuramenti est cū quis iurat rem illicitam, & tertius cum id iurat quod obstaculum est rei melioris de quibus statim in solutione secundi. Reliqua verò quæ hic dubitari possunt perinde omnino definienda sunt vt superiori libro in materia de voto sunt enucleata, verbi gratia dicebamus. q. 1. ar. 3. quod si quis ob malum finem rem alias licitam nouerit, votum tenet vt si quis ob manem gloriam eleemosinam voueret facere, sic tamen vt finis ille ob vanam gloriam in opus eleemosinæ non cadat, votum tenere. Nam si sensus esset quod opus dandi fieret ob vanam gloriam, tunc quia eiusmodi opus est licitum nec eiusdem operis votum tenetur, sed quod votum fuit ob vanam gloriam, tunc licet votum sit vitiosum, tamen quia materia est bona teneris illud implere, dū tamen non impleas ob vanam gloriam. Idem ergo prorsus sentiendum de iuramento facto ob similem vanum finem vel turpem, tenet enim si sit de materia licita. Nisi forsitan id iures vt Deus tibi adiutor iniquitatis adesset. Si enim iurares eleemosinam aut peregrinationē facere, quo Deus te vel sanctus compotem faceret adulterij perpetrandi, iuramentum non te obligaret, quia vt impium est ab eo iniqua deposcere ita & manus aliquod citali ratione offerre. Reliqua illic latius.

In argumentis D. Tho. tractat quatuor iuramentorum vitia, nempe incertum incautum, coactum & dolosum. Primum argumentum est. Iuramentum inducitur, vt dictum est, ad confirmandam veritatem, quando autem quis rem futuram iurat, satis est tunc ad veritatem id habere in proposito, licet postmodum euentus non respondeat. Id quod Paulo 2. ad Corin. 1. accedit, ergo promissorium iuramentum non habet vim obligandi. Ait enim illic Paulus proposuisse venire ad illos, sed tamen postmodum bona causa propositum mutasse. Respondet S. Thom. discrimen esse inter simplicem assertionem & iusiurandum. Nam ad veritatem simplicis assertionis satis est hominem habere in animo id facere quod affirmat, licet non sit certus. Affirmat enim quod in suo proposito verum vt in sua causa, existit. Quare licet propositum post sine causa detraxerit non est mendax, vt si ego modo animo me

a prandio dormiturum, & postea nolo. Sed ad iuramentum non satis est iuranti id habere in proposito, sed requiritur quod habeat in animo antequam iuret adeo id certum & firmum vt nisi impossibile fiat factu aut in deteriorem exitum vergat. nequiquam liceat contra iuramentum facere. Quare Paul. non iurauit ad Corinthios, sed id dixit quod proposuerat: Quamquam & si iurasset forsitan causam iurandi propositum habuisset licitam, ne scilicet contristaret eos sua presentia ob acerbam punitionem in castuosi. Notandum ergo est hic quod proximè asseribamus scilicet iuramentum promissorium duas exigere veritates, nimirum & intentionis faciendum iuratur, quæ est sicut veritas assertorij, & præterea vt id quod iuratur fiat, si alij simul etiam iuramenti conuictes concurrerint. Præterea animaduertendum etiam verum iurare nisi res sit certa, genus esse quoddam peritij, atque adeo peccatum, vt q. seq. ar. 3. ostensuri sumus. deest enim tunc tertius iuramenti comes, nempe iudicium: In secundo argumento explicatur quinta cōclusio superius posita de iuramento incauto, & est argumētum, virtus vt est in prædicamento, non est virtutis contraria. iuramentum autem actus virtutis est, & nihilominus vsu venire potest, vt ipsum implere sit contra virtutem, vt cum quis vel inique facere iurat, vel à meliore virtutis fruge desistere, ergo tunc iuramentum non erit obligatorium, & tamen apparet verū esse iuramentum. Respondet autem per duas distinctiones, quare responsio quæ uor assertionibus concluditur. Ait. n. primum quod iuram. vergens in deteriorem exitum non obligat, vergere autem in deteriorem exitum est quod peius sit ipsum implere quam infringere, & est modus loquendi August. & Bedæ super Matth. horvil. 24. & refertur de con. c. distin. 4. cano. Si aliquid forte. 1. & 2. Hunc autem priorem exitum dupliciter habere iusiurandum potest. Vno modo quia statim à principio secum illum prauum exitum asserbar. Atq; id rursum dupliciter, videlicet aut quia id quod iuratur secundum se malum est, vt iuramentum perpetrandi adulterium, vel quia obnox est sublimioris boni, vt cum quis iurat religionem non ingredi, aut dignitatē nullo casu acceptare. Ex quibus quidem duo differētes effectus pullulant. Vnde secūdu

Paul. 2. Cori. 1.

Secūdu argum. de iuramento incauto

Primū argum. de iuramento in certo

Obfer-
uāda re-
gula.

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

asserunt est quod dum quis delictum patrare iurat, tunc & iurando peccat, & pariter iuramentum implendo. Tertium asserunt est quod dum quis iurat à bono supererogationis abstinere, quod aliàs facere non tenetur peccat quidem iurando, eo quod Spiritui sancto bonorum inspiratori obicem opponit, non tamen peccat iuramentum implendo, sed tamen multo sibi melius consulit, non seruando. Ex his ergo hæc fida regula obseruanda colligitur, quod huiusmodi incauta siue impleantur, siue secus, & periuria sunt dum fiunt, vt q. seq. artic. 3. explicabitur, & nullatenus obligant, sed rem iuratam in sua nuda natura relinquunt. Vnde qui iurauit furtum aut homicidium facere, si furetur, aut occidat eodem profus modo & gradu peccat, ac si id nunquam iurasset, immo verò qui illud crimen ad vinculum iuramenti respiciens perpetraret scilicet vt reuerentiam seruaret iuramento, profecto grauius delinqueret. Nam blasphemia est malum ob reuerentiam Dei facere, qui autem vouit religionem non ingredi, aut elemosinam non facere, perinde ac si non iurasset consuleus ei erit, contra iuramentum fecere, tamen illud implere non sit peccatum. Nisi fortasse illud opus quod erat supererogationis oblatum casus necessarium constituerit, vt videlicet si miser occurreret qui graui perurgeretur inopia. Tunc enim necessarium est contra iuramentum, elemosinam ei porrigere. Et simile exemplum est can. Florentinum dist. 85 vbi refertur Archid. qui iurauerat nunquam acceptum ire Episcopatum à Gregorio fuisse coactum accipere eo quod iudicatus fuit ecclesie necessarius, atque adeo oportuisset iuramentum infringere. Subdubitabit hic forsitan quare sit culpa iuramentum quod obstaculum est supererogationis At verò huius responsio non ad presentem, sed ad subsequentem questionem attinet, in qua vniuersæ peccandi species, perpendendæ sunt. Illicque adeo differendum quanta sit culpa in iuramento peccandi venialiter.

Contra illud autem quod dictum est, iuramentum de re illicita non esse implendum, quis forsitan opponat de Iosue, qui, vt legitur Iosue 9. Et refertur de conse. dist. 4. cano. inter cætera foedus pacis quod cū Gabonitis inierat, seruauit. Quod quidem iuramentum illicitum fuisse ex eo constat quod

Deus, vt habetur Deuter. 7. impensissime inhibuerat foedus cum illis gentibus ferre, aut vlli eorum parcere.

Respondetur tamen quod iurando non peccauit. Nam fuit deceptus credens aliarum fuisse remotissimarum gentium legatos. Post verò quando refecit esse Gabonitas, quoniam prohibitio parcendi illis non erat de iure nature intrinsecè mala sicuti homicidium, sed de iure positiuo, merito veritas est ne ingentioem Deo irrogaret iniuriam, iurandam, quod peccatus nomen bona fide fecerat, violando, quam priori eius mandato obsequendo. Præterea, vt Ambr. lib. de offic. ait meliori eos morte multauit, scilicet obsequio ministerij diuini. Sic enim habet historia. Reseruentur, vt viuant, ne contra nos ira Domini concitetur, si peccauerimus eis, sed sic viuant, vt in vsu vniuersæ multitudinis ligæ cadant, aqualque comportent. &c. Secundum membrum distinctionis est quod iuramentum potest habere deteriorationem exitum. Secundo modo, non quod à principio illum importaret, sed propter id quod de nouo emergit. Quale fuit iuramentum Herodis in gratiam Herodias emissum quod quidquid ab eo peteret illi concederet. Potuit enim à principio esse licitum moderatione subintellecta si rem peteret honestam, postea verò proposita eius petitione debuit rescindi. Nam vt Hieronymus in sinonimis, ait, libr. 2. & refertur de conse. dist. 4. in male promissis rescindenda est fides. Et vt ait Ambros. libr. 1. de offic. & refertur eadem dist. canon. est etiam contra officium nonnunquam est promissum soluite sacramentum. Idemq; Grego. ad monet canon. xxi. dist. 1. 3. & Concilium Toletanum canon. duo mala. Et Augustinus sermone, de decollatione Ioannis. & refertur eadem dist. 4. cano. quod Dauid. Dauid & m. laude, commendat, qui cum iurasset Nabal Carmeli interficere, effectus ad opus succinctus prece Abigail illius vxoris propositum retractauit, illicque pepercit, nam fuerat iuramentum præ ira iniquum. De illis autem qui voluntatem abhorrent facere iurant, questione sequenti articulo secundo, alius offerretur apertior dicendi locus. Tertium argumentum, de iuramento coacto est huiusmodi. Quandoque homo inuitus compellitur iuramento aliquid promittere, quos tamen, vt refertur

ca. verum, extra de iureiur. solent Romani pontifices nexibus iuramentorum absolueri: ergo non omne promissorium iuramentum est obligatorium. Ad hoc autem D. Th. supponit distinctione quatuor respondet. In iuramento. n. inquit coactio duplex est obligatio, vna qua iurans obligatur homini cui quippiam promittit. Et talis inquit obligatio per coactionem tollitur. Qui. n. vita inculca, indignus redditur cui seruetur fides. Alia autem est obligatio, quæ fit Deo propter iuramenti reuerentiam. Et talis inquit obligatio non tollitur in foro conscientie: quia optatus est damnum temporale sustinere, quam iuramentum violare. At vero tertio, quod in iudicio datur soluti repetitio. Quare potest qui iuravit, denunciare peccato, non obstant quod iurauerit non denunciare. Quoniam obiectio talis iuri contra publicam iustitiam vergeret. Quarto demum, inquit, quod solent Romani Pontifices homines ab huiusmodi iuris absolute, non quasi decernentes non esse obligatoria, sed eorum obligationes ex iusta causa relaxantes. Hæc autem singula pendenda sunt. Et primum falsa videtur distinctio assertio, in iuramento coactio vnam obligationem, quæ fit Deo atq; altera quæ fit homini. Nam si aliqua fietur Deo, tunc ille coactus vt latro, cui in nemore iuramentum ab oppresse viatore præstatur nequit iuramentum illud in totum relaxare. Nam obligationem respectu Dei non posset remittere, immo nec ecclesia id posset, nisi ob superuenientem causam dispensare: quia ecclesia non potest votum Deo factum & multo minus iuramentum relaxare, & tamen relaxat, vt asseritur in d. c. rerum & r. s. q. in multis c. Ad hoc autem facile respondetur verba S. Th. non esse accipienda per calumniam, vt sonare videntur, sed secundum eius mentem: nempe in iuramento promissorio inesse duas obligandi rationes. Vbi. n. non dux sunt promissiones, vna Deo, & altera homini, sed vna tantum homini, quæ iuramento confirmatur, non est nisi obligatio vna duplex ratione constituta. s. & virtute promissionis si est legitima, & virtute iuramenti, & ideo ille cui promissio fit remittere totam potest, & pariter ecclesia vbi metus in curia irrogatur. Nascitur hinc tamen aliud dubium circa secundum assertum, videlicet, quod illa obligatio coacti iuramenti non

tollitur in foro conscientie: vbi insinuat quod tollitur in foro contentioso. Et est argumentum. Quamuis cesset obligatio ratione promissionis coactæ, vt in priori membro assertum est: nihilominus postquam inane ratio obligandi respectu iuramenti, deberet iudex iurantem cogere iuramentum seruare postquam constat esse in conscientia obligatorum alias iustitiam non satis in rebus manifestis prouideret. Syluester in verbo, iuramentum 4. rationem huius h. ne reddat, quod ecclesia cuiusmodi iurantes non cogit, propterea quod præsumit nunquam habuisse intentionem te obligandi: tunc autem ratio falsa est, immo ecclesia putat eum qui iuramentum coactum non seruat esse peritum, vt patet e si verò, & c. verum, extra de iureiur. quare dispensando in huiusmodi iuris non cenlet illa esse irrita. Respondetur ergo quod iustitia publica non attendit nisi ad pacem tranquillam, que statum reipublicæ, & ideo non debet iniuriis parere per vim illius ob idq; non cogit eiusmodi iurantes, sed si non impleuerint iuramentum, eos ad Dei tribunal remittit. Nam vt C. de iureiur. admonitum est iurandi contempta religio satis Deum vltorem habet. Sed videntiora argumenta sunt ad partem oppositam, nempe huiusmodi coacta iuramenta nequaquam coram Deo conscientiam ligant: enimvero iuramentum, quemadmodum votum, vt proxime dicebamus, vim non habet obligandi, apud Deum, nisi vbi materia est opus virtutis: si. n. sic res illicita, vel auctioris boni obstaculum, vel indifferens & vana, iuramentum non ligat, sicut neque votum. Iuramenti autem materia per coactionem extorsit, nullius est officium virtutis (supponamus enim incultum esse motum cadentem in constantem virum, de quo libro superiori explicatissime dictum est) ergo eiusmodi iuramentum non obligat apud Deum. Probatur minor præmissa materia eiusmodi iuramenti est ipsa materia promissionis: illa autem non est opus virtutis. Nam per se absque iuramento non esset iustitia promissum seruare: quia nulla in eo inest ratio debiti, quæ est de intrinseca ratione iustitiæ. Quare nec est actus fidelitatis, vt pote quæ inferenti vim nulla debetur. Neque verò est actus liberalitatis, quoniam illa non est donatio, quippe cum solum repetere liceat.

Argu. -
materia
maioris
energic.

argu. -
materia
maioris
energic.

Non est duplex obligatio: vna Deo, & altera homini, sed vna tantum homini, quæ iuramento confirmatur, non est nisi obligatio vna duplex ratione constituta. s. & virtute promissionis si est legitima, & virtute iuramenti, & ideo ille cui promissio fit remittere totam potest, & pariter ecclesia vbi metus in curia irrogatur. Nascitur hinc tamen aliud dubium circa secundum assertum, videlicet, quod illa obligatio coacti iuramenti non

Neque verò est opus supererogationis. Nam beneficium præstare indigno, qualis est prædo qui vim infert, speciem habet mali. Sed quis forsitan illud promissum solnere, esse actum religionis propter annexum iuramentum, Contra hoc autem emergit argumentum: Etenim vt D. Thom. superius artic. 5. docuit, discrimen est inter votum & iuramentum, id enim quod quis vovit, quia Deo offertur, ipsa oblatione fit actus religionis; id autem quod iuratur non fit propterea religio, sed econverso reuerentia diuini nominis, que est religio adiungitur ad confirmandum id quod per se erat virtus. Quare quod ante non erat actus religionis, per iuramentum non fit religio, imò nec per votum reliqua materia sit actus religionis, vt proximè dicebamus, nisi ipsa etiam sit materia alicuius virtutis. Secundò ad huius explicationem arguitur. Iuramentum promissorium nihil aliud est, quàm promissionis confirmatio. Nam sicut confirmatio donationis non est noua donatio, sed robur prioris, sic & confirmatio promissionis non est alia promissio, imò iuratio & promissio, vt supra dicebamus, sunt duæ rationes ad eandem obligationem appositæ. Promissio ergo est fundamentum obligationis rationis, que est in iuramento: In iuramento autè coactio nulla est promissio aut promissionis obligatio, vt D. Thom. planè facitur, quandoquidem, illa obligatio per coactionem tollitur: ergo neque eiusmodi iuramentum ligat. Et confirmatur hæc ratio, iuramentum sequitur vim materiam que promissionis: si enim promissio est de re vel illicita vel iniuri, iuramentum non ligat, ergo vbi promissio est nulla multo minus obligabit.

Tertio deniq; arguitur. Illa traditio pecunie non est, illi utilis cui datur, illi. qui iuramentum extorsit. Nam ille recipiens & peccat, & periculo se exponit nunquam restituendi, quod autem vile non est alteri nec sub voto cadit nec sub iuramento. Hæc omnia bene Caietan. dissoluit, cuius ergo proxima responsio summam elucidemus. Iuramentum coactum triplici ex capite existimandum est. Scilicet ex parte iurantis quam ex parte illius cui iuramentum præstatur, & tertio ratione materiae. Et quidem ex parte iurantis, si nihil aliud cõsideres, nullum est obligationis impedi-

mentum, quoniam secundum Arist. 7. Ethic. est illi adfir nollitio. Im quid, est tamen simpliciter volitum, vt ex p̄lo illius patet q; insaniens pelago merces in vndas projicit. Vnde Augu. coacta voluntas, voluntas est. Ex parte autè illius qui per vim iuramentum extorquet, si nihil aliud meditemur obstaculum obijciatur obligationi. Quare simplex promissio ratione inculli metus non teneret. Igitur vt obligatio ex illo iuramento oriatur, speculandum est, vtrum materia iurata, puta datio pecunie, sit actus alicuius virtutis, tum n. (vt saepe dicitur) est iuramentum obligat. Differunt namq; votum iuramento, q; voti materia, si propriam consideres, non est nisi cõsiliij & supererogationis, materia verò iuramenti cuiuscunq; virtutis opus. Et quidem qui sic iurat, non tenetur sic dare pecuniam promissam, vt verè eam in dominium alterius transferat. Quippe cum al. er illud nũ acquirit. Nam & qui dedit repetere potest, & qui accepit restituere tenetur, sed tenetur ei illa tradere illa autem traditio si solum vt solutio promissi, existimetur, non est virtus, est nihilominus virtutis officium quatenus redemptionis, vexationis & molestiæ, & fortè vitæ, quam v. g. præda viarum oblector adimere viatori parat. Est ergo tunc misero virtutis officium illa iurata pollicitatione propriam vitam protegere: tuncq; adeò erit charitatis officium, qua se quisq; diligere debet, & dum ob vitam alienam seruandam id iuratur, est officium misericordiae. Hac igitur ratione iuramentum illud obligat, quoniam seruare iuramentum nõ vergit in deteriorem exitum, sicut si res iuraretur illicita. Omne autem quod rationem non habet exitum obligat. Sylu. quidem in verbo, iuramentum 4. §. 7. tenet cum multis quos citat Iuricons. & putat esse opinionem S. Thom. quod si coactus ille iurans habet propositum se obligandi manet quidè obligatus, si verò illud non habuit minime obligatur: moderatio vero hæc non est vera, vt illico subsequenti argumento monstrabitur. Qui enim habuit intentionem iurandi, licet illam non habeat se obligandi, manet obligatus. Nam obligatio ex ipsa iuramenti natura si sit de re licita, necessario nascitur, secus si non intenderet iurare. Vtrum verò coactus liceat fingere se iurare absq; animo iurandi super quartum argumentum dicere præparamus.

Respon-
sio.

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

ramus. Sed forsitan inferas. Ergo elapso illo periculo, non tenetur qui iuravit promissum reddere, ut si quis dum tenebatur captivus iuravit in sui redemptionem certum as numerate, liber postea dum remeavit in patriam non tenebitur: quoniam cum iam violentia cessaverit, datio illa non habet redemptionis formam. Respondetur satis esse dum iurandum fuit exhibitum, sponsonem fuisse factum sub forma redemptionis. Nam virtute eiusdem iuramenti postea solutio eandem retinet redemptionis formam. Sed arguis rursus. Cur non etiam simplex promissio, postquam eadem habere redemptionis effigiem, non obligabit? Nam dicit S. Tho. q. tollitur per iuramentum. Caieta. respondet quod simplex promissio debet habere rationem commodi & vtilis resp. illius cui fit: illa autem redditio est illi predoni inutilis: sane cum delictum illi sit recipere. At vero profectio ratio hæc parum ad rem attinet. Nam si ego debeo pecuniam alicui, etiam ex promissione, & peto ad ludendum, vel ad eius dilapidationem, licet non sit vtile, teneor nihilominus dare. Ratio ergo in proposito est, quod ex natura ipsa rei promissio coacta vim promissionis non habet. Et ideo quamvis promissio verbalis habeat redemptionis formam, quæ quidem redemptio genere suo virtutis materia redditur, tamen per coactionem cassatur nisi iuratio illam confirmet, imò vero quamvis promissio non fuerit metu coacta, sed per aliam iniuriam: quemadmodum indignus vsurarior vsuras pronuntiat, non illas cogitur in conscientia reddere, nisi adiuravit. Decretum est Alexandri III. cap. debitores, extra de iuratu. vbi habetur quod debitores ad solvendas vsuras in quibus se obligaverant cogi non debent. Si vero de ipsarum solutione iuraverint, cogendi sunt domino iuramentum reddere, licet post repetitionem habeant. Quid si instantius queras quomodo si cassata est iuramentum eam confirmat? Respondetur quod quamvis materia iuramenti & promissionis sit eadem, eadem tamen sub illis diversa ratione. Promissio enim fit homini, & iuramentum per Deum, quod quidem etiam de re propria fieri potest: promissio ordinè habet ad hominem cogentem, sub qua utriusque ratione non est virtus. Ad obligationem vero iuramenti sufficit quod alia ratione sit vir-

tus, nempe vexationis redemptio. Quod autem iuramentum etiam coactum obliget in conscientia, habes eod. tit. c. si vero, & c. verum. citatum à D. Tho. & 1. q. 6. c. si quandoq; & sequentibus. In dubium autem immemio profectio reuocatur, vtrum non servare iuramentum coactum peccatum sit mortale, an vero tantum veniale. Immerito inquam quoniam circa controuersiam concedendum esset mortale: quod quidem est iuramentum cadens in materiam licitam, quæ est magni momenti: iuramentum enim rei licitæ ex genere suo obligat sub reatu mortali, nisi ex tenuitate materia, ut supra dicebamus allevietur. Si ergo quis coactus iuraret dare pecuniam aliquanti ponderis, certum est, teneri solvere sub reatu mortali. At vero Panor. supra citato cap. si vero, quia rem à sua facultate alienam tractabat, aut obligationem non esse nisi sub reatu veniali, & fuit deceptus verbo illo in cap. verum, iam citato vbi ait Papa, quod qui non seruauerint eiusmodi coacta iurataque promissa, non ob hoc sint tanquam pro mortali crimine puniendi: Sunt tamen illic distincta verba de culpa & pena. Ait enim primum Papa, quod ut auferatur materia deierandi non dicatur illis, qui coactè iurarunt, ut iuramenta non seruent: ergo non seruantes deierant in materia graui, ac subinde mortaliter peccant, id quod quæst. 98. de periurio, quæ hic sub sequitur art. 3. D. Tho. expressè asserit. Tamen si omnium sit inortalium periuriorum leuissimum. Quod autem subditur non esse puniendos quasi pro mortali crimine, solum ad poenam ecclesiasticam refertur. Haud enim sunt illa pæna digni in foro ecclesiæ, secus vero apud Deum. Fortasse hic tamen sophista contra hæc asserta argumentetur. Eum qui iniustus iuravit non teneri promissum in totum soluere. Fac verbi gratia, promiserit centum, tunc arguitur. Si soluerit quinquaginta non amplius debet: nam iam aliter debet illi illa quinquaginta, ac perinde poterit fieri compensatio. Et eadem ratione si promiserit quinquaginta soluendo viginti quinque plene soluit. Respondetur tamen secundum id quod supra adnotauimus, quod non promissum pecuniam transferre in dominium alterius, sed verè tradere siue alter ei tantundem debeat, siue secus. Quapropter licet predo viatori centum alias deberet &

Iuramentum coactum si fuerit mortale est.

Panor.

Dubium. Caieta.

Stentia auctoris

Sophista.

Argu. de voto.

viator nihilominus iuravit dare centum, tenetur tradere. Seriosius tamen argumētum fieri posset de voto. Votum enim, vt ait. pro. explicatur sumus, magis obligat, quam iuramentum: votum autem metu coactum, vt lib. præced. q. 1. art. 1. demonstrauimus, nulla vi pollet obligandi, ergo neque iuramentum per metum extortum. Hoc autem argumentum illic dissoluimus. Notū enim quāuis eō quod fit Deo actus obliget quā iuramentū, quod fit homini, nihilominus si iuramento non confirmetur, non est nisi nuda promissio: promissio autem coacta, etiam si fiat cum intentione promittendi, vt modo dicebamus, natura sua est cassā non solum illa, quæ fit homini, verum & illa quæ fit Deo: vt potest cui obsequium per eandem voluntatem non placet, sed quod sit sponte. Iuramentum autem si fecatur in materiam licitam sua ipsius natura obligat ratione iam exposita, quoniam est actus factus per facta, quā nescis est fieri rei facta, atque adeo crimen si per iuramentum non reddatur vera. Quapropter si votum coactū iuramento firmetur, illa ratione obligabit licet sit dispensatione dignum. Sed & tertium idemque pugnavit adhibetur de matrimonio argumentum. Matrimonium enim metu cadente in constantem vnum contractum, neque in toto exteriori tenet, neque secundum conscientiam: ergo neque iuramentū. Patet consequentia, si quod vt ad matrimonium, sic ad iuramentū requiritur consensus, quare si coactū matrimonio officit, pariter obtulit: & iuramento: tū maximē quod matrimonij actus est vinculum quā iuramentū. Nam si postquam quis iurauerit uxorem non ducere illam ducat, matrimonium est validum. Respondetur tamen à matrimonio ad iuramentū consequentiam non valere. Atqui nonnulli hac sunt discriminis ratione contenti, quod si matrimonij coactum tenet, non habet remedium, quo possit factum infestum reddi, eō quod matrimonium vinculum est indissolubile. Cetera verō promissa per vim iurata etiam si soluantur, possunt beneficio repetitionis recuperari. At verō ratio nō satisfaci. Nam etiam si que iuratione promittuntur repeti non possunt iuramentum esse seruandum: quia obligat ex natura rei. Bonavent. verō & Durā. & quidam alij in 3. dist. 39. meliusculam

eam rationem afferunt, nempe quod cum matrimonium Christianorum significet vniōem Christi & ecclesie, quæ est perpetua debet habere perpetuum a. q. indissolubile vinculum, ad quod non solum requiritur cōsensu, verum & liber cōsensu. At tamē non satis si iuriter liberitas cōsensu ad matrimonij requisita in eo quod sacramētum Christianorum. Quandoquidem & coniugium etiam sub lege quoque naturæ liberum requirebat cōsensum. Dicendum ergo, quod matrimonium est quod à natura ad procreationē prolis constitutum est, ex sua ipsius natura perpetuitatem habet annexam: alius non esset nisi liberis educandis constitutum, perperitiam autem ex natura rei liberitas exigit amari cōsensum. Nam quæ voluntas iustitiam dicitur Aristoteli nequeunt esse perpetua. Iuramento autem quāuis coactū irreuerentia si si non seruetur. Arguit autem quia forte contra, sequitur quod si quis iuramentis iurauerit cogere aliquid in uxore ut tenet, iuramentū non est de iure, certum in prius esse esse iuramentū omnino relaxandum, sed tamen vnum dum non relaxatur, extet obligatio. Bonavent. loco citato respondet per tale iuramentū omni obligationem quare ille iurans acquirit, ante relaxationem cum alio contrahere nequit. Et re vera quāntum ad naturam iuramenti verum est, si fiat cum intentione iurandi. Nam quāuis sit contractum iuramenti illum contrahere aliter coactū, nihilominus non est adeo iniuriale eē malū, quin possit fieri materia redemptio nis vix atq; adeo iurā tenere, sicut vbi nullum est iurā. De hoc autē in materia matrimonij latius. In tertio membro responsionis ait D. Th. quod postquam quis promissum illata vi iuratum soluit, potest id denuntiare iudici, aut prelati, etiam si per eundem metum iurauerit non denuntiare: quia illa iuratio est contra honorem commune. Quod quidē verbum non tenet offert dispensandi anam. Arguit enim extat per iurā contra iōnem. Nā denuntiatio videt referri ad emendationē denuntiantis: accusatio verō ad publicam iustitiam, nepe vi iuratus puniatur: in proposito verō etiam si denuntians emendationem alienius neque proponat, neque verō speret, potest suam peccuniam repetere. Respondetur q. huiusmodi denuntiatio non est illata, quæ per se iuramentum

SOTO
de Iure
Legibus
DII
13

Argu. de matrimonio.

Argu. de voto.

nam correctionem sunt, sed iuri dica vt
denuntiant ius feruerit, si id modo proba
uerit: nihilominus hic proximus finis re
feritur in commune bonum, qui est vt pe
nes publicam potestatem semper sit facul
tas ciuim iniurias repellere. Et ideo qui
iurauit non denuntiare, iurauit rem illicita
tam: atq; ideo non fuit iuramento deuin
ctus. At vero profecto hac responsio scrup
ulo non caret. Nam in primis ex ea colligi
tur, quod si ille qui vim iuferat com
pelleret alium iurare se nunquam denun
tianturum, potius deberet gladio succum
beret, quam id iurare. Nam cum iuramen
tum rei illicite sit peccatum, mors potius
patienda est quam faciendum. Neq; hie
rei dicere id se iurare, & tamen non habere
intentionem iurandi: nam esset menda
cium atq; ideo peccatum. Quod autem il
latum hoc absurdum probatur. Illa qui
caotius pecuniam soluit non tenetur sub
reari peccati denuntiare: nam potest sua
propriam pecuniam simul atq; iniuriam
alioi remittere. Si forte ille esset tam nefa
rius laico, vt charitate boni publici omnes
teneatur illum denuntiare, aliud esset. Sed
tamen supponamus non esse tam pestilen
tem, sed haec mihi irrogasse iniuriam, pro
fecto non teneor eum denuntiare. Si ergo
non teneor, sequitur, quod gratia cauendi
moris, possum iurare nunquam repe
tere neq; denuntiare, imo iurare quod gra
tis dono. Tamen si illa donatio, quicquid e
go dixerim, nunquam poterit securam red
dere illius conscientiam, quo minus sem
per ad restitutionem teneatur. Argumē
tū profecto, cogit sub hac distinctione respo
dere. Dupliciter namq; tale iuram potest fie
ri. Vno modo etiam si iurans requisitus a
plato fuerit vel a iudice, & tale iuram neu
tiquam est faciendum, neq; ob redimen
dam viam, quia est iniquum. Quo ideo non
oblitiscit teneor requisitus denuntiare. Alio
modo, quod mea sponte nō denuntia bo,
nec repciam, & hoc licitum est. Atq; hoc
pactio D. Thom. intelligendum arbitror.
In quarto membro responsionis ait. Diuus
Tho. Pontifices eiusmodi iuramenta, non
quidem iurata pronuntiare, nam sunt solida,
sed relaxare nō & quod aūt in illis dis
penſare. Vbi primum adnotandum est, qd
non omne iuram per illam iniuriam exp
ressum, si iura spectes, consuevit ecclesia
relaxare, sed duntaxat ea quae vi & metu

extorquentur, vt patet cap. si vero, & capi
verum, extra de iureiur. & cap. Abbas, de
his que vi met. ve causiunt, & 15. quest. 6.
per totum. Non iuramentum quod quis
facit vsurario soluendi vsuras sine laxatio
ne, videtur Alexand. III. iubere seruare ca
non debitoris, extra de iureiur. Quamuis
iurans iniuriam passus fuerit, quia plus il
lic inest voluntarij. Haud tamen absur
dum esset illa relaxare: quandoquidem
vsurarius non habet ius recipiendi. Causa
autem relaxationis coactiuum prima
est, quod plerimum habent inuoluntarij
admissum. Quare 15. questio. 6. canon. si
quandoque, aut illa iuramenta simpliciter
nō fieri ex corde, quod Deus potissimum
inspicit. Secunda ne anī impuris nefa
disque hominibus porrigatur vim honor
interendi. Est tamen vbi hic bene admonet
Gaier. in eulayodi relaxationibus cauens
dum, ne in blasphemiam cedant, aut in ec
clesiae contemptum. Si enim captiuus apud
in fideles sub iuramento per verum Deum
se obstringeret credium sibi primum, re
demptionis suae persolvere scandalum, est
se iuramentum postmodum illi relaxare
ne solvere. Non enim solum Christiana fa
milia, sed & Deus noster contempti apud
illos tum maxime habetur, immo vero
si quis iurasset illi redire, quamuis esset in
iulle captiuus, nec redire sine periculo mor
tis posset redeundum illi esset, antequam
cum ingenti scandalo periculoque con
tempnus religionis nostra iuramentum il
li esset relaxandum. Etenim si gentilitas
Romanum illum Regulum tam egregio
praconio commendauit qui cum fide Car
thaginensibus per falsos deos iurando im
pignorata dimissus esset Romam illuc tur
sus, vt cum capitis periculo suam fidem ap
ud hostes liberaret: reuerſus est quanto
maiori fide & religione teneatur Christian
nus promissis stare per verum Deum iura
tus? Si autem esset persona Reipubl. valde
vtilis, tentanda esset procurandaq; repen
sario & redemptio. Contra id autem quod
diximus iuramenta non esse ipso facto iu
rita, sed post iusta causa relaxanda, forte
quis nobis obiecit canonem Abb. de his
quae vi met. ve causi sunt, vbi clericico, qui
per vim ecclesiam suam abiurauerat, pra
cepit Papa ecclesiam restitui, quia quae
metu (inquit) & vi sunt in irritum de bent
reuocari. Vbi ab vi ratio illa non videtur
ibi

Cautione
scandalum.
Argumē
tū

Argu
egregiu
Cau
dū scan
dalu
Argu
tū

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ibi relaxari, sed irritari. Respondetur tamē quod illic non fuit simplex solum iuramentum coactum, sed re vera expoliatio prebendæ, quam Abbas illic clerico ademerat, & alteri contulerat. Et illa sunt que Pa pa irrita facit. Quartum argumentum de dolo iuramento est hoc. Nemo ad duo contraria simul obligari potest, sed contingit quandoq. cum qui iurat diuersam habere mentem quam ille habet cui iuramentum præstatur: ergo eiusmodi iuramentum non erit obligatorium. Responso in conciliandis duabus sententijs Isidori & Gregorij versatur, quæ sibi prima facie videntur aduersæ. Isidor. namque lib. sent. 2. & refertur 22. quæst. 3. canon quacūque sic ait. Quacūque arte verborum quis iurat, Deus tamen quæ conscientia testis est, ita hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit. Vbi in fauorem illius, cui præstatur iuramentum videtur admonere iuramentum dolum obligare, licet ille qui iurat animum non habeat se obligandi. Gregorij vero 26. lib. Moral. verba sunt. Humane aures talia verba nostra iudicant, qualia foris sonant: diuina vero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Vbi videtur in fauorem iurantis vergere, videlicet quod si non habet mentem obligandi se, non sit obligatus. D. vero Thom. hos patres concilians ait, quod quando intentio iurantis est dolosa, quia scilicet intendit alium decipere & supplantare, tunc habet verum sententia Isidori, videlicet quod iuramentum est seruandum secundum sanum intellectum eius cui præstatur iuramentum. Id quod ex verbis subiunctis Isidori colligit dicentis, quod dupliciter reus ille sit, qui & nomē Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit. Si vero iurans dolum nō adhibeat, tunc locum habet sententia Gregorij, nempe quod æstimanda sit obligatio iuramenti secundum intentionem iurantis. At vero profecto conciliatio hæc D. Tho. nonnulla indiget explanatione. Ille enim qui dolo iurat tribus modis potest aliam habere intentionem quam aliter intelligit, cui iuramentum præstatur. Vbi primo notandum iuramentum dolum, vt supra diximus, ab effectu sic nuncupari, nempe quod fit intentione fallendi. Et ideo qualitas hæc proprie conuenit iuramento promissorio, quod secū affert obligationem aliquid faciendi, vel non facien-

di ex iuratione pullulans. Tamen si in affectu promissorio nonnunquam insit & dolo cum qua fallum animo decipiendi iurat. Fallitas ergo iuramenti consistit in hoc quod verba iurantis foris prolata, eius menti non consonant. Est autem in iuramento promissorio tria extere considerate, nempe promissionem & iuramentum, quo illa confirmatur, quæ tunc presentia sunt cum sit iuramentum, & præterea executionem seu impletionem promissionis, quæ in futurum expectatur. Quibus utique tribus totidem intus in mente iurantis, respondendum, nempe intentio promittendi seu obligandi se, & intentio iurandi, & intentio implendi iuramentum. Et quidem vbi sola hæc tria deest, si addint alia: duæ citra controuersiam omnibus est in confesso iuramentum esse obligatorium. Nam si quis intendit non solum iurare, verum & se iusto vincere, illis duabus intentionibus ligatur. Intentio autem non implendi est quidem iniqua, sed tñ non magis vinculum iuramentū tollit, quam si post præstitum adueniret. Et manifestū est ob id quod quis intendat, non id obesse iurare quod debet, nequaquam absolutam obligationis nexu. Rursus si quis fingit se iurare, non tamē habet iurandi animum, liquidum quoque est obligationem nullam cui ri ex natura iuramenti. Quoniam cum iuramentum sit actus humanus, vbi absit intentio iurandi, nullum existit iuramentum. Dubium ergo restat, quādo quispiam medio se habet modo, nempe quando intentione quidem iurandi, iurat tñ absq. intentione obligandi se iuramento; seu (quod idem est) id promittendi quod iurat. Hæc enim casu multi sunt, qui censet nullam obiri obligationem, & præcipue Iurisconsulti, quos refert Syluest. modo citatus in verbo iuramentum 4. quorum adeo sententiam sequitur. Et ponit exemplum in eo, qui coactus iurat. Et re uera verba Gregor. citata videntur primo sonare huic opinioni patrocinari, ut ait, quod iuramentum debet æstimari secundum intentionem iurantis, atque adeo si ex corde obligatio nō oritur, apparet nullam existere. Et confirmatur, quia cum iuramentum non sit nisi promissionis confirmatio, vbi re vera non est promissio, nulla videtur reliqua iuramenti obligatio. His veruntamen non obstantibus, respondetur quod vbi vera adest intentio iurandi, & si desit intentio promittendi

Quartū
argūde
iuro do
loso.

Isidor.

Gregor.

Explica
tio iura
mēti do
loso.

SOTO
de Iure
Legis
DII
13

fionis & obligatoris, nihilominus subfequitur obligatio. Et ratio est, quod obligatio est naturalis iuramenti effectus, ita scilicet illi innatus, ut igni nativum est calefacere. Quare sicut repugnans ignem adesse & non calefacere, sic & iuramentum existit & sine obligatione. Vbi autem quis cum intentione iurandi iuramentum profert, vera est iuratio: vera ergo inde existit obligatio. Quod circa non est in homines potestate in obligationem à iuramento se movere. Haud enim ex iurantis voluntate pendet, verè iurare, & tamen sine obligatione. Ratio autem ex his quæ in fronte articuli, & postea super solutionem primi argumenti S. Tho. adnotabimus, colligitur, contemplabimur namque secundum D. Tho. duas veritatis rationes iuramento promissorio inesse scilicet & illam quæ est ratio assertoria, videlicet ut cum quis quid iurando promittit, simul habeat implendi intentionem, & præterea, ut postea in executione, si materia sit licita, id faciat verum quod iuravit, & iuramentum clarum est ferri in vitam: Nam si tantum eaderet in priorem, sensus iuramenti promissorii non esset nisi, iuro me promittente, seu vere me habere intentionem iurandi: & tunc sequeretur iuramentum promissorium non esse nisi me: & assertorium, atque ad hoc licet postea in executione ille qui iuravit nequam iuramentum impleat, non ideo fiet per iuratum. Nam in intentione faciendi salua esse tota vis iuramenti: hoc autem est falsissimum. Nam utroque modo sit homo per iuratum, scilicet & non habendo intentionem implendi quod iuravit, & postea id non implendo ubi adiunt alij comites. Fit ergo consequens ut iuramentum feratur in vitam: veritatem. Ex quo videtur, nullum sit consequens quod ex prima veritate enascitur: nexus & vinculum ad secundum. Sed ais hoc non concludi, quod ubi est intentio faciendi quod iuratur, oriatur obligatio, vel ubi est intentio obligandi. Imò verò ex hoc quod ille qui iuravit tenetur hinc intentionem se obligandi, quod subinde faciendi, quod iuravit: alias mendaciter iuraret ac perinde deieraret, sublequitur quod si non veram illarum habeat, sola ipsa intentio iurandi, quæ suapte natura & iure secum alias ambas deberet afferre comites, perinde est causa obligationis ac si vitam illarum adesset. Et per hoc ad

auctoritatem Greg. ex qua videtur consequi quod tunc iuratio non nascitur ex corde, respondetur eo ipso quod in corde ille habeat iurare, ex eodem corde simul pullulat iuramenti obligatio. Ad aliud verò quod ubi non est promissio, neque intentio promittendi, non est iuramenti obligatio. Respondetur quod cum quisquis intendit promissio iurare, teneatur simul promittere, & se obligare, perinde ex sola intentione iurandi oritur obligatio, ac si se intenderet obligare. Hic ergo est casus sententie Isidori, nempe quod iuramentum tenet, sicut ille, cui iuratur intelligit. Atque hoc D. Tho. censet iurare in dolo, quod nihil iuranti suffragatur. Quod ergo si quis exterius iuret profertendo verba & tangendo Evangelia, intus tamen non habeat iurandi animam? Respondetur in illo casu non esse verum, sed fictum iuramentum, & tunc hæc loca verba Greg. quod Deus non habet illud pro iuro: Ipse enim mentium scrutator videt iuramentum non nasci ex corde. In foro autem exteriori omnino ab ecclesia quæ per externa verba iudicat, reputatur iuramentum: parique modo in prætorio civili. Sed nunquid in conscientia qui sic iurat, tenetur id implere. Respondetur minime quidem, ex vi iuri, ut potest quod nullum est, atque ad hoc neque contra illi veniens, per iuratum reus fiet. Teneri autem potest alijs legibus, verbis gratia: Si quis ut puella frueretur quæ sui copiam illi facere renuerat, antequam sponsalia illi iuraret, profectio si verbis iuravit, tenetur lege iustitia fidem promissis servare. Et pariter in quibuscumque alijs contractibus ubi interuenerit, Deo ut des. Verinde gratia cauendi scandalum, si quis solenniter iuravit, quamvis factum in re alicuius momenti, proculdubio si non posset plane persuadere se non verè iurasse, tenetur hinc iuramento sub reatu mortali stare, ne scandalum daret, habereturque in opinione aliorum per iuratum. Contra hæc autem duo responsionis membra arguitur sic. Qui iurat sine intentione obligandi se ad seruandum promissum, in virtute iurati sine intentione iurandi: ergo superuacaneum est hæc duo distingui, ut ad conciliandum cum Isidoro Grego. in Probatur antecedens, animus iurandi secum hæc annexum propositum obligandi: nam alijs, ut dictum est, esse per iuratum: ergo qui non habet intentionem obligandi, sic non habet intentionem iurandi. Eorum namque quæ

Sensus Isidori.

Sensus Grego.

Dubitatio.

Argumentum.

Solutio argumenti contrarium respondetur. Ad illa.

connexa sunt, vno sublato auferatur & al-
 terum. Responderetur annexa quidem esse
 de iure in hoc sensu, quod qui proposi-
 tum habet iurandi debet habere idem sub-
 iudice obligandi se & seruandi promissum:
 in facto vero sicut potest esse: primum si-
 ne alio sic & utrumque aliorum sine pri-
 mo. Et ratio est quia quatenusque actio ex-
 terior deliberata, secum natura sua asser-
 gendi intentionem: & ideo assere for-
 malem negationem mentis excludatur,
 semper intelligitur vna conuenire cum
 actione: Intentione autem semper in exte-
 ria iuratiōe includitur, dum illud & ad-
 uerteret, hanc & qui iurat non illam pecu-
 niam se respicere mente remoueat. Quare
 qui non habet animam se obligandi
 intendit quidem circa materiam iura-
 menti quae est promissio, non tamen circa
 ipsam iuratiōem, sed vere iurat. Ex se-
 cundo autem membro emerge dubium
 vitam iurate exteriōs fide sine intentione
 iurandi sit peccatum mortale: quoniam de
 veniali non est dubium, quando quidem
 qui dicit se iurare, & non iurat, mentitur.
 Ceterum impraesentiarum absolute absque
 ulla distinctione an esse mortale pecca-
 tum, sive ille qui fide iurat: spontaneē iur-
 tet legitime requisitus sine per iniuriam
 illata vi. Et intelligitur responsio quando
 planis verbis non loquutus exteriōs iur-
 tet. Et ratio eius est quod exteriōs illud
 iuramentum ferat, supra mendacium,
 scilicet seruandi promissum, quod non in-
 tendit seruari. Mendacium autem inquit
 non solum est contrarium vero iuramen-
 to interioři, sed etiam exteriōri. Nam
 quemadmodum cultus exteriōs idolorum
 habet animo colendi, quod Marcertinus fer-
 rar egisse peccatum est mortale: quia ap-
 plicatur cultus eius non debetur. Ita & al-
 iud testimonium. Deus est mihi testis quod
 est actus religionis: applicate mendacio est
 irreuerentia mortalis secundum illud. Qui-
 cunque me erubuerit coram hominibus,
 erubescet & filium hominis erubescet &c. Qui-
 quis id facit metu humano per Deum fide
 iurat. Et tunc quia iuramentum iure exi-
 gitur, opinio haec costanter habet verita-
 tem: tunc siquidem illa fictio iurandi per ni-
 ciosum est mendacium, cum eiusmodi requi-
 situs iurare sincere teneatur, quod vero per
 vim & metum postulatus, non apparet vlti-
 adeo certa. Demum non hominem in vno

re ab impuris latronibus inuolum, quod
 hac forma iurare cogitur. Iuras mihi
 tam numerare pecuniam & respondere
 iuro sine intentione in iurandi. Arguitur
 sic, vel fictio illa ob id esset mortale deli-
 ctum, quod vera ille habet intentionem fa-
 ciendi contra iuramentum: & hoc non quia
 iuramentum nullum est, sed simplex men-
 dacium: tum quia dicit se iurare, & non iu-
 rat, tum quia significat se datum & non
 habere tale propositum: quare nullum est
 illic mendacium iuramento firmatum, vel
 esset mortale, quia mendacium est pecu-
 ciosum, & hoc non, quia cum non tenetur
 iurare, nemini facit iniuriam. Argu-
 metum est argutum, in iuramentum arbitror
 Caietani opinionem, & id est. Qui cum ille
 tunc ridet sic iuro, non solum est assensu la-
 ctu signatio, ut dicunt logici, sed et non so-
 lum aliter se iurare: sed non solum est sim-
 plex mendacium: sicut si nollens rem alia
 qua diceret sic volo: sed est iuratio in actu
 exercito. Etenim sicut cum dicit, ego lo-
 quor, non solum significat loqui, sed
 verè illud exerceo. Pari modo cum ait, sic
 iuro, perinde est ac si dicas, Deus est mihi
 testis, me pecuniam exhibiturum, aut per
 Deum pecuniam dabo. Unde ad argumē-
 tum responderetur esse mortale, non pro-
 pter iniuriam illatam alteri: sed propter
 illam irreuerentiam, qua fit Deo saltem
 exteriōs asserendo nomen eius in testimo-
 nium falsi. Ex quo fit dicere illa verba ma-
 terialiter in tali casu, non esse mortale, nisi
 ille qui cogit non habens intentionem
 iurandi sic responderet dico ego iuro: ut
 caperet illa verba nunc materialiter: &
 ideo non iuraret, imò nullum esset pecca-
 tum iuxta verbum Hiero. in canon. rube-
 lem, 22. q. 2. ubi ait vilem esse non non-
 quam simulationem, & pariter si respon-
 detet, dico Deus est mihi testis. Totum
 hoc capitur materialiter. Si autem dicitur
 ret, dico quod Deus est mihi testis, tunc ca-
 peretur personaliter, atque adeo veritale
 mortaleque esset per iuramentum. Quod si
 quis quis arguat, sequeretur inde quod si
 quis exteriōs iuraret sine intentione iura-
 di, iuraret tamen verum, & mortale quoque
 vim committeret. Est verbi gratia deca-
 pilosus quispiam, qui asserit quidem verita-
 tem, cuius est certus, sed tamen requiritur
 ut iuret, ait se iurare & iurus non iurat.
 Quod autem id loquatur patet: nam con-
 traucit

SOTO
 de iure
 Legibus
 III
 13

Turame-
 tum si-
 tum v-
 trum sit
 mortale
 Caietani
 argu-
 mentum
 argu-
 mentum
 argu-
 mentum

De iur-
 mento
 verbis
 finalis
 corij
 sic

trauenit nisi iuramenti qui est veritatis confirmatio quam fingit se confirmare & non confirmat. Quare cum mentis dissonet, erit abusus iurandi, atque adeo mortale per iurium. Immo apparet illud diuini testimonij, vtpote quod foris adducitur & animo non firmatur. Hic Caiet. impræsentiarum propter hæc argumenta assererat esse mortale. Sed hoc profecto non modo non est certum: immo cetero esse falsum si generaliter affirmetur. Credi derim in quâ quod ubi quis lege cogitur iurare, scilicet uel a iudice vel ab illo cui interest, mortale sit crimen iurare sine intentione, etiam verum propter iniuriam quæ legi infertur & illi cui interest. Vbi autem per vim & metum extorquetur iuramentum, profecto nimium est ius rigidaque assertio illum cõdemnare ad mortale. Nam tunc non habens intentionem iurandi, nullam illi infert iniuriam, qui iuramentum extorquet neque uero legi aut Deo. Nam illa uerba iuratoria non adhibentur mendacio. neque ille proprie facit contra finem iuramenti, neque testimonium Dei saltem mortaliter illudat, quandoquidem neque intus neque extra falsum iurat, sed solum fingi per testimonium illud veritatem confirmare, quam re uera non confirmat: quod erit fortè ueniale peccatum, quia est mendacium officiosum, sane quo quis iniuriam sibi illatam cauet. Hactenus de his qui planis uerbis contra mentem iurant. Proximum ergo est, vt dicamus de iuramento, quod uerbis fit simulatorijs. Vtrum qui alteri iuramentum præstat promissoriu simulatorijs uerbis, animo nõ implendi, promissum nec se obligandi, mortaliter peccet? dixerim simulatorijs: nõ si planis uerbis iuret, cum intentione iurandi, & mens intus sine aliquo moderamine si nõ implete neque se obligare, manifestum corrolarium ijs quæ dicta sunt appenditur, illam intentionem iuramento contrariam, esse peccatum mortale: quoniam est intentio facienda contra quam iuramento tenetur. Dubium ergo existit, quando illa intentio est cum aliqua restitutione. Syluester namque loco citato ait, quod si quis coactus externis uerbis absolute iuret seruare promissum, neque tamen absolutam habeat intentionem simpliciter implendi, sed mente tacitus apud se intendat dare si debet, quidẽ simulator in hoc consistit, quod uerba sunt

absoluta, mens uero conditionata. Ait inquam illud iuramentum nullum esse peccatum in quo atque sensu intelligit textum illum Hieron. c. uile 22. q. 2. vbi ait, uilem esse nonnunquam simulationem. At uero duplici hic distinctione opus est. Quoniam, aut extera uerba relata ad mentem iurantis plane falsa sunt: aut æquiuoca. si in uos sensu uera, & in altero falsa: aut denique ea arte prolata: ut alter cui iuramentum exhibetur ipse callere nequeat. Secunda distinctio est ex parte iurantis. Aut enim ab eo exigitur iuramentum, quod iure facere tenetur, uidelicet a suo prolato iuridicè aut a priuata persona, cui ratione contractus iurare tenetur, aut exigitur per vim aut per iniuriam, ut illi contingit, qui in nemore incidit in latrones, vel si iudex contra ius illud uult extorquere. His suppositis prima statuitur generalis regula, si uerba exterius prolata respectu intentionis iurantis, planè falsa sunt, id est menti eius dissona, uniuersum & absque ulla exceptione est peccatum mortale. Id quod presenti exemplo monstratur, vbi extra sine restrictione iuratur & in mente non habetur absoluta intentio, neque iurans excusatur per illam mentalem restrictionem, dabo si debeo aut iuro dare si debeo. Nam postquam illa uerbis non explicat, sed uerba sunt absoluta, non consonat os menti, sed ficta est iuratio; quia intus non fit absolute, vt explicatur extra. Quem ideo casum comprehendit sententia Aug. super Psal. 23. relata eadem causa & quæstion. can. in dolo. vbi ait In dolo iurat, qui alter facturus est, quam promittit. Quapropter quantumcumque per vim & iniuriam fuerit iuramentum extortum, factumque ad redimendam uitam erit mortale periculum. Sententia ergo Hieron. non habet hic locum. Nam quod ait uilem esse quandoque simulationem, intelligitur vbi simulatio absque ulla fieri potest falsitate. Quando autem simulatio fit in uerbis quæ uel sub æquiuoco, uel artificiose, profertur, ita vt sensum possint recipere, quæ iurans intendit, licet eum alter non percipiat, tunc si iuramentum iure petitur, non licet tali amphibologia uti propter iniuriã quæ fit illi qui ius habet petendi. Quando uero uillata petitur, licitum est ea fraude petentem deludere. Verbi gratia. Si iniurius ille nequam sic rogaret. Iuras

Rúso.

Genera
lis regu
la.

Augu.

Quãdo
uerba
sunt æq
uoca.

mibi

De iura
mento
uerbis
simula
torijs fa
ctis.

Syluest.

mihī tantam numerate pecuniam? & aliter responderet sic iuro (abique I.) nō esset peccatum mortale, sed simplex mendacium: quia forte nihil tūc iuraret. Item si Dei nomen lingua illa qua fit iuratio, diuersum quoque aliud habuisset significatum. liceret illud intelligendo, dicere testis mihi est Deus quamuis alter Deum cœli intelligeret. Aut si altero interrogante. Iuras mihi numerate pecuniam? aliter respōderet. Tibi iuro numerate: non ut esset sēsus, Numerare tibi, hoc est soluere aut tradere: sed tibi iuro apud me pecuniam recensere: quādoquidem, numerare utrunque significat. Quare tale iuramentum esset verum, iustum, & prudens atque adeo consonum documento Hieron. in canon. citato, vtilem. Quoniam tunc simulatio (quoniam absque fāctitate fieret) vtilis esset. Quam obrem sententia Isidori, quacunque arte verborum, &c. non esset eiusmodi iuramentis contraria: quoniam intelligitur, quando iuramentum est, aut falsum, aut alteri contra ius p̄iudiciale.

ARTICVLVS VIII.

Viram maior sit obligatio iuramenti, quam voti.

Cum tam votum, quam iuramentum inter officia sint religionis non immeritō inter se conferuntur, vt exploretur vtra sit maior obligatio, votine an iuramenti? Ad quam quæstionem D. Thom. vnicā conclusionē affirmatiuā respondet vōtū ex ratione sua magis est obligatorium, quam iuramentum, idque duabus rationibus persuadet Prior est. Vis obligandi primū pensari debet ex obiecto, vide licet ratione illius, cui fit obligatio: votum autem promissionem dicit Deo factam, iuramentum autem nonnunquam fit hominī, licet fiat per Deum: Sanctior ergo est ac subinde maior obligatio voti. Posterior verō ratio procedit ex causā & radice, vnde eiusmodi obligationis pullulant, vtraque enim ex diuina radice nascitur. Quapropter tam iuramentum, quam votum (ut supra monstratum est) ad religionem attinet: tamen si diuersimode. Nam obligatio voti ex fidelitate nascitur, quam Deo in promissis ei factis debemus, ut il-

la persoluamus: obligatio autem iuramenti oritur ex reuerentia, quam eidem debemus. Vt quod per eius nomen alicui peccemur, reddamus: infidelitas autem fidelitati contraria peior est, quam irreuerentia, nam includit illam: siquidem infidelitas species quadam irreuerentiæ est, non tamen vice versa includitur ab illa, Potest enim quispiam alterum per irreuerentiā dehonore, quamuis nullam ei fidem ligat. Quo fit, ut infidelitas, ac praesertim hominis, ad Deum maxima sit irreuerentia: ergo votum ex ratione sua magis est obligatorium, quam iuramentum: quādoquidem eius violatio magis est propter infidelitatem facrilega.

Conclusio facilis est, tum ut intelligatur, tum etiam ut credatur, si modo votum significata ex superioribus supponatur. Votum enim ut lib. superiori dictum est promissio facta Deo iuramentum autem contestatio veritatis, qua fit per Deum: & nonnunquam promissio, quæ fit hominī. Quare votum propinquius sublimiorique ratione habet Deum pro obiecto, quam iuramentum. Iequitur enim de iuramento per se, quod non est votum: Cum enim ait, Promitto hoc Deo, Deo te sine aliquo medio subditis deborem tumque adeo creditorem ac demeritū tui promissi. Cum autem quidpiam promittis hominī per Deum, non Deo promittis, sed hominī te reddis obnoxium. Neque Deum creditorem & dominum constituis tui promissi, sed testem, & quasi de iussorem. Quare non solum fractio voti, est fractio fidei Deo debita, & fractio iuramenti non nisi violatio eius reuerentiæ: immo verō ipsa eadem reuerentia Dei impudentius violatur in fractioe voti, quam in fractioe iuramenti. Atque cum ob rem Sancti Thom. non fuit contentus ostendere, quod infidelitas in fractioe voti ex natura fidelitatis est prior, quam irreuerentia, quæ emergit ex fractioe iuramenti, sed adiecit infidelitatem fracti voti esse irreuerentiam, eandemque maiorem illa quæ est in periuurio. Maiorem enim irreuerentiam facit famulus heri suo, cum eundem illi frangit, abusu dūque eum contemnit, q̄ adducendo cum in se se falli. Cuius ratio est, quod directus ē regione magis facit contra rationē dominij, quod habet supra

Conclu.

supra ipsum. Accedit præterea, & alia excellentia voti, quam ar. 1. diximus iuramentum antecellere. Nam licet tam obseruatio iuramenti, quam voti, pertineat ad religionem, tamen votum suam etiam materiam facit actum religionis. Dum enim elemosynam voues, illam in Deum per religionem refers, & ideo ipsa elemosynæ erogatio est imperatus actus religionis, materia autem iuramenti minimè. Imò reuerentia iuramenti ordinatur ad confirmandam veritatem promissi. Et ideo promissum illud non refertur in Deum, sed in hominem, ob idque votum interius pertinet ad religionem, quam iuramentum, tamen si seruare quoque iuramentum sit religionis officium, quia est reuerentiam facere Deo. Sed nihilominus consilium est vt supra diximus, vouere, non autem iurare sine necessitate. Atque adeò ex hac parte peius est votum defringere, quam iuramentum. Conclusio autem hæc quantum ad naturam rei attinet, intelligenda est. Nam posset ratione grauitatis materiæ, vel aliud de eousque augeri scelus peritij, vt sceleratus esset, qui fractio voti. Equis enim ambigat enorminus esse crimen iuramentum frangere soluendi homini decem millia aureorum, quæ constante iustitia illi debebat, quam fractio illius voti, quo quis elemosinam decem nummorum Deo vouerit. Cæteris ergo partibus, intelligendum est aut paulò plus aucta iuramentum materia. Hæsitabit quis forsàn circa illud verbum D. Thom. Infidelitas irreuerentiã continet. Nam inter homines adeò videtur diuersa vitia, vt vtrumque possit sine altero existere. Responderetur autem bifariam. Primum, quod inter herum & subditum neutiquam infidelitas absque irreuerentia esse potest, tamen si e conuerso irreuerentia interuenire valeat aliqua præter infidelitatem. Et de infidelitate hæc loquitur propriè S. Thom. Secundò autem responderetur, quod etiam infidelitas inter pares, & domini ad seruum, licet videatur irreuerentiam non includere, nihilominus infidelis omnis sceleratus quodammodo est despector alterius. Quare & dominus cum infidelis est seruo, illum contemnit & quada mtenus irreueretur. Idem que accedit inter pares, quapropter omnis infidelitas speciem quandam irreuerentiæ continet.

Argumeta D. Tho. facillima sunt. Primum est, votum est simplex promissio, iuramentum autem diuinum testimonium promissioni adhibet, est ergo præstantius. Respondetur, quod licet hæc parte videatur iuramentum excellentius, votum tamen plus ex parte obiecti excellit, quia fit Deo. Secundum, votum nonnunquam Deo factum iuramento confirmatur: id autem per quod aliud confirmatur, robustius videtur, & fortius. Respondetur, & est notanda responsio, quod iuramentum non adhibetur voto, eò quod sit fortius per se vinculum, sed quia est aliud vinculum. Et ideo licet sit minus, additum tamen alteri implicatiorem facit nexum. Tertium, obligatio voti immanat ex deliberatione humana vouentis: obligatio verò iuramenti ex diuina veritate quæ assertur in testimonium, ergo est fortior. Respondetur, quod quamuis obligatio voti pendeat humana deliberatione vouentis, & ex illa sola parte non habeat tantã vim quam iuramentum, tamen quia per deliberatam voluntatem promissio fit Deo, ex parte diuine maiestatis, cui maxima debetur fides, nascitur votum maius robur, quam iuramentum ex diuina reuerentia.

1. Argu. S. Tho.

Argu. 2.

Argu. 3.

ARTICVLVS IX.

Vtrum in iuramento fieri possit dispensatio.

Decisioni de obligatione iuramenti annexa est inquisitio de eius dispensatione vtrum licet sit obligatorium, possit tamen eius obligatio per dispensationem extingui. Et responderetur vnica conclusione affirmatiua in iuramento cadit dispensatio. Probatur primo per locũ à maiori: Voti vinculum vt proximè dictum est, arctius est, quam iuramenti, super illo autem potest dispensatio fieri, ergo & super isto. Secundò autem adhibetur ratio altera explicatior: Necessitas dispensationes, vt de uoto in superiori libro dicebamus, inde emergit, quod contingit officium aliquod uniuersaliter consideratum esse licitum, vtile & honestum, secundum autem particularem euentum, vel in honestum reperti vel nociuum, atque adeo tunc neque legis

Conclu. sicuti moderatio.

Dubiũ.

gis neque voti, debet esse materia, ut si q. pergrinationem vouit, quæ post obitulum est alteri officio, quod ille ad maiorem Dei gloriam & ecclesiam maius cõmodum potest exhibere, hoc autem ipsum v. si venire potest in iuro, nam si id quod quis iurauit, sit postea in honestum, repugnat iustitiam, & si sit nocuum, repugnat iudicio, ergo pariter in iuramento locũ habet dispensatio. Materia hæc illis consulis, quæ de voti dispensatione superiori libro disputauimus, facile patet. Sũt nihilominus inter votum & iuramentum duo aduertenda discrimina, quibus res fit aptior. Differunt. n. tum ex parte obiecti, quod votum fit soli Deo, iuramentum uerò fieri potest homini, tum ex parte materiae, quod propria materia voti est opus supererogationis, quod superiori libro de clarauimus, materia autem iuramenti cuiuscunq; opus uirtutis, ut ius suum unicuique seruare, & c. Ex his pullulant duæ aliæ differentia in dispensationibus meditando. Prior quantum ad illos, qui dispensare possunt. Enim uerò quamuis Papa dispensare valeat in voto, quod est maius, non tamen in iuramento, quod est minus. Haud enim relaxare potest iuramentum quod homo homini præstitit id soluendi quod ei debebat. Et hoc neq; accidit ex minore facultate Papæ neque ex dignitate iuramenti, sed ex natura contractus qui iuramento cõfirmatur. Enim uerò quia est vicarius Dei potest votum, quod Deo fit, in id quod ei gratius est commutare. At quoniam facultatem non hêt tollendi alteri quod suum est, nequit ei iniuriam inferre, cui præstitum est iuramentum illud relaxando. Et vice versa, quamuis priuatus homo in voto, quod Deo fit, dispensare nequeat, quia non est eius vicarius, ille tamen cui iuramentum præstitum fuit, potest illud relaxare, non quod cumulatorẽ habeat facultatem, quam Papa, sed quod est dñs bonorum suorum, & ideo sicut potest illam donare, sic & iuramentum sibi exhibitum remittere. Quare illa uon est dispensatio, sed remissio donationisq; debiti. Secunda differentia ex parte materis, est quod in commutatione dispensationeque votorum ad id tantum atendi debet, quod Deo sit magis placitum, in iuramenti autem relaxandis cauenda est iniuria, ne fiat tertiæ personæ. Atqui per has easdem re-

gula de irritatione censendum. Postea quidem pater irritate votum filij citra legitimam ætatem, & maritus votum uxoris. Ac perinde omne iuramentum quod spociem habet voti, ut si vxor iurasset peregrinationem, aut ieiunium, & pariter si filius ante quartum decimum annum ingressum iuraret religionis. At uero in illa iuramenta, quæ sunt homini, sicut cuius utiq; præiudicio relaxari nequeat, non habet paterfamilias tam liberam potestatem. Et sic intelligitur lex Numeri 30. ubi æqua facultas marito conceditur ad relaxandum tam iuramentum quam votum uxoris, & patri ad relaxandum tam iuramentum, quam votum filij. Idem quoque in re canonico habetur ex concilio Elibertano. 22. quæst. 5. cano. pueri, sed habenda est ratio contractus iuramento confirmati. Quando enim pater, aut maritus irritate potest suorum contractum tunc filius, & vxor nexu iuramenti soluantur, quia tollitur eius materia. Si autem contractus illum nequit irritare, tunc neque iuramentum. Ob id quæ quandoque consultius erit ut huiusmodi iuramentorum dispensatio, & relaxatio ab ecclesiæ prælati dispensentur. Ex his duæ regule dispensandi in iuramento colliguntur. Prima, quod hominis præiudicio cessante, nempe tertiæ personæ, Papa, ut in omni uoto potest rationabili causa dispensare, ita & in omni iuramento, quippe quod, ut dictum est, minoris est uinculi. Secunda ad discernendum, quænam iuramenta solus Papa relaxare possit, quæ uero Episcopi, ad id competendi sunt oculi, utrum si esset uota, solus Papa, an uero Episcopi possent illa remittere. Exempli gratia, in tribus uotis nempe religionis, castitatis, & Hierosolymitanæ peregrinationis, solus Papa dispensare potest. Fit ergo consequens, ut in similibus iuramentis earundem trium religionum ad solũ ipsum dispensare pertineat. At quia in alijs omnibus uotis, nempe aliorum peregrinationum, ieiuniorum, & c. Item non ludendi, aut non uenandi, & c. Episcopi dispensare possunt, ut in similibus iuramentis fortiori ratione idem Episcopi dispensandi facultate fungantur. Primum argumentum S. Thomæ est, ut id promissorium ueritatis requiritur, cum necmine tamen dispensari potest, ut contra ueritatem

Duo discrimina inter votũ & iuramentum.

Duæ alia differentia.

SOTO
de Iure
Legibus
III
13

veritate de presentibus, vel præteritis asserendo iure, ergo neq; vllus potest dispensare super iuramento, quod quis de futuro fecit. Respondet D. Th. illationem nullam esse. Quando n. super iuramento promissorio dispensatur, non eò tendit dispensatio, vt qui iuravit, contra iuramentum faciat, vt. l. manente iuramenti vinculo faciat contra. Et in hoc pat' est promissoriū asseritorio. Nam sicut ius diuinum est, vt nemo asserendo falsum iuret, ita vt qd iurando promisit, obliuiscat, si adinat a iij comites, præceptum autem diuinum nō est dispensabile. Sed effectus dispensationis est, vt id quod sub iuramento cadebat, sub illo amplius non cadat. Vt si quis iuravit ieiunium, quod postea obliuisculum est vberioris virtutis, sicuti de voto dictum est. Materia autem asseritoris, quæ est præterita, aut præsens veritas postquam iuratum est, non est mutabilis: nam ad præterita nō est potentia, & ideo dispensatio in illa fieri non potest: id dispensare autem in ipso actu iurandi, videlicet vt iures falsum, esset contra præceptum diuinum. Materia autem promissoris, quia est de futuro, variari potest: vt quamuis fuerit prius idonea, quæ sub iuramento promitteretur, fiat postea inidonea, vt impleatur, atque in hoc dispensationis ratio consistit. Secundum argumentum est, iuramentum in eius commodum fit, cui præstat: ille autem non videtur tale iuramentum relaxare posse: ergo multo minus Papa, vel alius, cui nihil iuramentum interest. Responso est bifariam quempiam posse alteri rem aliquam iurare. Vno modo, quando illi id pollicetur quod est ei vtile: cui adeo iuramentum illud interest. Et ideo à tali iuramento potest ille iuramentum absolueri: quia potest ius, quod habet alteri remittere. Alio modo, quando quis alteri id iurando promittit quod ad diuinum attinet honorem: quæ sunt opera pietatis & religionis: vt religionem intrare, eleemosinam erogare, &c. Et tunc, inquit, ille, cui fit promissio nō potest iuramentum absolueri: quoniam iurationes huiusmodi non fiunt proprie homini, sed Deo. Nisi forsitan promissio conditionalis esset, ab illo homine dependens, cui fit. Vt si quis alteri ingressum religionis iuraret, si illi expedire videretur. Est ergo solutio præsens discretè obseruanda, vt intelligamus non omnem

promissionem quæ verbo fit homini, re vera illi duntaxat fieri. Posset. n. ignarus facile decepti credens quidquid iurat amico in eius facultate esse, illud remittere: cum tamen regula sit fallax, sed ad materiam respiciendum est. Quando enim quis amico pecuniam daturum se iurat, vel aliud eius commodum facturum, id verum est: quando vero id quod promittitur, materia religionis est, aut pietatis, materia ipsa sua natura ostendit speciem habere voti, quæ Deo fit. Vt si ingressum religionis, ieiunium, peregrinationem, seruitium hospitalis, & similia iures. Quod si contra a iugas, sequeretur quod si ego amico iurarem pondus auri in dotem suæ filie elargiri, non posset ille mihi remittere, sicut si absolute illud iurarem. Nam dotare virginē videtur opus eleemosinæ, ac iubeinde pietatis atq; adeo esse votum, hoc autem videtur durum. Respondetur quod huiusmodi promissiones sunt ancipites: & ideo videndum est, quo animo fiant. Etenim si promissio fit homini in gratiam ipsius humano more, ius potest ab illo amico relaxari: sicut ipsa puella idem sibi præstitum iuramentum posset remittere. Si vero promissio fit intuitu pietatis, & religionis, naturam iam induit voti, quod ab homine relaxari non potest. Pariter si iurasti pauperi ipsum alere, speculandum est, quo animo id fecisti, videlicet an animo id Deo vouendi, an solo proposito te illi pauperi obligandi. Priorem. n. obligationem relaxare ille nequit, potest autem posteriorem. In alijs vero materijs profectio res est dubia: vt si iurasti amico non ludere, aut non venari: si. n. animum habuisti illi tantum promissionem facere, illi que te duntaxat obligare, ille tibi potest remittere: secus, si per viam religionis id fecisti. Itaq; quotiescūq; huiusmodi iuramenta speciem habent voti, licet facta sint altero mouente homine, & vt illi rem faceret gratiam relaxatio pertinet ad Episcopū, vel Papam, secundum qualitatem materiæ. Et ideo quando absolute fiunt, ita vt quis fecit, discernere nequeat, quem animum habuerit censenda sunt, propter naturam materiæ, vota iuramento firmata. Tertio argumentatur S. Thomas, & eos explorat qui dispensare possunt, & dispensandi causas. Et est eiu modi. Episcopus potest dispensare in votis vulgaribus, exceptis tribus soli Papæ referatis: Soto, de Iust. & iu. C. c. ergo

Argu.

Tertiu arg.

Secundū arg.

Notiā solutio.

ergo eadem ratione posset in iuramentis: quod tamē videtur esse contra iura, que iuramentorum relaxationes Papæ videntur remittere: vt ca. verum extra de iureiur. **Q**uestio ergo est, vtum par sit facultas dispensandi in iuramentis & in votis? Respondet autem qua uor membris. Primum est quod vbi iuramentum sit, aut de re illicita aut de impedimento maioris boni, multa opus est dispensatione, sed prius nullatenus est seruandum, posterius verò, licet seruari possit, consultius tamen est vt non seruetur. Secundum membrum est, quod vbi iuramentum ambiguitatem habet, licitum ne sit, aut conduens, aut nocuum, seu simpliciter in genere, seu in tali casu, tunc Episcopus dispensare potest. Subintelligitur tamen tribus illis exceptis, scilicet religionis, perpetuæ castitatis, & peregrinationis Hierosolymitanæ. Tertium membrum est, quod vbi iuramentum manifestum est esse licitum vtile & honestum, non videtur locum habere dispensatio, nisi aliquid melius occurrat in commune bonum conferens. Et hoc, inquit ad potestatem Papæ pertinere videtur. Quartum assertum est, ad vnumquęque pertinere irritare iuramentum quod à sibi subdito factum est, circa ea quæ eius potestati subduntur: vt pater irritare potest iuramentum puellæ, & vir vxoris: vt habetur Num. 30. quod iā supra expositum est. Quartum vero membrum non nihil habet ambiguitatis. Haud enim vt hic D. Tho iuramenta distinguere, in quibus solus Papa dispensare potest, & in quibus potest Episcopus ex natura materiæ, sicut in votis, vt scilicet referuntur Papæ, & alia committantur Episcopo: sed ex conditione & qualitate ambiguitatis: nempe vt illa de quibus ambigitur, an sint conduentia, subdantur Episcopo: reliqua verò referuntur Papæ. Nos in proximè contrarium dicebamus. Id quod ratio comprobare videtur. Nam si votum, astrictius vinculum est, sit, vt tantam facultatem habeat episcopus vt vniuersa iuramenta, quantum in vota, nisi expressè sint reseruata: Respondeatur, quod quantum ad rigorem rationis, & iuris, non asserit D. Tho. contrarium: sed quantum ad æquitatem, & vt tutius conscientijs consulatur, consuevit ecclesia res magis arduas ad Papæ tribunal deferre. Ad quam, vt habetur de baptismo, & eius

maiores sunt maiores causæ referende. Et ideo nemo hic de verbo ambiguitatis fallatur, vbi enim res iurata, ambigua est, sine expediens, facilius est dispensatio: & ideo committitur episcopo. Quia quantum materia est magis ambigua, tanto est certius, & clarius dispensandum esse. Quando verò res iurata non est ambigua, sed palam est fuisse licitam, maior est ambiguitas, an sit dispensandum, difficilius que adeo est dispensatio: quia re vera id non licet, nisi vbi res maioris commodi superuenit. Et ideo reseruat Papæ. Quæ de causa, vt inter arguendum adnotauit D. Tho. cano. si verò & verum, extra de iureiur. & cano. Abb. de his que vi met. ve cau. si quæst. sexta per totum, & alij complures iuramentorum dispensationes à solo pontifice maximè leguntur fuisse. Et ita præcipuè obseruandum est quando iuramenta sunt hominibus quibus interest. Illa enim nunquam, aut vix vquam, & tunc maximè de causam, sunt relaxanda. Haud enim negauerim, quin episcopus etiam id possit, nisi sint expressè reseruata. Vt sunt iuramenta super statutis collegiorum, scholarum, & ecclesiarum, quæ sunt Papæ, quorum dispensationes sibi reseruat. Ac præcipuè illa, vt D. Tho. hic insinuat, quæ super bonis ecclesiasticarum rerum dispensandis sunt. Hæc enim iuramenta ne facile eadem bona dilapidentur, Papæ solita sunt reseruari: Illa verò iuramenta quæ super beneficijs sunt, licet plenariè ad Papam pertineant, tamen si quis clericus irruerit non acceptare præbendam, nec ecclesiæ seruire, episcopus vbi expediret reseruit, poterit super eiusmodi iuramentis dispensare, imò & cogere, vt accipiat scilicet Greg. coegit Flor. Archid. accipere episcopatium, vt supra citauimus cano. Floren. dist. 85. Et autem hic apprimè obseruandum, quod sicut de voto dictum est, nemo in iuramentis sine legitima causa dispensare valet. De quibus autem causis, non opus est hic alium meditari tractatū, præter illum, quem de voto libro proximo, quæst. 4. art. 3. scripsimus: vbi eas latè simè dilucidauimus. Consuevit enim super iuramentis bifariam dispensari. Aut directè aut indirectè. Directè autem, ratione subditæ materiæ, vt modò de rebus beneficijs que ecclesiasticis dicebamus: in quorum dispensationem Papæ plenissima sunt

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

jur potestate, atque adeo facultate in iuramentis dispensandi, quæ in illam materiam seruntur ratione venditionis, aut commutationis eorum. Quocirca in omni iuramento dispensabili dum fit, subintelligitur nisi superiori potestati rationabilis visa fuerit dispensatio: vt patet c. venientes, extra de iureiur. Imò vt de voto dicebamus, quantumcunque quis iuret non petere dispensationem, neque illa vti, potest vbi ratio id planè poposcerit præalato iuramentum patefacere, & si ille voluerit dispensare, potest illa vti: sunt enim huiusmodi iuramenta & facta & fictilia. secundo dispensat ecclesia ex officio propter causam: vt de iuramento coactò dictum est, cuius dispensatio in odium illius fit, qui vim intulit, & vbi quis deceptionem aliquam, vel nimiam sollicitatem circa consilium iurandi allegaret. Sed in hæc etiam dispensare valet episcopus, Et pariter in odium excommunicatorum, iuramenta quæ illis sunt, relaxantur, vt patet l. 5. q. 6. cano. nos sanctorum, & can. iuratos. Fit denique dispensatio alias ob causas, vt si licentius iurat non recipere doctoratum nisi in tali vniuersitate, & post superuenit causa iusta a libi recipiendi, Papa dispensat, non alius, si statuta sunt illius. In summa, vbi cunque cedit in commune bonum nisi tertiæ personæ iniuria fiat, legitima esse potest dispensatio. Indirectè verò fit dispensatio, quando subtrahitur materia iuramenti, vt si Papa episcopum functione sua priuat, aut regem regno subditos absoluit, ne iuramento obediens illi amplius teneantur. Et pariter si statuta reuocat, quæ quis iurauit, eo ipso iuramentum nexu iuramenti absoluit. Hæc autem omnia plana sunt. In dubium autem repetere quis impræsentiarum posset, vtum si Papa in iuramento sine causa illegitimo dispensat, dispensatio teneat, sic vt qui contra iuramentum deinceps fecerit, non sit periuirus? Exempli gratia, si ego iuravi pecuniam debitam creditori meo soluere, quantumvis Papa non me absoluerit possit ab illo debito: quin virtute iustitiæ reddere conuincat, vtum si absque vlla causa dispenset in iuramento, tollatur mihi religionis ratio, qua in super obligaba, vt liber sim à perituro etiam si non soluam. Hoc autem satis lib. 1. discussimus, q. 7. art. 3. in dispensatione legunt: quod post lib. 7. de voto resum

psimus. Et ideo hic citra disputationem respondemus, minimè dispensationem esse validam. In illa enim quæ sunt de iure diuino, & naturali, dispensatio nequiquam cadit. Cum ergo de iure diuino sit, vt qui vouit, reddat, atque adeo quod quis iurauit, quamuis illa vincula ex voluntate voluntatis, vel iurantis nata fuerint nequeunt profectò sine causa tolli. Et multo minus, quando iuramentum fit alteri cui interest vt exèplo proximo modò explicabamus. Nam illi cui pecuniam debeo, non solum id interest, quod illi soluere teneor, verum & modus, quo teneor. Et ideo absque illius præiudicio, vt in principio dicebamus, relaxare Papa illud iuramentum nequit. Quare si id sine vrgentissima causa facere attentaret, relaxatio, nisi fallor, non teneret. Cætera vide in libro superiori de voto.

ARTICVLVS X.

Virum omnibus cuiuscunque conditionis liceat absque discrimine quocunque tempore iurare.

Cum iuramentum actus sit religionis, & nonnunquam necessarius, merito in calce eius disputationis queritur, vtum omnibus id competat, an aliqui ab eo præstando cohibeantur. Ad quod D. Thom. supposita distinctione, tribus conclusionibus respondet. Iuramentum enim & ratione Dei, per quem iuratur, æstimari potest, cui maxima debetur reuerentia, & ex parte iurantis hominis, qui in testimonium suæ veritatis illo indiget. Prima ergo conclusio est ratione prioris considerationis duo hominum genera in solenni iurandi officio iure denotantur: nempe pueri ante annos pubertatis iurare nõ coguntur. Periuiri verò & infames ab eodem officio arcentur. Secunda: Ob eandem reuerentiam iurare in sanctis solènter, nisi à ieiuniis fiat non reputatur honestum, vt 2. q. 5. Corin. Papa definiuit can. honestum. Tertia conclusio: Ex secunda ratione prouenit, vt personas egregiæ dignitatis iurare solènter non deceat, quales sunt sacerdotes. Debet enim esse tante auctoritatis, vt citra iuramentum sit eis adhibenda fides. Vnde 22. q. 4.

Conclò prima.

Secūda, conclus.

Tertia conclus.

cap. si quis presbyter, habetur quod sacer-
dotes ex leui causa iurare non debent.
Quarta conclusio: In necessitate, vel pro
magna utilitate licitum est illis iurare praeci-
pue pro spiritualibus negotiis: etiam in
diebus festis, in quibus cura tales casus
non licet.

Conclusionis istae omnes habentur in
iure: sed sunt dextero legitimeque sensu in-
telligendae, imprimis prima tam de pueris
quam de periuuris habetur 22. q. 5. can. par-
uuli. Et illico can. pueri explicatius desi-
gnatur aetas, nempe quod ante annos 14
iurare non cogantur. Sed perspicue differe-
tiam, quod pueri non coguntur, si iurare
renuerint. Si autem uigere in illis ratio ap-
paruerit, & uisus ad iurandum obtulerit,
quatenus ad ieiunium illorum cano-
nicum non apparent, repellendi. Periuuri uero
etiam si iurare uoluerint cohibentur. Et
ratio discriminis est, quod pueros solus na-
turalis defectus aetas facit non esse factis
ad iurandum idoneos. Et ideo factus illos
ius admonet, ut iurare caueant: periuuros
uero uirum ipsum in idoneos reddit. Et
qua ratione non coguntur iurare pueri, ar-
centur, & a iurando funiosi. Moderati tam-
en sumus conclusiones de iuramento so-
lenni, quod ad publicum testimonium exi-
gitur. Nam de illo & iura loquuntur &
D. 1. hom. intelligit, ut in solutione secun-
di patebit. Ex quo fit consequens, quod qui
periuurus antea fuit, dum priuatum, ut reli-
quum vulgus iurat non magis peccat, quam
reliqui: neque dum iterum deierat, illud
singulare periuurium habet duplicem mali-
tiam: unam scilicet, quia periuurium, atque
alteram, quia fit post aliud. Imo uero per-
iuurus non quicumque a ferendo testimo-
nio repellitur, sed ille, qui reus in iudicio
factus est periuuri, atque adeo condemnatus.
Quocirca licet quis priuatum pluries
mendaciter iuraerit, non ideo est a testi-
monio ferendo cohibendus. Circa secun-
dam conclusionem, uenerationem adno-
tato, quae iuramento debetur. Nam quam-
uis ceremonia illa, ut nemo nisi se iunus ad
solum iuramentum admittatur, non sit prorsus
necessaria, reputabatur tamen olim in-
honestum aliter fieri, ut quasi ad sacrosan-
ctum sacramentum altaris, sic ad iuramen-
tum accederetur: nempe ut iuraturus atten-
tiori animo se cum reputaret, certissimum
ne esset, id quod sub iuramento asserturus

accedebat. Quapropter, & alijs circumstan-
tijs exornabatur iuramentum, scilicet iura-
tione loci, ut nemo nisi in templo, & super
altari, & libro euangeliorum attollet, quae
sacerdos in manibus teneret: quasi antem
bunal Dei tremebundus iuramentum pre-
staret. Vnde homil. 1. 5. ad populum Chry-
sostom: Non in a gemo & deploro quod
in uis iugulatos, audiens, licet gemo, &
lachrymis prosequor, & horresco, cum uide-
o quem piam prope mensam hanc colla-
cet altare uententem, & manus impone-
tem, & euangelij iuramentum attollet. Imo
& apud Ethnicos, ut inter Romanorum
problemata apud Plutarchum extat, nemo
ni. Heu eum sub testio iurare licebat: sed
si b. odio, quasi in tonis praesentia, ut iura-
tus ad iuramentum quantum iudicium
praestando iuramentum deberetur. Tertia con-
clusio: nempe ut honori ille faceret iuramentum
se iurare ne pro leuibus iurent loco capio, non
cano. si quis presbyter. 2. q. 4. habetur. Vbi
adhibetur, quod uice iuramenti per auctori-
consecrationem interrogentur, & 22. q. 3.
cano nullus primo caueat, ne uisus ec-
clesiastico ordine quicumque laico cuiquam
super euangelia iurare praesumat. Adici-
tur autem eodem canone, si quis presby-
ter, & in proximo, presbyter, quod in cer-
tis causis, nempe ad purgandam suam in-
nocentiam, & pro alijs causis spiritualibus
iurare eis liceat. Fuit enim, etiam in lege
nature tanta sanctitate habitum iuramen-
tum, ut a personis integre uirae & in-
merita: a fidei illud peire nefas esset. Vnde
& inter eadem Romanorum problemata
refert Plutarchus quod uiris ingenius & nobilitate
in signibus iustitiam iuramentum tormentum
erat: ieruis namque & mancipijs non
deferebantur iuramentum, sed in eorum
rapiebantur, ut quaestione ab illis con-
queretur ue ritas: liberis uero & ingenuis,
quos torquere non licebat, idem repone-
batur iuramentum ad extorquendum ue-
ritatem, quod seruis tormentum. Con-
ponebat praeterea eorum religio, ut nequa-
diali flammis neque sacerdotibus iurare
liceret, sed simplex eorum assertio pro iura-
iurando duceretur. Quod si cum ista uero
tie religionis sanctitate ab usum non
tum conferas, non poteris non locum
deplorare, in quem Christiana religio hac
parte deciderit. Admittuntur enim im-
mo, de improviso abripiuntur ad iuramen-
tum

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

Nota.

Conclu-
sionum
modera-
tio.

Ius iura-
di vene-
ratio.

adum sine defectu cuiuscunq; fortis homines, nempe bubalci, muliones, baiuli, ebrij & belluones, neq; verò in templo, sed vbi ius iurare absq; vlla præmeditatione coguntur. Neque verò sacerdotibus idem honos habetur, quem iura sanxerunt, sed promissive vti seculare vulgus iurare coguntur, imò ipsi se offerunt. Quæ de re adeo iurandi religio iam viluit, vt periuria, pro minimis delictis habeantur: Sed de hoc q. seq. art. 3. iterum: vbi de tertio comite repetendus est sermo. Primum argumentum D. Tho. Th. est, iuramentum ad confirmationem inducitur, vt ait ad Hebr. 6. Pau. Vnicuiq; autem suum dictum confirmare congruit ergo quicumque iurare potest. Responso ad minorem præmissam dirigitur. Quidam enim sunt quos ob proprium defectum dicta sua iuramento firmare non decet. Alij verò, quos propter firmitatem suæ auctoritatis eo non indigent. Secundum argumentum sumitur ex Chrylos. hom. 44. super Mat. c. 2. vbi ait. Si aliqua causa fuerit iurandi, modicum videtur facere, qui iurat per Deum; ed qui iurat per euangelia, maius aliquid fecisse videtur. Quibus dicendum est: stulti, scripturæ propter Deum facta sunt, non Deus propter scripturas. Quibus verbis edocet grauius esse iurare per Deum, quam per euangelia. Quicumque autem & quocunq; tempore communi locutione iurare per Deum consueuerunt: ergo à fortiori omnes cuiuscunq; conditionis possunt per Euangelia (quod leuius est iurare,) responderi D. Tho. interpretando Chryostomum, nempe quod iuramentum secundum se consideratum grauius est, cum sit per Deum, quam cum sit per euangelia. Nam, vt ait ad Publicolam Aug. Quanto fortius est id, per quod iurauit, tanto iuramentum strictius obligat. Nihilominus econuersò propter modum iuramenti potest fieri grauius, dum sit per euangelia solenniter, tum quod cū sit solenniter sit cum maiori deliberatione, quam dum sit priuatum per Deum: tum etiam quod maius esset tunc scandalum periurij, quia publicitus fit. Et ideo cohibita sunt personarum aliquæ conditiones, à iuramento solenni per euangelia, quæ iurare, vt reliquum vulgus, per Deum permittuntur. Quæstione autem sequenti ar. 3. de hac re iterum. Tertium argumentum D. Tho. est. Idem esse effectus non potest contra-

riarum caussarum: excluduntur autem aliqui à iuramento propter defectum, vt pueri & petiuri: ergo nulli debent propter excellentiam excludi, vt sacerdotes. Responderetur non esse absurdum, quod in priori præmissa negatur, nempe, vt aliqui excludantur, quia maioris sunt auctoritatis, quàm vt eos iurare deceat: alij verò, quia minoris, quam eorum iuramento stetur. Quartum denique argumentum est: nullus homo in hoc seculo tantæ auctoritatis est quàm Angelus Nam vt Matt. 1. ait Christus, Qui minor est in regno caelorum, maior est Ioanne Baptista: Angelus autem, vt Apocalyp. 10. legitur iurauit per viuentem in secula seculorum, ergo homo quantumcunq; sit dignitatis, iurare potest. Responso autem est, quàm in primo art. copiosè delucidauimus. Enimverò, vt Deus minimè è ob id iurat, quod necesse habeat asserta sua per aliquid fortius confirmare sed ad ostendendum immobilitatem illius quod iurat; sic & Angelus non iurat, nisi ad ostendendum id quod affirmat, ex immobili infallibilique Dei dispositione procedere. At verò quoniam homines non iurant, nisi vt certiora dicta sua faciant illi qui sunt eximie dignitatis, iuramento non indigent.

Arg. 4.

Angelorum iuratio.

QVÆSTIO II.

DE PERIVRIO.

S. Tho. 2. 2. quæst. 98.

ARTICVLVS I.

Virum falsitas requiratur ad perivrium.

Vamuis D. Th. aliū ordinē seruauerit inter quæstionē de iuro, & hanc de perivrio materiam superfluous in terferens: quoniam tñ non est mihi animus illam, quæ laetissima est materia modo tractare, ordini cōsentancum duxi virtuti iusti extremum periurij vitiū adiungere, quā q. Sententiā Magister in 3. dist. 39. disputauit. Est ergo primus quæstionis articulus, vt moris est D. Th. generalis: Vt rñ. l. vniuersum omni periuri falsi-

Conclusio.

Arg. 1.

Arg. 1. ex Chrylos.

Gratius iurim per Deum, quæ per Euangelia.

Arg. 3.

Periurium .
 tas inist? Ad quam q. vnica conclusione af-
 firmatiua respondet, scilicet quod de ratione in-
 trinseca periurij est falsitas: Hoc primū pa-
 tet ex eius definitione, que rei natura expo-
 nit. Est n. periurium vt loco citato ait Inia-
 rum magister nihil aliud quam mendaciū
 iuro firmatum, vt D. Bonauent. in 3. dicitur 39 q. 1. refert non de-
 sicere, qui negarint omne periurium esse
 mendacium, immo citra mendacium, vt
 argumentum ostendit, aiunt posse contin-
 gere. Neq; verò Hieron. ait quod vbiq;
 que aliquis trium comitum defueit, sit
 mendacium, aut falsitas, aut periurium
 finians, quod citra falsitatem, & menda-
 cium potest esse periurium. Et certe ad ip-
 sum ratione confirmare videtur. Nam cū
 veritas sit vnus comes per se aliis duobus
 distinctus, sit vt per veritatem iniuriam acci-
 dere possit absque falsitate vitio, per hoc
 quod desit, aut iustitia aut iudicium. Hoc
 tamen non obstante respondetur omni
 periurio germanam esse falsitatem, pro-
 pterea rationem S. Th. Et enim periurium
 & legitimum iuramentum e regione op-
 ponuntur: legitimum autem est veritatis
 confirmatio. Cum ergo falsitas veritatis op-
 ponatur, exactius D. Th. loquitur, dicitur
 omne periurium aliquam falsitatem in-
 uoluere. At verò, vt vera sit hæc sententia,
 nõ debet accipi falsitatis, vt est cõtraria ve-
 ritati, que est primus iureiurandi comes:
 hoc enim satis ratio hæc proxima pertu-
 sit: quandoquidem absque illo primo co-
 mite, qui est veritas, possit periurium acci-
 dere: sed accipitur falsitas, vt sit commu-
 ne genus ad plures falsitatis gradus & spe-
 cies. Vnde bene ait D. in solutione primi,
 quod primò & principaliter (adde & ma-
 ximè propriè & formaliter) periurium est,
 vbi deest actu veritas, que est primus co-
 mes: tunc enim actu exurgit falsitas: ac-
 que id potissimum, dum quis consultò, sci-
 licet sciens & prudens intendit falsum as-
 seruere. Siue in iuramento fiat assertorio
 siue promissorio, scilicet quando quis pol-
 licetur id quod non intendit facere. Va-
 dit enim expressè tunc contra mentem,
 vbi perficitur ratio mendacij, quam qui-
 deo falsitatem supra diximus in promissorio
 semper esse peccatum mortale, etiam si quis
 iuraret hominem occidere, quod facere non
 intendet. Idemque proinde gradus est, quado quis iuramento
 assero-

Quæstio hæc egregia est, per quam præ-
 cedens perfectius elucidatur. Nam quoniã
 opposita iuxta se posita, clarius elucescunt, à
 multis, que illic se insinuabant, vsq; ad huc
 locum super sedimus. In introita verò exa-
 minationis præsentis conclusionis, obijcit
 se contra probationem eius Caiet. qui hæc
 falliam de glute non potest, quod finis
 iuramenti sit confirmatio humani dicti.
 Quod tamen D. Th. vt superiori q. ar. 4. &
 5. & hic liquidis verbis affirmat, & in solu-
 tione secundi. Ratio vero sua formidinis
 est: quia concedere submetuit id, quod no-
 bilius est, nempe actum religionis (qualis
 est iuramentum) referendum esse ad id, quod
 est ignobilius, puta ad confirmandum ho-
 minis dictum seu medium ad finem. Illic
 tamen nempe art. 5. satis responsum à no-
 bis est, videlicet non esse formidandum
 finem iuramenti esse firmare humanū di-
 ctum quandoquidem hoc ipsum in gloriã
 Dei refertur, quod illic copiosius explicui-
 mus. Hoc ergo prætermisso, non nihil pro-
 fecto ambiguitatis conclusio habet S. Th.
 quatenus generalis est. Non. n. ad omne
 periurium videtur requiri falsitas. Immo
 etiam si iuratio sit vera, aliunde videtur
 habere posse rationem periurij. Et ratio
 quidem hæsiandi est, quam hic D. Tho.
 argumento tangit, & præcedenti q. ar.
 3 fuit tacta. Ait n. Hier. super illud Hie-
 r. 4 iurabis, viuit Dominus in veritate,
 in iudicio, & iustitia, tres illos comites, scilicet
 veritatem, iudicium, & iustitiam, sic esse iura-

SOTO
 de Iure
 Legibus
 III
 13

Dubita-
tio .

Hieron.

assertorio iurat, id quod verum est putans esse falsum. Nam vadit etiam contra mentem, atque ad eò formaliter est mendacium: licet materialiter verum iuret: quare semper erit mortale crimē. Hoc ergo iuramentum suapte proprietate & natura dicitur falsum, eò quod verbum menti non consonat: dicitur autem quando est promissorium, ab effectu dolosum, quia fit ad decipiendum. Ad hunc autem gradum reducitur, cum quis id quod falsum est iurat, putans esse verum: ex negligentia tamē, quia diligentiam omisit: quam adhibere tenebatur, ut certior fieret. Erit tamen peccatum non semper mortale, sed secundum negligentiam culpam. Secundario autem falsitas inest periurio defectu secūdi comitis nempe iustitiae, ut si quis iuret peccatum mortale perpetrare. Tunc enim licet illud facere proponat, atque ad eò inisit ei veritas, quæ est primus comes, deest tamen ratione contrariæ obligationis veritas quæ est quoddam falsitatis genus. Fit enim ipsa iuratione per iurum, propterea quod id iurat, quod alia lege tenetur falsum facere. Itaque licet postea sit facturus, tamen iurando deierat, atque ad eò quodammodo falsum iuravit in virtute contrariæ obligationis. Atqui huc ille reducitur, qui iurat non facere opus consilij, & supererogationis: nam licet illud possit implere, ut supra diximus, ad id tamen non tenetur. Et id eò est quædam falsitas propter obligationis defectum: quia consultius est postea iuramentum falsificare. Tertium genus falsitatis est, ubi deest iudicij veritas. Nam: etsi quis verum quidem iuret putans esse verum: leuiter tamen, ac temere & scilicet aut citra necessitatem, aut citra cordatam aduertentiam, ut certior veritatis fiat antequam iuraret, licet inisit illic simpliciter veritas, est tamen quædam falsitas in potentia, propterea quod, qui sic iurat, in periculo iurandi falsum versatur. Sunt ergo tres falsitatis gradus scilicet primus simpliciter in actu: secundus in virtute, aut contrariæ obligationis, aut contrarij consilij: at deniq; tertius in potentia de iurandi. Hæc ergo ratione asseritur omni periurio inesse falsitatem, suo cuiusque gradu & ordine. Quæ utique ratione superiorij q. artic. 3. ut omne periurij genus ad normam euangelicæ prohibitionis exigemus, quæ est, ne nomen Dei assumamus in vanum, triplex vanitatis genus iuxta hos

tres falsitatis gradus discreuimus. Sed arguis, quod neque illis gradibus falsitatis admittis tueri possumus omne periurium esse mendacium, ut Magist. sentent. ait, & D. Tho. consentit. Nam ubi quis id iurat, quod verum esse censet, quod tamen materialiter est falsum periurum est. Et tamen non vadit contra mentem, atque adeo neque mentitur: hoc enim est mentiri. Et multo minus, si id quod iurat, verum est: non tamen veritatem satis explorauit. Respondetur quod in priori casu vadit contra mentem quam tenebatur habere, & habuisset, si diligenter rimatus esset veritatem. Et in posteriori quodammodo dicitur ire contra mentem, propterea quod non habet mentem tam veritatis consciam & certam, quam iuramento assumat. In secundo argum. inquiritur, utrum iuratio veritatis per falsos Deos mereatur nomē periurij? Apparet enim potius hoc esse periurium, quam iurare falsum per verum Deum. Ab eo enim quod in re potissimum est, species eius pensatur, in iuramento autem id per quod iuratur, præstantius apparet, quam id quod iuratur: nam illud habet rationem principij, quo veritas confirmatur, hoc autem conclusionis: & secundum Aristotelem in posterior. principia potiora sunt conclusionis: ergo iuratio per falsos Deos, inde potius deberet dici periurium, quam iuratio falsi per verum Deum. Respondet autem D. Thom. illud non esse periurium, imò periurium ab eo solum quod iuratur sortitur speciem, & nomen. Et ad rationem ait discrimen esse inter syllogismos, & morales actiones: in illis namque id quod habet rationem causæ efficiētis, qualia sunt principia, potissimum est: in moralibus autem potior est finis & quia finis iurandi est confirmare veritatem, ex defectu veritatis iuratio periurium fit. Quapropter est iurare verum per falsos Deos peruersum sit iuramentum, speciesque idololatriæ, ut art. 3. videbimus, non tamen dicitur periurium: quia finem iuramenti non tollit, qui est veritas, ex quo sequitur, non omne præuū, peruersumque iuramentum esse periurium: de grauitate verò peruersitatis, quæ est iurare per falsos Deos, quamuis vera sit iuratio, dicemus artic. 3. Tertium argum. est expositio Augu. in sermo. 28. de verbis Apostoli Iacobi, ubi tria profert periuriorum exempla.

Argu. contra prædictam doctrinam.

Argu. s. D. Tho.

Respon. sio.

Argu. s.

Primum est illius, qui falsum iurat, putans esse verum. Secundum illius, qui iurat falsum, putans esse falsum. Tertium illius, qui iurat id quod verum est putans esse falsum. Pro cuius expositione notat D. Tho. actus morales procedere à voluntate, cuius obiectum est bonum apprehensum. Ob id que ex apprehensione & intentione estimanda est morum forma, conditio autem non apprehensa per intellectum dicitur materialis. Et quoniam forma est per quam actio est bona vel mala, malitia & bonitas ex intentione iudicatur. Quocirca qui aliquid iurat putans esse falsum, siue materialiter falsum sit, siue verum, formaliter est periurus. Si autem id iurat, quod putat esse verum, id ramentum forte est falsum, nisi aliqua interueniat negligentia, nullum est peccatum: si vero illa antecesserit, tanta est culpa periurij vel mortalis, vel venialis, quanta fuit in negligentia. Quocirca suo genere peius est periurium formale, hoc est secundum intentionem, puta cum putat iurare falsum, quam materiale, id est, cum putat iurare verum, licet sit falsum. Ob id enim subdit illic August. quia rem linguam non facit nisi rea mens.

ARTICVLVS II.

Vtrum omne periurium sit peccatum.

Conclō. Non querit de quantitate peccati, venialis aut mortalis (hoc enim articulo proximo seruat) sed in genere an sit peccatum? Et respondet vnica conclusione affirmatiua, quod omne periurium est peccatum, asserta ab August. loco modo citato super Iacobum, vbi generaliter de periurio loquens, ait: Videre quam ista de testanda sit bellua, & de rebus humanis ex terminanda. Et ratione preterea sit lucida. Diximus enim supra legitimum iuramentum esse actum religionis, per quem & Deum facemur omnia scire, quantum ad intellectum, & omnibus velle prospicere, & prouidere quantum ad voluntate. Qui autem ipsum in teste falsi profert, aut ignorantia notam Deo iniurij, videlicet quod aliqua eum lateat veritas, aut prauae voluntatis, nempe quod consilio velit falsum attestari: quorum vtrumque contra eius debi-

tam reuerentiam impium est. Fit ergo manifestum, periurium omne delictum esse religioni contrarium. Res est clara. Nam quando nihil absurdum esset aliud in periurio, quam quod vniuersum, vt modo dicebamus, quodammodo includit mendacium, esset peccatum. Nam mendacium ab illo peccato fieri non potest verum. Propterea periurium vitium est priori decalogi tabule aduersum, videlicet transgressio secundi precepti, Ne iures vana per eum. Iam enim vt proxime dicebamus articulo superiori q. exposito tres gradus reliquimus vanitatis in iuramento falso, iniquo, & temeratio. Quapropter duplici ratione intrinseca & inseparabili periurium est peccatum, videlicet, & quia mendacium includit, & quia per ipsum Deus contra religionem dehonestatur. Atque adeo ce teris paribus simpliciter mendacio absurdius crimen est. Sunt autem vt Bonau. in 3. dist. 39. quaest. 1. periurium esse contra ostatura mandatum, Ne quis falsum testimonium dicat. At vero hoc accidentarium est periurio. Nam falsum testimonium delinquere, & citra iurandum via venire potest, & peculiarem habet materiam: nempe certam speciem iniurij, quae proxima interrogatur iuramentum, verò multo habet amplio rem siluam cum ad assertorium & promissorium protendatur in omni materia. Hic autem articulus quoniam in subiecto quæri patentior fiet, pluribus non indiget modo verbis.

Primum argum. S. Thom. est: quicumque non implet quod iuramento firmatum, periurium esse videtur; quando quis autem iurat facturum se illicitum, puta adulterium, vel homicidium, si id factum expleat, peccat, ergo si non faciat, non peccabit, aliter esset perplexus; & tamen tunc videtur periurus non verificando id quod iurauit. Ergo non omne periurium est peccatum. Respondet autem quod eiusmodi iuramentum iurando quidem fit periurium; quia id iurauit quod tenebatur facere falsum. Neque vero eo quod non implet fit reus periurij. Cuius ratio notanda est; quia illa non erat materia periurij. Quare nec implendo nec non implendo fit ob id periurus, sed implendo crimine homicidij, vel adulterij peccat; quia vt supra declaratum iuramentum illud relinquit materiam illam illicitam in sua natura. Et eodem scie

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

fere modo responderetur ad secundum quod qui iuravit opus supererogationis non facere, non tunc quando non implet perius est; immo consultius facit iuramento contraveniendo; quia illa non erat materia iuramenti, sed quando iuravit tunc fuit perius. Ad tertium de illo, qui promittit facere voluntatem alterius, quam post cognoscit esse iniquam, aut duram, aut importabilem, qui videtur non solvendo promissum non delinquere, & tamen esse perius. Responder quod nemo se alteri obligare potest, nisi sub debita conditione, scilicet si id quod ei mandaverit, fuerit licitum, honestum & tolerabile; & ideo ille nec delictor est, nec perius. Circa hoc igitur assertum hæere quis forsitan dubius posset, utrum quisunque voluntatem se alterius in genere facturum iureiurando pollicetur, mortale delictum committat. Sunt enim qui, re vera non circa iniuriam antequam suam voluntatem exponant ab amicis petunt, ut quicquid ab eis ex postulare sint, sibi concedant. Ea enim fuit matris filiorum Zebedæi apud Christum postulatio. Matth. 20, qui cum adorabat petens aliquid ab eo. Et matris Salomonis apud filium 3. Reg. 2 dicentis, Petitionem vnam parvulam ego deprecor a te. Est ergo dubium utrum illa generalis concessio crimen sit mortale, maxime si sub iureiurando fiat. Ambiguitatis autem ratio a parte affirmativa est quod qui iurat se quidquid alter petierit præstiturum, in consulo pollicetur etiam malum perinde atque ille qui iurat se homicidium facturum. Id quod Herodis exemplo comprobatur Marc. 6. Nam propter iurandum sub quo Herodiadi, quidquid petisset fuerat pollicitus capite obruturavit Ioannem. A parte vero negativa extat nihilominus argumentum quod eiusmodi pollicitatione multi imprudentes faciunt, qui tamen non arguuntur lethalis criminis. Responderetur duos esse hæc parte imprudentia gradus. Primus est eiusmodi petitionibus generalibus nequaquam antequam explicentur annuere id quod Christi exemplo didicimus, nihil enim Zebedæi uxori concessit antequam interrogaret, quid vis hæc subinde petitionem intelligens tenuit, dicens ad filios: Nescitis, quid petatis. Quocirca eiusmodi postulationibus antequam intelligantur, sub iuramento assensum præ-

bere animo absolute implendi quidquid ille petierit, peccatum mortale est genere suo. Nam quis iurat animo destinauit etiam absurdum si postuletur facere uti Herodes. Dixerit genere suo; nam ex circumstantijs fieri hæc potest promissio citra culpam, videlicet cum inter viros probos vsu venit, nempe quando iurans certo scit nihil ab alio deprecandum, nisi quod more & iure fieri possit, neque si aliud poposcerit, id se facturum timeret. Vix tamen a culpa saltem veniali tale promissum excusari potest. Et ideo viri prudentes & præsertim principes, ac publicæ potestates nequeunt citra imprudentiam notam eiusmodi petitiones concedere, & ut illis imprudentia id promittere impudentia alijs est petere. Secundus (hoc deficienter) prudentia gradus est, illa facta concessione, ubi posita constiterit iniustum peti non stare promissum. Quod nos Salomon exemplo docuit, sanè qui petitionem matris, postquam illa suam mentem aperuit implere tenuit. Quoniam in eiusmodi promissionibus conditio honesti, etiam si iurans eam non apposuerit subintelligitur. Vnde Agestilaus Rex cum quidam illum improbè postulasset, do vgeret, dicens, sibi id quod petebat promississe, quasi illa ratione fas non esse negare, respondisse fertur. Si quidem iustum est quod petis promissi, sin minus, dixi non promissi. Et iuridicum axioma est in male promissis rescindendam fidem. Extrema ergo dementia in Herode fuit propter iurandum per quod in consulo Herodiadi fuerat quidquid postulasset pollicitus, nefandum illud scelus, patrare. Tametsi non tam exiurandi religione, quam ex amoris turpitudine illud emanavit. In 4. argum. explicatur quemadmodum obligatio iuramenti vnius personæ non transit in aliam. Neque vero in aliam materiã. Argu enim est. Promissorium iuramentum ad futurum se extendit, potest autem obligo illa per reimmutionem tolli. Quod, n. civitas modo iurat succedeb. nouis ciuibus, aut canonicis obligatio illa minimè illos ligat. Et canonicus dnm hæc statuta iurat, alia si addantur seruare non cogitur, & nihilominus isti ciues & canonici videntur quodammodo iuramentum transgredi, ergo omne petiurium est peccatum; Ratio autem est quadripartita. Primum n. notandum iurandum esse actionem personalem, & non communem, sicuti enim

Agestilaus.

Quadripartita re sponsio.

toia

tota ciuitas excommunicari nequit, ita nec tota ciuitas iurat nisi vel singuli iurent, vel in singulari vni facultatem faciant hoc per omnino iuramentum praestandi. Quare virtuti iusti quod vnus facit nemo alius ligatur. Ob idque quotiescunque aliquis in tenatum, aut in capitulum recipitur, tenetur statuta iurare: alias ciuitas mutatis ciuibus nullo tenetur iuramento a maioribus praestito. Aut tamen secundo quod tenetur quicumque ciuium etiam iniuriatus ex aequa fidelitate. Nam qui fit honorum particeps, fit subinde & onerum: si autem non seruaret, non esset ob id periurus. Quia utique ratione etiam si pater iurauerit quidpiam soluere, non tenetur filius ipso defuncto, vi iusti patris id soluere, ita ut non solvens sit periurus, sed tenetur tanquam huius paternum debitum reddere: verum est tamen quod paterna iuratio arctius perstringit heredem, quam si non fecisset iuratum. Pari modo si rex, episcopus aut canonicus, ad dignitatem absque ulla iuramento admitteretur, non perstringeretur virtute iusti antecessorum constitutionibus stare: tenetur tamen ex eorum fidelitate postquam dignitate & eius fructibus & honoribus fruitur, iura illi annexa seruare. Per haec de iureiurandis censendum est, quae causarum patroni, & procuratores nomine suarum partium praestant. Id enim dupliciter fieri potest: vno modo absque specialitate partis ad singulare illud iuramentum praestandum, & tunc ille pro quo iuratum praestitum est, non sic ligatur, ut si non impleat periurus sit: tenetur tamen stare verbo procuratoris, virtute potestatis, quam illi dedit ad sua negotia transigendum, si tamen dominus causae ad singulare aliquod iuramentum praestandum agenti suo dedit, tunc iuramentum procuratoris perinde ligat dominum ac si ipse iurasset. Nam et si iuramentum perinde atque matrimonialis contractio, actio sit personalis, potest nihilominus per destinatum ad id procuratorem seu matrimonium, celebrari. Sed rogas. Numquid dum quis procuratorem in propria causa instituit potest illi generalem facultatem facere, quocumque iuramentum exhibendi, quod ipse iudicauerit esse licitum? Respondetur nequaquam id fas esse, taliter ut iuramentum procuratoris suum ipsius reputetur. Cuius profecto ignorantia multi laborant. Nam iurare nemini quantumque veritatem licet, sed illam tantum

quam prius certo cognouerit. Et ideo illa generalis facultas iniqua esset, & illegitima, atque ad eo iure non admittenda, nisi in singulari, dominus causae agenti suo dicat. Iura meo nomine hoc. Quo fit ut illa iuramenta procuratorum nomine suarum partium potius sint ceremonia iuribus quibus partes stare tenentur, si modo iurata sint & honesta. Tertium dictum Dionysio Thomae est, quod canonicus vel senator iurans statuta ecclesiae vel reipublice non iurat, nisi illa quae illuc usque edita sunt. Et ideo si aliqua superaddantur, non tenetur illa, ut iuramenti seruare, nisi intendat non solum facta, sed facienda custodire: Tenebitur tamen tanquam socius illius familiae ex vi statutorum, quae vim habent coactiuam legum si honesta sint, & alijs conditionibus iustae legis ornata. Circa illud tamen verbum nisi intendat se obligare etiam ad futura, notandum illa intentionem, non esse licitam nisi tacita conditione si edenda statuta fuerint vnde quae iusta, immo nec cum tali conditione esse omnino prudentia sic iurare, quia, ut modo dicebamus, nemo debet nisi illa quae certo nouit iurare.

ARTICVLVS III

Utrum omne periurium sit peccatum mortale.

Postquam in genere constitutum est omne periurium esse peccatum, interrogat in specie an omne sic peccatum mortale. Et respondet vnica conclusionem affirmatiua. Periurium ex sui ratione est peccatum mortale: Cuius prima ratio est quod quid est diuino precepto contrarium, est peccatum mortale; periurium autem est contrarium illi precepto. Leuit. 19. Non periurabis in nomine meo, ergo omne periurium sui ratione est peccatum mortale. Secundo probatur. Nam id propter quod aliud est tale, ut verbis Philosophi in posterioribus loquamur, magis est tale, ut si aqua est calida propter ignem, virtuosior est in igne calor. Confitemur autem id quod per se est veniale peccatum ut ociosum verbum, si fiat in Dei contemptum, fieri mortale, ergo fortiori ratione periurium, quod suapte natura contemptum Dei innatum habet, quia est vitium reuerentiae.

De iuramentis aliter non mine praestitis.

August.

reuerentia Dei & diametro aduersum, erit peccatum mortale. Poterit autem ratio paulo differentius sic informari. Peccatum mortale est qd Dei, & proximi ve charitati aduertatur: omne autem periurium diuinae charitati repugnat. Deum enim eiusque religionem despiciere, charitati eius aduertatur, vt documento in hominum ciuilitate constat: ergo est mortale scelus.

Articulus hic vastissimum nobis aperit differendi campum. Et primum omnium conclusio D. Tho. cum suis probationibus neq; adeo perspicua est, neq; omnino certa videtur. Si enim rationes animaduertas, id duntaxat concludunt, quod periurium genere suo sit peccatum mortale, sicuti furum & homicidium: & tamen titulus quæst. fuit vniuersalis vtrum omne per iurium in indiuiduo quomodo enq; fiat sit mortale. Et videtur in solutionibus argumentorum partem affirmatiuam in vniuersum sustinere. Et vt artic. 7. dicebamus periurium assertorium, quantumcunque leui materia fiat est mortale: neq; in hoc simile est furto, quod ratione tenuitatis materia potest esse veniale. Sed tamen ex altera parte extat argumentum neq; in promissorijs, neq; in assertorijs omne periurium esse mortale. Iam enim supra diximus, si quis iuramento promittat rem leuissimam quam non soluat esse periurium, non tamen mortaliter peccare. Et si quis iuret venialiter peccare periurium facit veniale. Item si quis citra iudicium discretionis iuret putans id esse verum, quod iurat, est per iurus, & tamen non semper lethaliter peccat, sed tantum quanta fuerit negligentia.

Dubia circa conclusionem. Dubia est ergo conclusio S. Tho. an intelligat periurium ex sua tantum ratione generica esse peccatum mortale, an vero vique ad eam rationem intrinsecam, vt omne in indiuiduo sit mortale. Ad quam quidem q per vniuersas periuriorum species discurrunt 7. conclusionibus respondemus. Et vt ordinem a nefandissimis auspicemur, Prima conclusio. Sceleratissima periuriorum species est blasphemia, & inter blasphemias illa qua est idolatria, vt per falsos Deos, seu veraciter, seu mandaciter iurare. Blasphemiam in quam multae sunt species, illa tamen sola ad nostrum facit propositum, que sub forma sit iuramenti: Et quod eiusmodi iuratio sit omnium impientissimam, nemo dubitare posset, nisi qui August.

ad Publicolam segniter & abique discretionem audierit. Et refertur 22. quæst. 1. canon. mouet. At quippe quod sine vlla dubitatione minus malum est per Deum falsum iurare veraciter (quod est blasphemia) quam per Deum verum fallaciter: quod sit citra blasphemiam. Quanto enim (inquit) per quod iuratur est sanctius, tanto magis est poenale periurium. Nihilominus conclusio nostra verissima est. Nam Blasphemia genere suo peior est simplici periurio. Est namque blasphemia maledictum & conuicium in Deum ipsum iactatum, quo vel honori ipsius & dignitati quidpiam detrahitur, vel quod ei non conuenit impingitur. Quapropter per periurium veritas eius in dicendo dehonestatur: per blasphemiam vero sua ipsius veritas in essendo offenditur: qui autem per falsos Deos iurat insignis blasphemiae genus Deo impingit, sane qui honorem vni Deo debitum alijs qui non sunt eo digni impartitur. Secundo apertius arguitur. Blasphemia, vt secunda secundae quæstione determinata auctor est D. Thom. confessioni fidei opponitur, quae primum est totius religionis fundamentum: estque idecirco infidelitatis species atque adeo contra primum mandatum de vno colendo Deo committitur: cum periurium non fiat, nisi contra secundum: Peccatum autem quod primo mandato opponitur magis impii est quam quod sit contra secundum. Et tertio inde id sit manifestum, quod qui per falsos Deos iurat manifestatur idololatra est vt pote qui actione illa pseudodeos colit ac si illis, aut supplicaret, aut turificaret. Vnde Hierem. 5. vbicunq; Deus filijs Israel aequalibus impoerat, nempe & quod ab eo ceu a potestate defecissent, & quod iurarent in his qui non erant Dij. Quapropter Chrylost. in imperfecto Idololatriam se inquit facit omnis, qui per aliud a Deo iurat: idololatria vero sceleratissima sacrilegium est, quam periurium. In summa, qui Deum dicitur esse solum Deum, atrociorum ei irrogat iniuriam, vt pote qui in suam ipsius substantiam & quidditatem impius est, quam qui contra eius scientiam & dignitatem ipsam allegat in testimonium falsi: ergo enormius contra ipsum delinquit. Imò vero, vt August. ipsum sui ipsius interpretem huc appellemus in libro contra Mendac.

Menda.

Menda, ait blasphemare ideo peius est, quam peierare, quod peierando falsa rei adhibetur testis. Deus: blasphemando autem de ipso falsa dicuntur. Ergo cum re vera qui per alium quam per verum Deum iurat, aut per creaturas in ipsum relatas falsum dicat de Deo vero, puta quod non sit solus Deus, sit ut multo impius sit iurare per falsos Deos quam deierare. Sed ais forsitan hoc tantum concludi quod falsum iurare per Deos falsos sit peius, quam per Deum verum. Imò vero id ipsum concluditur, etiam dum per falsos Deos verum iuretur. Nam illic impietas idolatriæ per manet, hoc est falsorum Deorum cultus. Dicendum ergo ad Augu. quod cum illic de solo periuo loqueretur, docere cogitavit, quod quantum ad rationem attinet periuurij, cuius quidem substantia est falsum iurare, minus malum est veraciter iurare per falsos Deos, quam mendaciter per Deum verum: imò illud ut artic. 1. dicebamus non est periuurium. Et ad idem attingit id, quod subdit, quod quanto id per quod iuratur, sanctius est, magis est penale periuurium, si eius, intrinsecam rationem conderet. Nihilominus rationem idolatriæ, quæ illic inuoluitur, nunquam Augu. negasset esse delictum periuo grauius. Definitio autem q. huius, aliam suscitatur, videlicet, vtrum liceat ab idololatra iusurandum per suos. Deos petere & recipere. Apparet enim id non licere. Nam cum ipse iurando etiam verum per suum Deum, actum idololatriæ exerceat, atque ad eum non minus peccet, videtur ille qui tale iuramentum exigit, socius eiusdem criminis fieri. Augu. nihilominus eodem loco affirmatorie respondet, illud esse licitum. Et ratio est, quod cum idololatra more & vsu parantissimus sit per suos. Deos iusurandum prestare, ille qui illud recipit, non magis eum mouet, quam vsurarium ad suam nequitiam paratum, ille qui mutuum ab illo sub fenore petit. Quare neque illi in illa iniquitate associat, sed vitur eius fide: non quidem Catholica, per quam Christiani sumus, sed naturali fidelitate, quam mortalium quicumque cuiuscumque sit religionis, in pactis & foederibus seruare tenetur. Id quod exemplo Laban & Iacon confirmat, qui ut Genesi. 39. refertur cum foedus inissent, mutuo sibi iurauerunt per Deum Iacob & Deum Nachor patris

Laban. Et idem inuirit Genesi. 26. de Iacob, & Abimelech, quorum vterque alteri per proprium Deum iurauit, licet ut ait Augu. non sit ita comperitum. Ex quo fit coniequens, quod iam idololatra, quam gentilis iusurandum suum seruare teneatur: non quidem ex vi religionis, que falsa est, sed ob fidelitatem humanam, quam secundum suam conscientiam iure iurando confirmauit. Atqui hic est legitimus sensus Augu. qui refertur 22. q. 5. canon. Ecce dico, vbi ait, quod qui super lapidem falsum iurat, peius est. Quod quidem glossa nescio quo fido, interpretamento aliorum veritatem, quam re habet. Ait enim Augu. suos peccantes reprehendere, qui cum super lapidem iurare debebant lapidem aliquem loco libri supponebant, eos deciperent quibus iurabant. Quo, ideo ait Augu. nomen o ligari, quando quidem alij putabant illud super lapidem fieri. Glossæ autem, bene testatur verba Augu. in proprio loco non consuluisse. Alia alij etiam Theologi illo loco asserunt, que non sunt relatu digna. Augu. enim illic non loquitur nisi de iuramentis gentilibus, quibus inter omnia solennissimum erat per Iouem lapidem iurare inde tractum, ut apud Liuium lib. 1. & apud Gell. & apud vniuersos Latinos, quod ceremoniam unum foedus erat, ut pater patratus mitra tenens lapidem, conceptis verbis iuraret, & tunc suum lapide feriret. Ex quo sermo ille deriuatus est: ferire foedus illum ergo lapidem appellabant Iouem, quatenus testis foederum erat. Ait ergo Augu. in quod qui super, sed qui ad lapidem, scilicet Iouem iurat, quantumvis re vera non iuret per rem sanctam, iurat tamen per eum quem putat esse sanctum. Et ideo tenetur fidem illam seruare. Sed rogas fortasse, vtrum talis idololatra ratione iuramenti, actius sit deui. ctus, quam si absque iuramento fide iam obligasset? Augu. ad publicolam, hoc duntaxat ait quod per Deum falsum iurat verum, semel peccat, quia iurat per quem non debet: qui autem per eum de iurat falsum, bis peccat, quia præterea iurat falsum. Et idem est, si non implet iuratum promissum. Rîdetur autem eiusmodi Ethnici non teneri actius absolute obligatione, ratione iuramenti, quia illud frangens nulli vero Deo aut rei sacre iniuriam est,

Aliaq.

est, sed illi penitus, cui fidem frangit, neque veram religionem contaminat, sed tamen tenetur ex hypothese, id est supposita eius fallaci conscientia, qua putat perveritatem Deum iurare. Est enim hæcologum axiomata, erroneam conscientiam obligare. Hic enormitati secundo gradu accedit blasphemiam iurandi per creaturas, more gentilico, quamvis qui iurat, Christianus sit, & non idololatia, ut per Solem, per Mercurium, &c. quod ygesima secunda quæstio prima, cap. Clericum. Carthaginense Concilium ut blasphemiam damnat quem canone superior quæstio artic. 6. emunctius exposuimus. Tertio ordine blasphemiam veniunt Christianorum, quæ formam habent apostasie. Qualia sunt quinque illa verba in Hispanis damnata, scilicet, Non credo in Deum, seu ut fingunt de Deo discedo, Item de Deo renego, quod est ipsum abnegare, & adiurare. Et Pesse, hoc est Deo displicere, eumque tædeat huius, aut illius rei: ac demum per Dei vitam. Prima namque tria genera significationem infidelitatis habent, & fidei abiurationis. Est tamen adnotandum huiusmodi blasphemias non esse vera apostasias. Nam qui sciunt non habent animum desiscendi a fide, sed ire impetus verba illa extorquet blasphemiam. Etenim ut vera apostasia, & defectio a fide ex superbia nascitur, ut hereticorum exemplo constat, sic huiusmodi Christianorum blasphemias statimatabilis profertur. Sunt tamen supra quam dici potest enormissimæ. Sic enim de fide blasphemare, quam in baptismo profitemur, etiam apud Turcas, & impietissimos idololatrias esse exhorrendum. Quare non est aliquid huius impietatis immunitas de sola civili pena, quæ levissima est carceris. Est enim cum copro utramque latissime gravior culpa apud Deum quam homicidium: quandoquidem, ut supra iam constitutum est, sit fidei contraria, quæ ad primum legis mandatum attinet. Ob idque inquisitores etiam hæretica pravitatis in blasphemias solent animadvertere. Immo antiquitus pena acerrima mortis plectebatur blasphemus. Legitur enim Levitic. 24. Homo, qui maledixerit Deo suo, propterea peccatum suum: & qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur: lapidibus opprimitur, cum omnis multitudo: sive eius sive pergrinus fuerit. Omnis

inquit multitudo: quoniam vivit in vinctis esse debent honoris Dei. Iam vero respublica non quo crimina graviora sunt, acerbioris vltimitate enim iudicio Dei relinquit, sed quo magis sunt peccata, civilem perturbationem. Qui autem ait Pesse, hoc est Deum tædeat, blasphemus est, quod bilem, quam de alio concepit, in Deum respuit, & quem ira habet corruptum affectum, eundem Deo impingit, quod nefandissimum est. Dicere autem per vitam Dei, ut superiori quæstio articulo dicebamus, non est Dei vitam in resem simpliciter adducere: alioqui non esset blasphemum, sicuti neque illud vivit Deus, sed est nefanda illi ma execratio. Etenim sicuti dum ais per vitam patris, aut filii, illam nisi verum dixeris, vitiosis Dei subdit: sic dum ais per vitam Dei, perinde eam videris eius ipsius iudicio subijcere, ac si posset Deus de seipso supplicium sumere. Sunt & blasphemiarum non infimas species iurare per membra Dei, ut per caput, per sanguinem, per iecur, & per alia membra, qua nominare depudet. Nam præterquam quod Deo videtur isti membra tribuere, etiam si de membris Christi intelligant, enorme convitium, & contumelia est. Quandoquidem hoc non est membra in testimonium afferre: sed vituperium Christum solidare, sicuti nefas est iurare per intemperantiam Deipstra Virginitatem. Ob idque mirari satis nequeo, cur publice potestates sine evangelium, sicuti authenticum, Constituti non consulunt de hac re: cuius titulus est, ut non luxurientur homines contra naturam, ne iurent per caput, aut capillos Dei, & ne Deum suum blasphement, ubi iurare per capillos nefando exequatur flagitio, quod sit contra naturam. Quin vero (ut supra diximus) gravior illo est blasphemandi impietas. Quocirca propter huiusmodi peccata (ut illic habetur) a vires penumero, Deus solet in genus humanum. Nunc scilicet vrbium incendiis, nunc fame, nunc bellis, & submersionibus, & huiusmodi aliis portentis suum vindicans. Sanctissimum honorem, & nomen: & hanc ob causam sanctissimè illic obsecratur Imperator prætorum vrbis, ut quos talibus delictis irremotis deprehenderit, præterquam quod semetipos indignos faciunt Dei misericordia, vltimis subdat supplicis. Ut non ex contemptu talium inue-

Pese.

Per Dei vitam.

ma execratio.

Authenticum Constitutum.

Blasphemia enormitas. Pena antiqua blasphemie.

inueniatur & ciuitas & respublica per hos impios actus laedi. Nam si contra homines inquit facta blasphemia, impunita non relinquuntur, qui Deum ipsum blasphemant magis digni sunt supplicia sustinere. Hæc Constantinus. Et est præcipue recolenda collatio hominum cum Deo. Bone Deus, qui in regem blasphematur, quam omni opprobrio & supplicio, & quidem merito dignus habetur. Et tamen cum qui in regem regum contumelijs proscindit non tam iniquis oculis conspicitur. Sed de blasphemijs hæcenus. Ad hæc profectio si blasphemias non sunt, saltem proximè accedunt dicere, Sicut Deus est & sicut natus ex virgine (& similia) sic quod assero verum est. Quocirca dum falsitas sic affirmatur fidelissimum est perurium, blasphemias affine. Et quando affirmatio veritate pollet, non tamen esset a blasphemia longe distans. Nam quamuis veritas, ut aiunt Philosophi, eo quod adequatio est rei ad intellectum, ac perinde indiuisibile consistens non recipiat magis & minus, tamen quia diuina veritates ipsissimi sunt veritatum omnium fontes non sunt a nobis accessibiles, atque adeo insolentissima superbia est tantum nobis fidem arrogare ut veritates caducas nostras cum illis sempiternis conferamus. A blasphemias iurationibus ad alia periuria eo ordine descendendum nobis est, qui inter iuramenti comites constituitur. Primus autem est veritas que si iuramento absit insigiter vanum est, quod scilicet iurandi substantia euacuatur. De hoc ergo statuitur secunda eademque vniuersalis conclusio, que nullam prorsus exceptionem permittit. Omne assertorium perurium est peccatum mortale. Omne (inquam) in quacunque materia, quocunque fine, quacunque de culpa & sub quacunque forma, & quocunque modo & intentione fiat, dum tamen sit actio deliberata. Dixerim in quacunque materia siue magna siue parua. Et enim qui falso iurat se non fuisse barbam mortaliter peccat, at que si iurasset rem aliam grauissimam. Nam tam falsum est, se non fuisse barbam (si falsum modo est) aut non pena lauisse dentes, quam se non passisse homicidium, quod tamen commisit. Et quouis id fine aut causa facias, nihilominus lethale peccatum est, quanto sit eumque finis alias sanctissimus, & piensissima causa eadem-

que grauissima, ut si deeres ad cauendum tibi mortem, vel innocenti, vel regi, vel ad liberandam a prodicione & incendio totam rempublicam, quin etiam si illa via hominem seruasses ab æterna morte nihil fecius tuam ipsius animam peremisti. Exemplum est in lib. contra mendaciam Augustini. Si quis esset infidelis in potestate impiorum constitutus ad quem peruenire non posset, ut regenerationis laus ablueretur, nisi deceptis mentiendo custodibus, minime adliceret. Perfrice non solum peierare nefas esse, verum neque mentiri fas est, ad redimendam animam proximi, eripiendamque a tartareis faucibus, & vsummatim dicamus quemadmodum (ut in decretis extat) 2. quæstio secunda canon. Primum est, nulla neu vera neu cogitata ratione mendacium dici potest contra peccatum. Ita nullum potest esse mendacium, quamlibet leuissimum, quin si iuramento firmerit sit mortale perurium. Et cum audis assertorium, promissorium que intelligito, qua ratione (ut superioribus dicebamus) assertorium est, ut si dum quispiam se aliquid facturum aut non facturum iurat, non habet intentionem faciendi, ut iurat, mendacium assertorium est quamuis iuret hominem occidere aut peius aliquid patrare, tamen postea id te exequens nouum committit crimen contra legem opus illud prohibentem. Huius autem conclusioni adiungitur tertia. Omne iuramentum promissorium tei, que si ne peccato mortali fieri non potest, est peccatum atque exceptione peccatum mortale, etiam si verum iureris, videlicet dum intentio adimplendi. Nam cum qui iurat, alia teneatur lege contra iuramentum facere, perinde est ac si falsum iurasset. Immo cum omnis res illicita sit contra diuinum mandatum. Nam tam naturalis quam ciuiles ut lib. 1. dictum est ab illo deriuantur: sit ut iurate per Deum rem illicitam est illi, aut per ipsum promittere facere contra eius ipsius mandatum. Quapropter sicut superiori libro de voto rei illicita dicebamus qui rem iniquam iurando promittit Deo potius malum comminatur quam verum promittit. Committatur inquam illi iniuriam facere, quod nihil vel impudētius vel audacius dici potest. Promissio namque de te fieri debet que sit ei grata, cui sit. Hæc ergo duo sunt

Sicut
De^o est.

Secunda
conclō.
De periurio
assertorio

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

est sunt dicunturque peritria de quibus
 idcirco tum conclusio D. Thomæ in vni
 uersum intellecta verissima est, tum &
 eius rationes firmissimæ. Nam qui his mo
 dis deierat Dei contempitor ex eiusque
 adeo violator charitatis. Nominè autem
 peritrii impresentiarum non illud tantum
 intelligimus, quod fit per Deum, verum
 & illud etiam quod fit per creaturas in ip
 sum relatas. Nam et si in solutione se
 cundi videbimus, peius sit peierare per
 Deum, est nihilominus peccatum mor
 tale, dum fit per creaturas: siue vtrum
 que solenniter fiat coram iudice, siue pri
 uatim. Omne enim esset peccatum morta
 le. Haud tamen monstrasse satis est peritri
 um simpliciter dictum mortale crimen
 esse de eius etiam enormitate quartam cõ
 clusionem addamus. Peritrium quod sa
 crilegium mortale est peiorem Dei offen
 sam innatam habet quam vllum erimen
 quod aduersum proximi charitatem ad
 mititur, etiam quam homicidii, siue per
 Deum siue per creaturas in ipsum relatas
 fiat, siue solenniter siue priuatim. Conclu
 sio est D. Tho. in quolibet. 1. 8. atque alio
 rum plurimum. Sed quãdo nulla extaret do
 ctorum auctoritas, rationes in propatulo
 sunt: & namque peritrium præuaticatio
 præcepti prioris tabulæ, vt supra diximus
 qua eius detrahitur honor & reuerentiæ:
 huiusmodi autem iniuriæ immaniores il
 lis sũt, quibus offenditur proximus. Quod
 si quis rationem hanc infirmare conetur,
 sed arguens quod tũc sequeretur acerbius
 esse erimen, violare diem festum serui o
 pere, quam hominem enecare, eo quod
 man iatum de seruandis festis attinet ad
 priorem tabulam. Nullius est vigoris argu
 mentum: quoniam festorum præscriptio,
 que ab ecclesia seruatur, non est de iure
 diuino, sed de iure duntaxat humano: &
 ideo violatio festi non est tam graue pec
 catum, quam vel homicidium, vel furtũ.
 Qui verò id quod iure diuino de celebra
 dis festis cautum est, transgredietur gra
 uius quam homicida peccaret: pura qui
 nullum in tota vita feriatet tempus, quod
 dicaret diuino culti. Ad iungitur & secun
 da ratio, qua demonstratur peritrium ini
 quius esse homicidio, aliàs enim non esset
 iuramentum, si nis omnis controuersia, vt
 ait Paulus. Nam si esset minus peierare,

quam occidere aut adulterium facere, nõ
 quam ab homicida & ab adultera iuramẽ
 tum perteretur calumniæ: quoniam con
 iectura esset, vt peritrium, tanquam per
 exilius peccatum maiora contingerent cri
 mina. At vero fuit semper omnibus gen
 tibus tam sancta, tamque solenniter culta
 iusiurandi religio, vt quæuis agatur caus
 sa, iusiurandi beneficio, & trañetur, & ex
 pediatur. Sed si forte qui hoc argumen
 tum vt inualidum sic redarguat. Vbi quis
 de hæretica desertur præiurata, quamuis
 iniquior peritrio sit, ab eo nihilominus
 exposcitur iuramentũ calumniæ: ergo
 illa ratione non probatur peritrium esse
 grauius homicidio. Respondetur, quod
 hæresis error quidã est intellectus, & ideo
 licet hæreticus per ignorantiam aliquid
 de Deo falsè difficiatur, confitetur nihilom
 inus reuerentiã ei debitam. Quapro
 pter in sua existimatione grauius est per
 itrium ac proinde dignus existimatur cuius
 iuramentum exigatur. Ac demum
 quante sit peritrii pernicietis tertio demon
 stratur. Peritrium namque subuertere mo
 litur fundamentum humanorum omniũ
 commerciorum quod vt supra ex Cicero
 retulimus, est dictorum fides. Hæc enim
 tunc firma est cum per iuramentum con
 stabilitur. Quare si iusiurandi vim infrin
 gas nulla sit reliqua inter homines cõstan
 tia fidei. His ergo de causis Leuit. 19. cum
 tanta emphasi prohibetur peritrium. Alia
 enim mandata simpliciter ponuntur. Nõ
 furtum facies, & c. Peritrium autem cum
 emphasi, Non periurabis in nomine meo
 nec polues nomẽ Dei tui, Ego dominus.
 & Exod. 20 non satis Deus duxit admoni
 tos nos facere ne nomen eius in vanum
 assumeremus, sed subdit, Neq; n. habebit
 insonem Dñs eum qui assumpserit nomẽ
 Dei sui in vanum. Et C. de iureiurando.
 Iusiurandi inquit contempta religio satis
 Deum vltorem habet. Quaproter et si re
 spública non perinde atq; homicidia peri
 iuria yleiscatur, non ideo existimandũ est
 non esse grauioris culpæ. Vnde 21 q. 1. ca
 non. mouet ait Aug grauisimam esse pæ
 nam periurij, scilicet, & apud Deũ & apud
 ecclesiam. Et Euticianus Papa canon. sta
 tum proximo prædicandum (inquit) est, vt
 peritrium fideles caueant, & ab hoc sum
 mopere abstineant, sciẽtes hoc grade / ce.
 lus

Quarta
 conclusio.

Quarta
 conclusio.

lus esse. Quare & per iur in facies iure habentur, ut in canon. qui cumq; & cano. in facies. & extra de testibus, & testimoniu habetur. His autem non obstantibus subnectitur. **conclusio.** Plura sunt. promissoria per iur in qua non sunt grauioris culpe quam venialis. Primum enim id valde probabile est, quod preced. g. Ca. ten. a. n. ne pe iurare id quod officio supererogatio nis oblat, non esse grauius quam veniale, vt non iurare religionem: quia potest absq; peccato illud impleri, nisi forsan id quis iurasset in castreitiam necessitatis: tunc enim illicitum iurasset. Quocirca. vt legitur canon. Floren. dist. 8. si ille Archidia. qui iurauerat nunquam fore. episcopus, compulsus fuit. & an de iur. functionem accipere. Quod si arguas; qui opus supererogationis iurare non facere obicem ponit spiritui sancto: ergo peccat mortaliter, nam spiritui sancto resistere in signis seculi appareret. negatur consequentia. Si enim compacto quis opponeret obicem, vt nequiret absq; culpa mortaliter inspirationi au-cultari, ipse obicem appositus esset mortalis: qui autem iurat non facere opus supererogationis non obstante iuramento potest optime spiritui sancto obedire. Et ideo non est alia culpa quam quod contra concilium spiritus sancti iurauit, quod natura sua ideo non est mortale, quod ad consilia nemo tenetur: est nihilominus irreuerentia quadam saltem venialis. Secundo etiam conclusio verificatur, vbi quis iurat promittendo rem secularem & omnino vanam, vt cum quis iurat leuare festucam, aut rescindere vngues tali die, aut id genus alia, que nullius sunt inuolumentis: iuramenta enim hec ob id sunt peccata quod non sunt obligatoria, suntq; subinde vana. Haud tamen condemnanda sunt mortalia, postquam etiam circa peccatum non nunquam impleri possunt, vbi impletio contra bonos mores non vergit. Tercio, conclusio vera ostenditur vbi quis iurat aliquid se facturum quod non est nisi veniale malum nempe iocose mentiri, aut ociosum verbum loqui. Tunc enim quia illud iuramentum implere, non est nisi veniale, consequitur vt neque illud fieri grauiorem afferat culpam. Quod si in contrarium arguas, Qui illud iuramentum emittit, tenetur illud falsificare non implendo: ergo

in vitium facit iuramentum falsum, quod videtur esse mortale. Respondetur quod quamuis teneatur illud falsificare, nihil tamen teneatur sub reatu veniali. Et id eodem rationem sit quodammodo falsum, non tamen inde fit esse mortale: in enim supra regulam illam quod non iuramentum falsum sit mortale, praemissum non esse vniuersalem, nisi assertor. Quod restidum ille de quo loquimur iurat non haberet intentionem implendi, illud esset mortale: nam esset assertio contra mentem. Sed tamen obligatio promissori iuramenti debet ceteri, vt diximus, ex parte obiecti. Vnde quando obiectum hoc est materia non est nisi veniale: iurare id facere cum intentione faciendi non erit grauius quam veniale. Quarto deniq; & postremo verificatur conclusio, vt superius g. art. 2. disputabimus quando quis sub iuro pollicetur rem parui momenti: quod quidem profecto, vt reor, non est nisi veniale. Secundo conclusio. Non omne iussum assertorium, licet sit vanum atque illicitum & subinde falsum quodammodo per iuramentum est peccatum mortale sed crebro veniale. Conclusio hinc veritatem obtinet vbi per iuramentum solo defectu terrij comitis committitur: quod quidem non simpliciter, vt arbitror, sed secundum quod per iurij nomine denotatur. Primum vbi quis verum tertiumq; iurat, sed tamen sine necessitate: quod plurimum illis qui iurare assueuerunt accidit, vt cum quis iurat solem lucere aut pluere, dum ista est, & similia. Hec enim iura quia vana sunt, culpa non vacant, sed tamen quia vera existunt & certa, mortale lahem non impingunt. Vbi autem quis pro certo iuratur, quod certum non habet, plurimum difficultatis emergit: si tunc animaduertendum quod iudicandum verumne sit, falsum iuramentum, non iam ad rem iuramentum, quam ad mentem iurantis attendendum est: si enim quis id iurat, quod post legimum exar: em certo putat esse verum, licet forte sit falsum nullatenus delinquit. Et vice versa dum putat esse falsum quod pro vero iurat, quanquam forte sit verum nihilominus per iuramentum est, vt supra art. 1. ex mente Augustini explicuimus. Repetitur autem iuramentum irreuerentia, vt q. preced. art. 7. adnotauimus, non solum vt verum iuratur, sed vt nihil homo iurante

Quarta
conclu.

Argum.

SOTO
de iustitia
Legibus
DIII
13

quam pro rei qualitate certus sit verum esse quod iurat. Dixerim pro rei qualitate & dignitate. Nam non æqua diligentia in omni materia requiritur ad veritatem perscrutandam quæ iuramento asserenda est, sed in rebus egregijs atq; arduis multo maior quam in his quæ sunt minoris momenti. Immo quâdoq; res potest esse tam peruisa, vt sine vlla discussione possit iurari. Culpa ergo iurandi rem in certam pro certa asserenda est penes negligentiam, hoc est penes omissionem diligentia, quæ pro dignitate materia erat adhibenda. Quæ quidē indiligentia tanta esse potest, vt faciat peccatum mortale, tamque remissa, vt non constituat nisi veniale id quod iudicio prudentis pensandum est. Verumtamen circa has duas conclusiones ingens ex dictis D. Th. contra seipsum exungit arg. Constituit n. in 1. art. omne illicitum iuramentum, quod iam modo dici periurium, et illud cui solus deest tertius comes. Et in 2. vniuersum constituit omne periurium esse peccatum, in tertio vero ait omne esse peccatum mortale. Quod si verum est, falsæ sunt 5. & 6. conclusiones nostræ de peccato veniali asserit, quod protectio concedere enormis apparet error. Quis n. mortale peccatum in vero iuramento & certo committitur alicui, ob id solum quod non erat necessarium? Ad hoc ergo respon. vt bene Caiet. hoc loco speculatur, periurium vno modo dici simpliciter, & aliter secundum quid. Et est dicit. Bona. ad hoc propositum in 3. dist. 39. art. 1. q. 1. Periurium n. simpliciter est id quod præcipuo potissimoque fini iuramenti aduersatur qui est veritatis confirmatio & attestatio: videlicet omne assertorium periurium quod sit contra mentem: si quotiens quis id iurat, quod putat esse falsum, aut si iurando promittit, quod tunc facere non intendit: vt in præsentiarum 2. nostra conclusione assertum est. Huic enim periurio deest primus comes: nempe veritas, quæ illud constituit simpliciter periurium Huic autem annexum est & illud quod in 3. conclusione subiecit iuramento promissorio rei, quæ sine peccato mortali impleri non potest, quippe quod in virtute etiam est iuramentum falsum: quandoquidem qui illud emisit, tenetur sub reatu peccati mortalis falsum reddere. Reliqua vero illicita iuramenta, tametsi suo gradu dicantur periuria, fortissimum

men hoc nomen secundum quid: quoniam non est regione fini iuramenti obiectum: qui est confirmare attestariq; veritatē, vt patet, si per singula discurras. Nam in promissorijs 5. conclusionis saluatur veritas, quæ finis est iuramenti in intentione iurantis, sed quoniam ratione materia obligationes deinde resolutas non ligant sub reatu mortali, sit vt neq; periuria ipsa sint mortalia. Atq; idem ijs accidit assertorijs, quæ hac 6. conclusione protulimus. Salua enim in illis sit veritas in intentione iurantis, sed quia aliunde contrahunt rationem culpæ non oportet semper esse mortalia. Hac autem oculatus discernas, si vires duas iuramenti, quas q. præced. artic. 7. dig nouimus mediteris: quarum prima est veritas assertoria, confirmatoria & attestatoria: quæ semper obligat sub mortali reatu, sed altera est obligatoria, quæ resultat ex iuramento promissorio & huius grauitas ex natura obiecti pensanda venit. Vnde conclusio D. Tho. huius art. scilicet Periurium ex sui ratione est peccatum, si accipiat vniuersaliter pro vniuersis indiuiduis, restringenda est ad periuria simpliciter in 2. & 3. conclusionibus expressa. Si vero vt sonat intelligatur solum quantum ad genus, sicut si dicas furtum ex sui ratione est peccatum mortale, non opus habet restrictione: sed nihilominus illa quæ in 5. & 6. conclusionibus allata sunt ratione materia excipiuntur, vt non sint nisi venialia: sicuti iussurari obolum. Est nihilominus magis opore necessarius tertius comes nempe iudicium, & circumspectio iuramenti, quæ multa habet membra. Primum vt dicebamus, vt magna necessitas interueniat. Hac autem necessitas inde primum iudicanda est quod sit res dubia: nam vbi res liquet, frustra iuratur, & idcirco improbe. Et præterea requiritur, vt id quod iuratur, sit dubium, non, aut iuris, aut scientiæ, quod alijs methodis, vt potest vel auctoritate, vel ratione terminandum est, sed quod sit dubium facti, idque tale, vt alia via quam per iuramentum innotescere nequeat. Mox rei magnitudo estimanda quoque est & pietas, vt videlicet digna sit cuius Deus sit in testem accersendus: nam pro re leui iurare, pro qua non modo regem, verum neque virum honestum in testimonium euocares, citra diuinum contemptum fieri non potest. Sed de

Vires
duæ iuramenti.

Sensus
conclusionis
D. Tho.

Necessitas
iuris.

Argum.

Periurium
simpliciter
& secundum
quid.

Soto, de Iust. & iu. D d d bet

bet præterea tum vsurpatio diuini nominis, tum & periculum peierandi, quod à iuramento imminet, magnitudine necessitatis compensari. Id quod tam ille qui iurat, quam alter à quo iurare cogitur, tenetur animaduertere. Immo efflagitat præterea iurandi ratio, & vt forma certa, & ordine fiat in iudicio fori: ea nimirum religione quam secundum leges consueverunt iuramenta celebrari. Puta super altari, tactis euangelijs & cruce, vel saltem in præsentia iudicis: concesso prius iuramento induciarum tempore, vt secum materia de liberet, quid est quod iuret. Quocirca iuramenta, quæ vocantur libera, hoc est, que peruatim extra iudicium fiunt, perquam rarissimè excusari possunt à culpa, saltem veniali ex defectu necessitatis. Exemplo nobis sit Paul. ad Roman. 1. vt discamus, quam circumspectè quantaq; cum reuerentia sit nobis diuinum nomen per iuramentum nominandum. Iurauit primo in scriptis, quia non ita de calamo, vt delingua quidpiam potest inconsultum decidere, & de re præterea, tum occultissima, tum etiam necessaria, ad conciliandos sibi Romanorum animos. Testis mihi est Deus. Ecquis verò Deus? cui seruis, non vicunque, sed in spiritu meo, in Euangelio: filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio, &c. Post hæc tandem de pessifera iurandi consuetudine adhibenda est postrema conclusio. Recitat namque Sco. in 3. dist. 39. nescio quorum opinionem, quod vnum leue periurium non est mortale: sed tunc sit idem mortale dum sit ex consuetudine atque alia est recentior quorum domi assertio vsque adeo diuini nominis honorem zelantium pessimamque subinde iurandi consuetudinem eatenus vituperantium, vt dicant omne iuramentum siue verum siue falsum quod ex mala consuetudine fit, esse peccatum mortale: quia si fiat iniquum ex consuetudine, non potest habere tertium comitem qui est iudicium, atque adeo tunc iuratur incertum pro certo. Quocirca etiam si verum iuretur illud accidit materialiter & præter intentionem iurantis, vt pote qui eodem modo id ipsum iurarent licet esset falsum. Nam qui ex consuetudine iurat, quicquid in buccam venerit sub iuramento profert. Ad intellectum ergo rei præsentis statuitur septima conclusio: Consue-

tudo licet causa sit iurandi, magnumque secum afferat peierandi periculum, tamen neq; ipsa per se peccatum est, neque specie mutatur iuramenti, neq; aliter aggrauatur, tollendo aliquem trium comitum. Ad huius autem conclusionis explicationem notandum est consuetudinem in quacunque materia non esse nisi actionum frequentationem, ex qua secundum Philo. 2. Eth. generatur habitus. Patet ergo prima conclusionis particula. Nam habitus ille ex actu frequentatiæ generatur, quia causa est iterum, atque iterum iurandi: si quidem habitus quicunque generat similes illis actus ex quibus generatus est. Illa autem iurandi facilius, vt ait, 2. ex Aug. contra Mendac. reuulsum, secum affert periculum de iurandam: an euerit rationis vsum, vt ante homo iuret quæ adhibeat veritatis iudicium. At verò cum frequentatio actuum non sit distincta ab ipsis actibus, non est per se peccatum vltra numerum multiplicatarum actionum. Sed si decies vanè iurasti, decem prædicta commisisti peccata, vel mortalia, vel venialia, secundum absentiam comitis, qui dicitur iuramento. Hoc est si fuerint falsa aut iniqua de re, quæ sine mortali impedit non potest, erunt mortalia. Si autem leuia ea defectu iudicij & discretionis, erunt venialia. Quocirca consuetudo vt conclusio affirmat speciem iuramenti, nec mutat, nec aggrauat: nisi quatenus comitum aliquem tollit. Vnde vt ad opinionem quam Sco. refert respondeamus. Si periurium fuerit leue & veniale, videlicet eorum quæ in 1. & 6. conclusione designauimus, quorum tuncque fiat ex habitu & consuetudine non efficitur mortale. Et eodem modo respondetur ad opin. secundo loco recitatam, immo si iuramentum sit quod per se esset licitum, propterea à quod ex consuetudine iurandi fiat, nullam contrahit culpam neque venialem neque hoc in dubium cadere potest: solus enim defectus aliquid trium comitum facit iuramentum esse peccatum. Sed aiunt forte isti idem esse iuramentum fieri ex consuetudine, & fieri sine iudicio: videlicet vt iuretur aut falsum pro vero, aut incertum pro certo. Illis autem respondemus primo falsum esse quod affirmant in primis non conuertuntur. Potest n. defectus iudicij contingere, non ex mala consuetudine: sed aliunde videlicet, quia homo valde affectus est ad id quod iurat,

Forma
& ordo.

Iuramē
ta libe-
ra.

Paul. ad
Rom.

De pessifera iurandi consuetudine.

Septima conclusio.

SOTO
de iure
legibus
DII
13

jurat, vel ex ira, vel aliam ob causam. Præterea, stat quempiam ex consuetudine iurare, & nihilominus non peccare defectu iudicii. Nam iurare ex consuetudine est iurare instigante consuetudine, sed nihilominus res potest esse tam perite veritatis, vt nulla sit opus mora iudicandi. Et ideo tunc iuratio nullum erit peccatum. Deinde quia potest cōtingere in illo motus superstitiosus, qui sic naturaliter lingua rapiat, vt culpam, vel omnino tollat, vel venialem reddat. Adde quod vt supra monstrauimus non quæcunque negligentia iudicandi peccatum mortale est. Ad hæc stat etiam quæpiam (licet raro contingat) iuramentis esse astrictum, qui tamen inopte ingenio non est mendax, immo abhorret mendacia: illum ergo sic condemnare, vt quotiescunq; iuret, siue verè siue falsè, mortaliter delinquat, enormis profectò esset censura. At fortasse aliud hic quis commetum fingat quod à nonnullis comminiferi audiui, nempe cum qui consuetudinem habet intemeratam iurandi in statu esse peccati: Hoc autem multo minus intelligo. Status enim peccati non censetur, nisi vbi vel te non penituit elapsi criminis: vel animum habes delinquendi, vel occasionem non amoues: vt si non domo depellas amicam, aut si artem exeres (vt campforiam) quæ anfas ingenio suo & natura peccandi offert: vbi verò hæc absint, neque peccatum superest, neque subinde status peccati. Igitur quantumuis sit homo malè iurandi consuetudini addictus quamprimum mentem mutauerit, & occasiones fuere proposuerit, puta familiaritatem cum illo qui causa ei erat iurandi, vel alias quaslibet, in nullo remanet statu peccati. Nam habitus per cessationem ab actu extenuabitur ac tandem delebitur. Hæc dicta sint, non quod prodigiosam nefandissimamq; iurandi consuetudinem excusare velimus: sed vt illis occurrentibus, qui plus nimio eam inculpates, culpam perferantur vbi culpa non est. Satis est enim quod eiusmodi consuetudo tam præsentaneum afferat deiciendi periculum, vt sit seu virulentissima pellis exterminanda. Vix enim iam reperies qui citra iuramentum minimam orationem vel inire, vel concludere sciant: quippe cum ceu orationis ornamentum & sustentaculum sit iuramentum in singulis verbis vsurpat. Vnde quanta emphasi Aug. in serm. citato

verba illa Iacobi præponderet: Ante omnia nolite iurare. Ante omnia, inquit, vt attendatis præ ceteris vigilantique, ne subrebat consuetudo iurandi, tãquam in specula ita te potuit contra te, ante omnia leuauit te super cetera, vnde te attendas. Et infra noles vt diceret tibi ante omnia, vt omnia tua inspiceres omnes motus linguarum diligentissimè custodires, effesque custos malè consuetudinis tuæ. Ad eam constringendam audi ante omnia, quid est ante omnia? Ante omnia vigila, ante omnia intenus esto: Hæc ille, at numero pretringu nequeunt, quæ passim à sanctis patribus aduersus istam terribilissimamque ac perinde mortiferam iurandi consuetudinem dicta sunt.

Primum arg. S. Th. hoc est, quod q. præced. art. 7. contra Panor. tractauimus. ait enim Celestinus Papa c. verum, extra de iureiu. Romanos Pontifices arbitratos fuisse à iuramentis coactis iurantes absolueri. subdit autem, quod vt agatur consultius, & auferatur materia deiciendi, non eis ita expresse dicatur, vt iuramenta non seruent, scilicet antequam relaxentur: sed si non attendent, non ob hoc suat tanquam pro mortali crimine puniendi, vbi videtur affirmari huiusmodi periuria coacta non esse mortalia, vt ait Pan. super c. si verò, eod. tit. Respondet tamè S. Th. quod coactio non aufert à iuramento, pmissorio vim obligandi, & ideo qui non implet, mortale peritium incurrit, potest tamè ille auctoritate summi Pontificis ab obligatione absolui. Quod autem subditur, non esse tãquã pro mortali crimine puniendos, non ideo dicitur quod mortali er non peccent, sed quod pena ecclesiastica mitius infligitur. Secundum arg est propter periurium iure incurritur infamia, vt habetur 6. q. 1. can. infames: non aut propter quodlibet assertorium periurium infamia vt incurrit: ergo non omne huiusmodi periurium est mortale. Argum hoc ideo D. Tho. attulit vt modum quo per periuria infamia contrahitur declararet, quæ nos q. præced. art. 10. explicuimus. Periurus enim nisi duobus conditionibus adiuctis nõ fit iure infamis scilicet & q. solenniter iurando peierauerit, & quod postea in foro iudicali sit deperiurio publicè cõdemnatus, vt sit à testimonio ferendo repudiandus. At verò non sequitur q. si assertorium periurium, propterea quod tunc non sit ante sententiam diffini-

Aduersus iurandi cõsuetudine.

Primũ arg. S. Tho.

Secundũ arg. de infamia periurij.

D d d 2 tuam

Consuetudo iurandi non est status peccati.

riam infamem, non sit peccatum mortale. Quoniam peccata mortalia non afferunt infamiam, nisi in iudicio tradantur & condemnentur. Imò hæreticus quoad usque sit de hæresi condemnatus, non habetur iure infamis. Habet tamen periurium promissorium non nihil amplius culpæ supra assertorium. Nam qui assertorie peieravit post factum iuramentum non habet potestatem faciendi quod non fuerit factum. Qui autem solenniter iurando quidpiam promissit, propterea si id non implet maiorem incurrit infamiam, quod post iuramentum factum tempus habuit implendi. Tertio arguitur inquirendo an iocus vel inadvertentia, vel aliud quidpiam culpam diluere valeat periurij: iurare enim per Deum ut q. præced. artic. 1. c. ex Chrysostom. et Iulianus homil. 44. super Matthæ. grauius est, quàm iurare per euangelia: sed iurare priuatim per Deum falsè, nõ semper est mortale, puta cum vel ioco vel lapsu linguæ fit, ergo non omne periurium est peccatum mortale. Ad hoc autem D. Thom. quinque respondet. Primum quod ioco peierare, cum diuina irreuerentia non tueretur, nõ excusatur à mortali. Secundum quod si ille qui lapsu linguæ falsum iurat, aduertat se falsum iurare, sicut non excusatur à Dei contemptu, ita neque à mortali. Tertium: Si autem hic non aduertat, videtur non habere peierandi intentionem: & ideo à crimine periurij excusatur. Quartum est quod etsi de se ut q. præced. diximus grauius sit iurare per Deum quam per euangelia, tamen solenniter iurare per euangelia grauius esse potest, quam priuatim iurare per Deum: tum propter scandalum, tum etiam propter maiorem deliberationem, quæ tunc adhibetur. Quintum est quod omnibus hinc inde penitatis nempe, ut æquale sit scandalum & deliberatio, grauius est peierare per Deum quàm per euangelia. Hæc omnia perspicua sunt. Secunda tamen conclusio sane intelligenda est, scilicet quod qui lapsu linguæ peierat, si id aduertat, peccat mortaliter. Intelligitur enim si aduertentia sit satis deliberata. Nam si est motus surreptitius, adeo ut sit subita deliberatio, non autem plena potest esse veniale, scilicet si tempus non suppetebat ad plene deliberandum. Nam si mala consuetudo fuit in causa non plene deliberandi non semper excusabitur à mortali. Et pariter

moderanda est tertia conclusio, scilicet, quod ubi non est aduertentia nullum est peccatum. Intelligitur enim de surreptitio motu naturali, ubi non fuit tempus aduertendi. Nam si aliqua negligentia præcesserit, etiam sine aduertentia potuit emergere culpa. Vnum autem hic adnotauit Caieta. quod vel non intelligo, vel adduci nõ possum, ut credam: Ait enim quod si quis propter continuam consuetudinem tam verè quàm falso in communi locutione iurandi non aduertit, non excusatur à mortali. Ex quibus verbis illi, quos supra commemorabam eliciunt quod etiam iurare verum ex consuetudine fit mortale, & ratio est, ut ait Caieta. quod inadvertentia, ut excuset per iurium debet esse causa ipsius, ita ut si ille aduertit non peieraret. In illis autem qui iuramentis assueti sunt, inadvertentia non est causa periurij, quia etiam si aduertit nihilominus peieraret. sed est ignorantia concomitans, quæ non excusat. Quod autem hoc non sit credible, patet. Nam primum hæc postrema suppositio falsa est. Enimvero etiam si excuset quis peieret, forte nunc si aduertit, non peieraret: & ideo inadvertentia causa fuit periurij. Præterea istæ conditionales nullius sunt meriti, vel demeriti, scilicet aduertit nõ peccaret, aut nihilominus peccaret. Quamuis enim conditionalis hæc vera esset, si inimicum haberem præsentem, illum occiderem, in nulla propterea ego sum culpa, sed actus voluntatis quam nunc habeo estimandus est, qualis sit. Et ideo quicquid contingeret, si homo aduertit, nihilominus inadvertentia postquam tollit voluntarium, tollit peccatum. Hæc autem verum est, quod si consuetudo me præcipitavit, ut non aduertentem illa præcipitatio & indiligentia potuit esse peccatum, & forte tanta potuit esse negligentia, ut esset mortale, ut supra dictum est.

ARTICVLVS IIII.

Utrum liceat iuramentum ab eo peierari qui peieraturus est.

Postquam de peierante visum est, sequitur ut illius crimen exploremus, qui iuramentum à peieratore exposcit. Et respondet Diuus Thom. dicitur

Tertium
argum.

Expositio.

SOTO
de iure
Logica
Dicitur
13

suppositis distinctionibus per tres conclusiones. Prior distinctio est, ex parte illius qui iuramentum exigit. Aut enim pro seipso priuatim sua sponte iuramentum exigit, aut tanquam publicus iudex ex necessitate officij ab alio implorati si priuatim quidem aut probabilibus coniecturis scit alium mendaciter iuraturum, aut nescit. De illo ergo, qui nescit statuitur prima conclusio. Nullum est peccatum ab eo iuramentum petere, quem nescis falsum iuraturum tamen si humana sit tentatio: quia, sex quædam infirmitate procedit, qua homo dubitat alium citra iuramentum verum dicturum. Et hoc est quod ait Christus Matt. 5. Quod amplius est, à malo est. Hoc est ab illa dubietatis plaga per quam originale culpam contraximus, ut de aliorum veracitate dubitemus. Secunda conclusio. Exigere ab eo priuatim iuramentum, quæ scis mendaciter iuraturum peccatum est mortale. Nam ut ait Augustinus in sermone de verbis Jacobi, licet peterans de suo periurio se in terimar, tamen cogens ad iurandum manum interficientis impressi: & ideo homicida est, hoc est animam occidit proximi. Tertia conclusio: Publico iudici nullum est peccatum iuramentum ab eo exigere, quem scit falsum iuraturum, si tamen id fiat ab alio requisitus: quoniam iudex tunc non est qui iurantem cogit, sed alius qui publicum eius officium implorat. Primæ duæ conclusiones sunt Augustini in sermone illo 28. citato de verbis Jacobi: & referuntur 22. quæst. quinta canon. qui exigit. Et quidem primam paulo differentibus verbis astruit, quam hic D. Tho. Verba siquidem eius sunt. Si quis nesciens alium peieraturum iuramentum exigit, ut fides ei fiat, non audeo dicere non esse peccatum: tamen humana tentatio est. Nihilominus bene D. Thom. & doctores affirmant non esse peccatum, si tamen causa iurandi intercesserit: quia re graui dubitare de alterius veracitate, nulla est culpa, sed infirmitas humana. Aug. autem ideo non audet negare esse peccatum, quia arbitratur celeberrimè fieri sine necessitate: nempe vel in re parui momenti, vel ubi alter est satis fidei dignus: in quibus casibus vix sine culpa exigitur iuramentum. Secunda autem conclusionis ratio est, quod neminem licet ad malum inducere. Nam auctore ad Rom. Paulo, non solum malefactores di-

gni sunt morte, verum & illi qui consentiunt facientibus, ac inulò perinde magis qui illos inducunt. Ille autem qui sciens alium peieraturum, cogit ut iuret illum ad malum inducit. Contra hanc autem conclusionem eiusque probationem arguitur. Si quis à fenestratore parato sub vsurarum vinculo mutuare, mutuum petat, quamuis sciat illum delictum commissurum nullatenus peccat, & D. Tho. 2. 2. q. 78. articulo quarto confitetur: ergo neque ille scit alterum peieraturum ire. Secundo exigitur iuramentum ab infideli, etiam si scias illum per falsos deos iuraturum, ut ad Publicolam ait Aug. quem hic ad hoc propositum D. Tho. citat, & tamen iurare per falsos deos peccatum est, idemque sit supra diximus grauius quam iurare falsum per Deum verum: ergo foriori ratione petere iuramentum ab eo, qui scitur mendacium iuraturus erit peccatum. Nam si cui petendo ab infideli iuramento suo vitur iure, ita & qui ab illo petit, qui paratus est mendacium iurare, ipse enim sibi viderit quomodo iurat. Ad istorum intelligentiam hæc præfignèda est certissima regula, quod nemini licet quempiam ad malum inducere, licet tamè alterius delicto in bonum vit: Assertio est D. Tho. in solutione quarti. Ob idque quamuis liceat eius iuramentum recipere qui per falsos deos iurare paratus est: sicuti mutuum ab vsuario petere, neutrum tamen fas est inducere ad illud malum. Sed rogas quomodo cognoscam an inducam, vel tantum vter? Arguitur enim sic, quamuis infidelis paratus sit iurare per falsos deos: hoc tamen iuramentum modo non faceret, nisi ego exigerem: ergo ad hanc actionem in diuiduo ego eum induco. Ad hoc responderetur quod ille qui vtens iure suo ab altero id petit quod potest bene facere, si ipse peieratus est id ipsum malefacere non inducit illum. Exempli gratia, qui petit ab vsuario mutuum, quia vtendo iure suo petit id quod licitè alter potest facere, scilicet illud gratis mutuo dare, non censetur illum inducere: induceret autem si ipse nullatenus vellet vsuras dare, quia cognoscit esse peccatum, & alter eum ad id instigare. Pari modo qui ab infideli petit iustitrandum, solum vtitur iure suo, petendo ut fidem contractus confirmet, quod ipse posset facere Christianè iuran-

Regula.

Quest.

Auguſt. Opima interrogatio.

do. Quare vt Aug. ait ad Publicolam non cum inducit ad malum, ſed vt iur eius malo quod ipſe ſua ſpontè fecit, nempe fide contractus per impium iuramentum confirmata. Sed rogas cur non idem vſu venit dum ego peto iuramentum ab eo quem ſeo falſe iuramentum, nam pariter dicas te vt iure tuo, & tantum peccatū, imò maius eſt iurare verum per falſos deos quàm falſum per verum. Auguſt. eodem loco ad Publicolam reſpondet, cuius reſponſum citat hic D. l. ho. in ſolutione quarti. Quoniam in iuramento illius qui verum per falſos deos iurat, eſt aliquid bonum quo ille vitur qui iuramentum petit, nempe fides quæ in contractibus eſt neceſſaria: in iuramento autem illius qui falſum iurat, neq; hoc exiſtit bonū neq; aliud quo qui iuramentum petit vtatur. Et ideo de eſt ius petendi in caſum, quæ ſubinde petitur: & ideo qui petit reputatur alium inducere. Contra hoc autem arguitur. Sequeretur quod quamuis ille qui petit non ſciret alterum mendaciter iuraturum, ſed id dubitaret aut ſuſpicaretur, non liceret idem iuramentum exigere, quia exponeret ſe periculo præcipitandi alterum in crimē. Reſpondetur quòd non quæcunque dubitas vel ſuſpicio quæ eſt tenuis aſſenſus, neque opinio quæ eſt formidolofus, ſufficit ad iuramentum liceret petere: ſed probabiliffima coniectura quæ intellectum vincat, vt humano more, credat. Nam hoc quod forte illi rectè iurabit, eſt ius aliquid in altero vt petat.

Primum argum.

Primum ergo argumentum D. Tho. ſequeretur quòd nemini liceret, iuramentum ab alio petere. Nam vel ſcit illum verum iuraturum, vel falſum: ſi verum, pro nihilo & in vanum onus iurandi illi iniungitur: ſi verò falſum, non licet: vt dictum eſt. Reſpondetur quòd obiectio hæc præcedit quando pro ſe quiſque exigit iuramentū qui quidem neutrius partis ſcientiam habet, aut fidem, ſed vel credit verum iuraturum, vel re vera dubitat, & tunc ad maiorem certitudinem id petit. Iudex autem, vt terra conſuſione aſſertum eſt, etiam ſi ſciat alterum fore periurum poteſt ab eo iuramentum exigere. Secundum argumentum diſtinguit inter recipere ſimpliciter iuramentum, ſicut recipit ſacerdos, vel alia tertia perſona inter partes, & iniungere

ſeu cogere ad iurandum, quòd plus eſt. Ait ergo recipere iuramentum citra correctionem, non videtur eſſe licitum, præcipue dum ſit periurium, quia videtur recipiens conſentire alterius peccato: ergo multo minus licet exigere. Reſponſio eſt Aug. ad Publicolam, qui ait: Quamuis dictum ſit non iuremus, nunquam tamen me in ſcripturis ſanctis legiſſe memini, ne ab aliquo iurationem accipiamus. Vnde colligitur, quòd iurationem recipere non eſt peccatum nec conſentire alieno peccato, ſed cogere dum timetur periurium. Sed contra ſi quis vult ſe occidere, miniſtrare illi gladium eſt peccatum: ergo periurium ab illo recipere, quia ſuaſponte vult peierare. Negatur conſequentia, quia recipere iuramentum, neque eſt miniſtrare nec ma neque aliquo modo cogere: ſed quali paſſiue ſe habere. Verum eſt quòd lege communi charitatis & correctionis fraternæ deberet ille admoneri, ne peieraret, ſi ſperaretur correctione faceret. Ad cuius expliationem adhibetur tertium argumentum ex illo Leu. 5. Si peierauerit anima & audierit vocem iurantis falſum, reſtiſque fuerit quòd ipſe vidit aut conſciuit eſt, niſi indicauerit, portabit iniquitatem. Ex quo videtur conſequens quòd quicumque ſcierit tenetur alterum corrigere: & cogere ne peieret: atque adeo tunc neque licet exigere, neque vero recipere iuramentum. Reſponſio autem colligitur ex Aug. ſuper eodem loco, vbi ait, quòd cum Moſes non expreſſerit cui ſit periurium iudicandum, neq; verò ordinem, recurrendum eſt ad legem communem correctionis fraternæ: Nam vt eſt Iuriſconſultorum axiomata, caſus omiſſus lege communi cenſendus eſt. Et ideo debet per ordinem correctionis fraternæ procedi, ſicut in alijs peccatis ſecretis, admonendo delinquentem ac tandem ſi opus fuerit reuelando ijs qui prodelle poſſunt & non obelle. Sed hoc non obe ſtijs quæ dicta ſunt.

QVÆSTIO III.

DE ADIVRATIONE.

S. Thom. 2. 2. quæst. 90.

ARTICVLVS I.

Utrum liceat hominem adiurare.

Ad iurationi annexa est adiuratio, atque adeo post illius tractatum congruit, ut quæstio hæc subtexatur. Quæritur ergo D. Thom. hic tres articulos, tametsi quatuor sint rerum genera: quas in visu & more est adiurare, quas sunt Deus, homines, demones, ac res denique irrationales. De Deo ergo ac de homine respondet in hoc primo articulo quinque conclusionibus. Prima est, Adiurare est aliquid vel superiorem nobis, vel inferiore per diuinam aliquam obtestationem ad aliquid agendum ordinare. Quam utiq; definitionem probat ex ordine adiurationis ad iuramentum promissorium. Potest enim quisque & seipsum & superiore se atque se inferiore ad aliquid agendum ordinare & destinare, se autem ipsum per iuramentum, hoc est per reuerentiam diuini nominis quisque destinat & obligat ad id faciendum quod promittit. Dum ergo aliam per aliquod sacrum addicit ad aliquid agendum, siue deprecando, si est superior, siue imperando, si est sibi inferior, tunc dicitur illum adiurare. Secunda conclusio. Differentia est inter iuramentum, quo quis se obligat, & adiurationem, qua alios ad aliquid mouet & excitat. Est enim homo suarum actionum dominus, non tamen eorum quæ sunt ab alio agenda, nisi sibi sit subditus: ob idque sibi ipsi potest per iuramentum necessitatem imponere, non autem alijs præterquam sibi subiectis. Tertia conclusio: Si quis per inuocationem diuini nominis vel cuiusque rei sacre illi, qui sibi non subditur necessitatem quidpiam agendi imponere intentant, sicut sibi ipsi imponit iurando, eiusmodi adiuratio illicita est. Sanè cum sit iniuriosa usurpatio potestatis quæ in alium non habet. Quarta conclusio: Cuiuscunque superiori licitum est, dum ratio ne

cessitatem affert, sibi subditos in materia licita & honesta tali genere adiurationis constringere. Quinta conclusio: Licitum est cuiusque quosuis alios, siue sibi superiores, siue inferiores citra necessitatis impositionem per reuerentiam diuini nominis vel alicuius rei sacre ad aliquid agendum adducere. Et dum ait D. Thom. hoc licere respectu quorumlibet, Deum etiam comprehendit quem adiurare possumus. Quare in argumento duo protulit contra questionem exempla. Alterum, quod Deum ipsum per aliqua sacra obtestantes obsecramus. Alterum Apostoli ad Roman. 1. 2. ubi per Dei misericordiam obsecrat fideles. Quæ quidem obsecrationes quædam sunt adiurationis forme.

Quinta conclusio.

Adiuratio.

Adiurare, si vim præpositionis, quæ augmentatiua est, consideres, idem est quod valde iurare, & potissimum per execrationem, cum quis negas se aliquid fecisse, ait Dispeream, si hoc feci. Vnde apud Terentium in Hecy. Sancte adiurat non posse apud vos Pamphilum se absente perdurare. Impræsentiarum autem idem est, quod iurando quempiam ad opus aliquod appellere & inducere: sicut abiurare, idem est quod aliquid iuramento abigere & repellere. Quemadmodum in baptismo abiuramus demones, illis eorumque pompis abrenunciantes; & hæretici dum conuertuntur, hæresim abiurant. Est ergo Latine adiuro, idem quod Græcè ἐξορκίζω, unde exorcismus, idem est quod adiuratio. Et quamuis frequentius usurpetur pro adiuratione demonum, qui ab energuminis exorcismis propelluntur, latius tamen patet, ut modo dicebamus. Nam, & Deum adiuramus & homines & irrationales bestiolas, & tempestates nobis nocentes. Adiuramus enim Deum, cum per merita filij sui eum obsecramus. Quem quidem morem ecclesia in periodis omnium collectarum obseruat, cum in calce semper ponat per dominum nostrum Iesum Christum, &c. Et adiuramus Christum per suam crucem, perque suam passionem & resurrectionem; & miser obsecrant per viscera Christi, per meritam Deiparæ virginis. In summa, ut ait S. Thomas. Sicut per iuramentum necessitati faciendi aliquid, nos ipsos adigimus, ita & adiuratione alios inducimus. Quo fit, ut sicut iuratio sic etiam adiuratio, dum legitima est, ad virtutem religionis pertineat:

D d d 4 & dum

Prima conclusio.

Secunda conclusio.

Tertia conclusio.

Quarta conclusio.

Argu.

& dum est illicita, sit etiam vitium religionis contrarium. Atqui idem est de abiuratione: coniuratio verò alium habet significatum. est enim conspiratio in aliquod facinus reipublice perniciosum: sic dicta, quia multi in eundem finem simul iurant, quãuis & pro vehementi adiuratione vsurpetur: coniurantur enim tempestates. Tertia tamen cõclusio esse cuiuspiam ambigua potest, qua negatur licitum esse necessitatem per adiurationem imponere alicui non subdito. Nam dum quis ab aliquo iuramentum petit & recipit seruandi fidem contractus & pacti, nempe ab emptore solvendi pretium et creditum, illum videtur adiurando necessaria obligatione devincire. Perinde omnino ac de Abraham Genes. 24. legitur, qui seruum iureiurando perstrinxit, supposita fecemori manu, ne uxorem filio suo Isaac de filiabus Chanaanorum, sed de terra cognationis suæ acciperet. Qua propter nullum hac ratione discrimen est inter seruum, & alium, qui est liber & sui iuris. Hoc argumentum ob id fecimus, ut penitus ratio adiurationis exprimeretur, quatenus à simplici iuratione differt haud enim negat conclusio, quin possit quisque quamlibet iuramento constringere: nam à rege ipso capitur iusiurandum obligatorium, sed de adiuratione fit in ea sermo. Et enim differentia, quod cum iuramentum ab aliquo capitur, idem ipse à quo capitur actione propria iurat, seipsum obligans, siue alterius, qui iuramentum recipit, seruus sit, siue dominus. Adiuratio verò non actio eius est qui adiuratur, sed adiurantis: ut si verbi gratia, ego quempiam prece & sacrorum obsecratione ad aliquid agendum moneam, sicut Pontifex dixit Christus, Matth. 26. Adiuro te per Deum viuum, ut dicas nobis, si tu es Christus: hoc enim non fuit iuramentum capere, sed adiurare. Et Num. 5. aiebat le: zelotipie: Adiurabit mulierem sacerdos, & dicit: si non dormiuit vir alienus & tecum, &c. Et 1. Reg. 14. adiurauit Saul populum dicens: Maledictus vir qui comederit panem vsq; ad vesperum donec vlciscar de inimicis meis. Haud ergo adiuratio idem est quod iuratio. Vnde fit consequens, quod qui contra adiurationem sibi factam venit etiam si seruus sit, neutiquam est per iurum, quod re verà esset, si ipse iurasset licet fiat criminis inobedienciæ reus. Quocirca si A-

braham fecit, ut seruus suis verbis protulisset iuramentum per dominum celi & terræ, non fuit adiuratio: sed capio iuramenti, quod fecit seruus seipsum obligans. Magis tamen contentan cum textui apparet, illa verba Abraham per modum adiurationis protulisse, dicens, Adiuro te per dominum Deum celi & terræ, &c. tamen si capio iuramenti nonnquam adiuratio dicitur. Legitur namque Iosue 2. Postquam exploratorum hospita illos iuramento deuinxit, ut se domumque seruaarent suam, innoxij erimus à iuramento, hoc quoque adiuuasti nos, &c. Potest ergo, ut quarta asseruit conclusio, dominus non solum iuramenti à seruo exigere, verum & ipsam propriam verbis per Deum & sacra adiurare. Et tunc seruus tenetur parere ex fide quam domino debet. Attamen per proprium iuramentum astrictus quisque constringitur, quam per alterius adiurationem. Est tamen grauior culpa adiurato seruo, si non sit obtemperans quam si non fuisse adiuratus. Qua propter domini iure nequeunt sine causa legitima seruos imperado adiurare. Quia verò alie adiurationem, que sunt ad superiores, non debent esse competeri ratione fieri est enim importuna & religioni minus consonum, dum quidam vigent necessitate, ut miserum obolum extorqueant per Christi vulnera perque intemerata virginis viscera, obuium quemlibet adiurare imò dum Deum obsecrantes adiuramus, debemus obsecrationis rei, quam postulamus, admetiri, & non pro te, que minima pecunia aestimatur, contremendas obsecrationes accumulare.

Primum argm D. Tho. sumitur ex Origene hom. 35. super illud Matth. 26. Adiuro te per Deum viuum &c. vbi ait, Estimo quoniam non oportet, ut homo qui vult secundum Euangelium viuere, adinret alterum. Si enim iurare non licet quantum ad Euangelium Christi mandatum neque licet adiurare. Idque inde cõfirmatur, quod princeps ille. Sacerdoti Iesum illicitè adiurauit per Deum viuum. Responso tamen est Origene id intelligere de adiuratione, quod quis alium non sibi subditum cogendo adiurat. Adiuratio autem principis sacerdotum iniqua ob id fuit, quod illo pacto voluit perstringere

stringere Christum, ac si eius esset legitimus princeps. Erat enim Iudæis frequentius adiurare subditos, quam iuramentum ab illis exigere: præcipue quod princeps ille veritus fuit à Christo iuramentum exigere: timens ne ille facere renueret. Ad iuratio tamen illa multis nominibus fuit absurda. Primum, ex defectu potestatis: quoniam in processu illo, quo Iudæi ad Christi necem tendebant, non poterant eum de crimine interrogare, quia non poterant interficere quemquam. Secundò, quia superflua erat interrogatio, cum satis id per doctrinam & miracula Christi debuissent habere exploratum eum esse Christum. Ad hæc adiuratio illa impura erat & nefanda, quia nolebant id à Christo audire, vt crederent, sed vt ansam (vt fecerunt) inde nanciscerentur adigendi eum in mortem. Quare Christus neque paruit respondendo sum, neque prius negavit cum responderit, Tu dixisti.

Secundū argum.

Secundum argumentum eodem pertinet, scilicet, quod non licet adiuratione alium compellere, necessitatem illi imponendo præterquam subditum.

Tertio argumento discrimen tangit, quod nos supra inter adiurationem & captiorem iuramenti declarauimus. Arguit enim, Adiurare est aliquem ad iurandum inducere: quod tantum potest dominus in seruum, vel creditor in debitorem, ergo non licet inferioribus superiores adiurare.

Respondendo autem assumptum negat. Adiurare enim non est alium ad iurandum inducere, sed obsecratione ad aliquid prouocare. Et autem differentia inter adiurationem, qua ad hominem vimur, & qua vimur ad Deum. Cum enim hominem adiuramus, cõtendimus per factorum reuerentiam eius animum emollire, & immutare. Cum autem Deum, qui omnino immutabilis est, obsecramus, non id intendimus; impium enim hoc esset, sed contendimus aliquid ab eo obtinere, si modo per æternam eius voluntatem nobis destinauit concedere. Multa enim nobis, quæ ab æterno elargiri constituit, decernit dare p nostras obsecrationes & merita, quæ sunt effectus gratiæ, atque adeo prædestinationis. Itaque licet nos sine nostris meritis & prædestinauerit, & per præuenientem gratiam vocauerit, tamen nos per eius adiutricem gratiam & nostra ope

Discrimen inter adiurare Deum & adiurare hominem.

ra, ac subinde p nostras obsecrationes augmentum spiritualium charismatum promeremur; iuxta verbum Petri, Certam vestram vocationem facite.

ARTICVLVS IIII.

Utrum liceat daemones adiurare.

Svblequitur, vt videamus, an liceat adiurare daemones? Ad quod D. Thom. supposita distinctione duabus conclusionibus respondet. Distinctio ex superioribus colligitur; Bisariam namque quempiam adiuramus, scilicet per modum deprecationis, ob reuerentiam rei sacre quempiam inducendo, & rursus per modum compulsionis.

Prima ergo conclusio est; Neutiquam licet daemones per modum deprecationis adiurare. Cuius ratio est, quia hoc genus quoddam est benevolentiae & amicitiae; quam erga daemones nullatenus gerere fas est. Secundus autem modus subdistinguitur. Nam alium compellendo adiurare dupliciter accidit scilicet, aut tanquam hostem aut tanquam subditum. Præterea tanquam hostem aut ad illum repellendū & propullandum, ne nobis noceat, aut ad aliquid ab eis obtinendum, siue per doctrinam, siue per aliud quoduis auxilium.

Prima conclusio

Est ergo secunda conclusio quadrimbris; Daemones per modum compulsionis adiurare possumus, non tamen tanquam nobis subditos idque ad ipsos repellendos non autem ad aliquid ab eis obtinendum, nisi forsan aliqua nobis affuisset diuina inspiratio, vt id faciamus. Ad huius autem conclusionis intellectum, speculandum est, daemones in huius vitæ decursu constitutos esse aduersarios nostros. Etenim vt post originalem culpam amisso siæno originali iustitiæ, relicta nobis fuit rebellio carnis ad exercitium, sic & post victoriam serpentis qua daemones primos nostros parentes superarunt, permillum illis est, vt nos bello impugnent, nempe vt per hanc militiam, quæ vt ait Iob, est vita hominis super terram, ad triumphum sempiternæ felicitatis promoueamur. Vnde Paulus ad Ephes. sexto. Induite vos inquit, aduersus insidias diaboli, &c. Sunt ergo daemones in hac vita aduersarij nostri, tanquam leones (vt ait Petrus) in nos rugientes;

Secunda conclusio

gientes: in futura vero erunt vt ministri iustitiæ Dei, vltiores nostrorum scelerum. Non tamen sunt nobis tanquam serui subiecti, sed Dei angelorumque dispositioni subduntur, iuxta verbum August. 3. de Trinit. Spiritus desertus regitur per spiritum iustum. Hac enim ratione & prouincijs & nostrum singulis addicti diuinitus sunt angeli in custodiam ad hoc gerendum cū illis bellum. Patent ergo singula conclusionis particula. Possimus enim demones per virtutem diuini nominis a nobis propulsi, ne nobis vel spiritualiter, vel corporaliter noceant; hanc enim nobis potestatem Christus relquit. Vnde Luc. 10. Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. In cuius virtute potestatis ecclesia exorcismos instituit, ad expellendos demones ab obsessis corporibus. Imo vero idem redemptor de ijs, qui in ipsum credituri erant, ait Marc. 16. In nomine meo demones eicient, &c. Hinc ergo sequitur secunda particula, quod eos non possumus tanquam nobis subditos, nobisque obtemperantes adiurare, sed per vim arcere, ne nobis aduersentur. Sequitur deinde tertia particula quod neque possumus eos virgere, vt nos doceant, aliave vlla ratione inueniri: hoc enim esset nos erga illos tanquā erga amicos gerere. Nisi forsā diuinus instinctus ad id nos excitet, sicut de D. Iacobo legitur qui demonem compulsi: vt Hermogenē ad se adduceret.

Est autem circa has conclusiones tantulum nobis immorandum, vt exactius exploremus: vtrum aliquid nobis cum demonibus commercium habere liceat? Ad cuius intellectum notandum est, quod demones, quia spirituales sunt creature, qui ideo in suis motibus a loco non pendunt, sed subito se & alia mouere possunt, multa supra humanam facultatem in naturalibus efficiere valent, vera tamen miracula nequaquam. Verum enim miraculum est, quod supra naturam fit: supra naturam vero nihil, nisi virtute Dei, qui vniuersalis est natura dominus, fieri potest. Deus autem talem virtutem nunquam demonibus impertitur, vt Diuus Thom. de potentia. q. 6. art. 3. auctor est. Nam cum demonis voluntas semper sit ad malum intenta, si Deus virtutem miraculorum illis donaret, testis

fieret illorum prauitatis: quod absurdum est concedere. Miraculum enim testimonium est diuinæ voluntatis. Quare et ad Thesla ait Pul. aduentum Antichristi fore in omni virtute & signis & prodigijs mendacibus. Imo vero non solum hanc virtutem illis Deus non tribuit, verum neque eos tantum facere sinit, quantum sua natura possent. Itaq. sicut angelis bonis minimum virtutem supra suam naturam cōferita & malos arcet, ne totum faciant quod naturaliter valent, & vtrunque in bono nostro. Vnde Aug. li. 3. de Trin. c. 9. Quod angeli, inquit, mali possent si permitteretur: ideo non pnt, quia non permittuntur. Et illa cohibitio, dicitur ligatio demonum: permittit autē vt aliquid faciant, nuncupatur solutio, sicut intentione Iob soluta fuit demonis potentia, certis in limitibus ne transgrederetur: inuaderet, quam suis viribus nequiter posset. Et Apoc. 10. legitur, quod oportebit demonem solui modico tempore sub aduentu Antichristi. Potestatem ergo demones in ijs potentiss, que nobis miracula censentur, trifariam exercent. Vno modo faciendo, vt res appareant que vix non extant, idq. permutationem organo phantasia, commotionisque spem & sumigantium humorum capitis, sicut demonibus vltu venit, & phreneticis, & mentecaptis, quib. per eiusmodi elusionem se suum multa in aere apparent, que non sunt. Quo pacto portenta illa, que Marcus Varro enarrat, interpretatur Aug. lib. 14. de ciuitate Dei, videlicet socios Vlyssis ab illa famosissima Circe conuersos in bestias, & Archades stagnum quoddam transuersos conuersos in lupos, & Diomedis socios in aues, que aliquantulo post tempore ad eius sepulchrum circumuolabant: Quem admodum Aug. ipse in Italia vidisse affirmat stellarum mulieres, que venenum in castro hominibus porrigentes in iumenta conuertebant: sicuti Apuleius de se vel narrat, vel fingit. Ait inquam Aug. id sopitis sensibus per internam eorum illusionem apparuisse; quāuis si aues ille circum sepulchrum Diomedis volantes permanserunt, aliunde erāt ministerio demonum allata. Vnde Magi, qui hac arte vtiuntur, practiciatores dicuntur: solent enim magnifica conuiuia instruere, mensasque epulis reficere, & ministrantium frequentia peruenire, vt de nostro Inacho a Mendocia fertur,

Dubiū.
Dæmonū
quā ptiās.

tur, quæ tamen tandem derepentè in car-
bones inq; alia id genus futilia euaneſcunt.
Parimodo, & ludi, quos noſtri de paſſa
paſſa vocant, preſtigie nuncupantur: vel
quod oculorum aciem perſtringant, vel
ab ſtyge, quod eſt tenebræ quali ſenſus ob-
tenebrent, vt res cernere videantur, quæ
non ſunt, tamen non omnes illos luſores
dæmonum ope cenſendi ſunt: alioqui
non ita vulgo permitterentur: poſſunt
enim manuum agilitate, & celeritate res
fiſtas, ſeu veras oſtendere. Secundo modo
id faciunt applicando naturalia actiua paſ-
ſiuis: ſicuti idem Aug. li. 3. de trinit. cap. 7.
& 8. & lib. 3. quæſt. q. 79 ait Magos Phara-
onis conuerſiſſe virgas in ſerpentes & ran-
nas: afferendo, ſcilicet aliunde aliquid pu-
treſactiuum, quod eas citiſſimè putreſcere
faceret, atq; in illa animantia trãſformati.
Nam ſcriptura Exod. 7. Magos faciſſe ſimi-
liter de ſuis virgis affirmat, ſicut Aaron de
ſuis; quamuis Aaron virtute diuina per
verum miraculum: Magi verò citrà mira-
culum per artem & modum naturæ. At
verò vt Deus oſtenderet quidquid creatu-
ra facit, etiam malus dæmon, à ſua ipſius
pãte pendere, & permitti illos aliqua face-
re, & tandem adhibuit ne plura facerent.
Qui enim virgas in ſerpentes & ranas &
alia animantia conuerterant, tandem ne-
quiuerunt eaſdem in ciniphes transforma-
re. Quare conſeſſi ipſi ſunt dicentes: Digi-
tus Dei eſt hic. Accedit & in hanc cauſam
id quod maxime ad notandum eſt, nempe
in herbis, lapidibus, & aquis, & reliquis
naturalibus rebus, mirificas in eſſe virtutes
hominibus quidem ignotas, quas dæ-
mones cognofcentes citiſſimo quidem
motu afferre poſſunt, quocunq; velint, ad
inſolentiſſi nos effectus demonſtrandos.
Nam profectò, vt lib. 2. de ciuitate Dei,
cap. 4. auctor eſt Auguſt. qui primum ma-
gnetis virtutem trahentis ferrum agnoue-
rit, non poteſt dum primum viderit, non
illico in admirationem rapi: quod ipſe Au-
guſt. ſibi viu veniſſe fatetur, Subiungit autè
c. 5. mirabilia multa naturalia, nempe apud
Garamantes emanare fontem tam frigi-
dum diebus, vt non bibatur: tam feruidū
noctibus, vt nõ tangatur. Et in Epyro aliū
in quo faces accenſe extinguuntur, & extrin-
ſice accenduntur. Et Ariſt. in lib. de admi-
Magis ſa randis rebus, ait lapidè Modam in Tigri-
picantes. de reperiri, quem qui portauerit, à feris læ-

di nequibit, herbamq; chariſſam crefcere.
iumontes Igero, quam ſi mulier portau-
erit, homines ad ſui amorem pelliciet. Et
Plin. atq; alij mirabilia huius generis refer-
runt. Iſs ergo poſſunt homines ſupra ho-
minum capti vt, vt miracula facere exiſti-
muntur. Quare Magi, ſi ad primum vo-
cis ſignificatum attendas, ijdem ſunt qui
ſapientes, videlicet rerum naturas per-
ſerutarentur. Sed quia à Zoroaſte Perſa
Magorum principe ceptum eſt per aſtro-
rum ſpeculationem, quod eius nomen ſon-
nat, de rerum euentibus iudicare, illam
occaſionem naſti dæmones inſinuaue-
runt ſeſe ad plures euentus reuelandos.
Et inde Magi ceperunt male audire eſ-
ſe q; inſames, nempe quod non ſolum natu-
rali cognitione, ſed dæmonum ope & ad-
miniculo vtrentur. Tertius ergo modus,
quo dæmones miracula ſe mentiuntur fa-
cere, eſt quod intrantes aliena corpora,
ſeu viuã, ſed inanima, occulta & humana
cognitione remota, loquuntur. Quocirca
faſſiſſima eſt opinio Hermetis Trimegi-
ſti, quem D. Auguſt. lib. 8. de ciuita. Dei re-
fert. & Alexand. in lib. de magicis ſuſtètar, Alex.
videlicet, quod omnia Magorum opera in
cauſas naturales reſoluunt ac poſſiſſimū
in aſtorum concurſus. Quamobrem ſo-
lent. Magi certis obſeruatis aſtris, certisq;
adeò temporum momentis, an ullos ſta-
tuſq; aſtronomicas fabricare, quibus mira-
biles virtutes tribuunt, à quibus anulis ſū-
pra occaſione in anulis à maleficis ſpiritus
familiares digito geſtari ſolent. Quod au-
tem aſtorum concurſus atq; influxus ad
id non ſufficiant, patet. Nam quamuis
ita ſit, quod ſydera per ſuas influentias
his inferioribus dominentur: tamen mul-
ta faciunt Magi quæ per naturam impoſ-
ſibile eſt fieri. Faciunt enim ſtatuas mone-
ri, atq; adeò loqui, & reſponſa dare, quæ
niſi viuenti atque intellectum habenti cõ-
guere nequeunt. Vitam autem nulla
reſ niſi ab alio viuente per generationem
habere valet, vel Deo, qui dominus
eſt naturæ id præſtante. Quapropter cer-
tum eſt, dæmones eaſdem aſtronomicas
fabricas ingreſſos, illos exhibere motus
& loquelas, ſicut in energuminis faciunt.
ſiſter namque angelus bonus lingua aſi-
næ Balaam loquebatur. Sed rogas, nunq;
nũ poſſet anima negotio demonis afferri,
q; corpus reſumeret, inſormaretq; perin-
deat

Tertius
modus.

Herme-
Alex.

Mirabi-
les rerū
natura-
lum vir-
tutes.

de atq; in die iudicii? Respondetur in minime fieri posse, est enim opus supernaturale, ob idq; inter vera miracula recensendum, quæ demon facere nequaquam potest: Quocirca historiam Saulis, quæ vt 1. Reg. 18 legitur per Phitoniam fecit suscitari Samuelem nequaquam sic intelligere fas est, vt arte demonum fuerit verè suscitatus: sed vel quod Augu. ad Simplianum ait: dispensatione Dei spiritus eius apparuit, vel etiam reuixit, vt verba historiarum sonant. Et Eccles. 46. notatur vel fortasse, vt idem Aug. 21. de ciui. auctor est quod refertur 26. quæst. 5. cano. mirum arte magica inuocatus demon sub forma Samue-
 lis apparuit, sapissime namq; se esse defunctorum animas mentiuntur. Atque ita intelligendum est, quod Clemen. libro primo, de Simone Mago refert, qui aiebat in hominibus à se interfectis, retineri sua arte animas, erant enim plane demones. Ad aliquam ergo istarum trium causarum, vniuersi demonici effectus reducendi sunt. Vnde laruatum (quas nostri Bruxas appellant) maleficia in causam primam fere auctores referunt, scilicet quod somno sopite manent in suis domibus, aut in extasim raptæ, somniantes illa facere, quæ demones assumptis ex aere similibus corporibus perpetrant: cui sententiæ D. Aug. applaudit. At profectò ad eò sunt multa experimenta de hac re comperta, vt non esset vanum opinari nonnunquam rapi per aera motu demonum inuisibiles factas, vt ipse Deum offendentes mala perperant. Nam compertum est dum illa mala faciunt abesse suis domibus, & electis quibus accubuerant. Hæc autem examinandi non datur hic locus: de quibus ergo satis. Secundo autem ad præsens attinens propositum adnotandum est demones in odia Dei quod primo actu conceperunt, ad eò esse obstinatos & obduratos, vt quidquid vel faciant vel meditentur ex alio odio dimanet: & ad Deum ipsum infestandum procedat. Quocirca (id quod consideratè meditandum est) odia quæ in nos exercent, non in nostrum tantum malum intèdunt: sed vt Deum offendat, & iniurijs persequantur, eumque eo sine & proposito frustrentur, quo nos creant: videlicet ne gloria sua nomenque amplificetur. Quapropter professio nostra est aduersus illos tanquam aduersus acceri-

mos hostes nostros, perpetuum gerenda. Quod super fontem baptismi illis indicimus, nomina nostra dantes in milia Christi aduersus illos, quos ideo abiremus, renuntiantes illis omnibus pompis eorum, atque adeo sanctissime polliciantes nullo nos vnquam eorum favore, aut auxilio aut beneficio vti.

Ex his ergo colligitur conclusio prima, qua ad propositam questionem respondetur, videlicet quòd nullum cum illis commercium inire possumus aut societatem aut pactum, quod vilius sit beneuolentia indicium: sed semper debeamus illos, vt summos hostes tractare, etiam si vltro nobis gratisque aliquod beneficium offerat, nihil à nobis exigentes. Idque non solum quia praua eorum voluntas nihil nobis nisi in malum nostrum impendere potest, sed etiam si in bonum nostrum esse semper successurum: quia hostes sunt Dei, nullum eorum beneficium acceptare possumus. Id quod apprimè notandum est. Nà illud aut petere aut suscipere esset delictum à fide Dei & seu transfugas in eorum militiam transigrare. Atque hic maxime locus habet illud Christi, Qui mecum non est, contra me est: & qui mecum non colligit, & spargit. Nam & inter humanos reges lex est, vt miles qui aliquid à b. hoste ceperit reus fiat fractæ fidei. Vnde Paul. 1. ad Cor. 10. Nolo vos socios fieri demoniorum. Ex quibus sit consequens ratioque ad expellendos alios demones neque ad illorum maleficia dissoluenda & curanda licet alium demonem inuocare. Potest enim unus alium pellere, quia non sunt omnes æqualis viri utis, sed neq; hoc licet eò quòd aliquod esset beneficium quod ab illis recipere non possumus. Huius autem demoniaci consortij gradus erunt alij alijs nequiores: nam eorum adoratio summum obtinet idololatriæ fastigium. Enimuerò quamuis reliquas creaturas pro. Dijs colere, vt homines & marmora sacra immanis sit idololatriæ impietas: dicibiliter sceleriosus est demones colere, vt pote qui summum Dei odium in ipsum continenter exercent. Secundus pauloque inferior gradus est, aliquam amicitiam seu inter pares cum illis contrahere. Solent se enim insinuare tanquam incubos, & succubos, deinde quasi consubiores in rebus, quæ sunt hominibus clariss.

De laruis.

Odium demonum.

SOTO
de iure
Legibus
DIII
13

lone, atque adeo ceu medici ad curandos corporum morbos. Neque vero in initio, quæ sua vafricies est, quidpiam ab hominibus vicissim repossunt ut astutius eos inescare valeant. Sed & hæc tamen societas ad apostasiam pertinet, grauiissimumque adeo peccatum est. Tertius gradus est deinde remissior, aliquid ab eis citra vllum amicitie iudicium petere, vel illos ad aliquid inuocare etiam si securissimus sis, nulla re amicitia cum illis colligare, & peius est cum illis aliquid pacisci etiam citra cultum vel adorationem, sed tanquam hosti dicere, asser mihî tale aut tale auxilium, & reddam tibi hoc. In summa enim eiusmodi societas ois id peccatum est apostasie, quod cum hoste Dei contrahitur, & quasi cum rege alterius regni, quod celestis aduersatur & cura tali hoste, qui nullas potest inducias habere belli, sed continenter abique vlla cessatione aduersus Deum & nos pugnat, quasi leo rugiens qua tens quem deuoret. Secunda ergo conclusio in præsentiarum sit, quod possumus cum demonibus præcisè colloqui & conuersari tanquam cum hostibus idque dupliciter vel eos virtutes Dei expellendo ut per exorcismos facimus, vel compellendo ad aliquid seruitium, ut Simon & Iudas demones compulerunt suam statuem confringere, & Iaco. alium, vt Hermogenem ad te adduceret.

Primū argum. S. Tho. Primum & tertium argumentum D. Thom. facillima sunt. Primum enim est Origenis auctoritas super Math. loco supra citato, dicentis, non esse secundum potestatem datam à saluatore adiurare demonia, sed Iudaicum esse. Hoc autem intelligitur de adiuratione, quæ non fit virtute diuina ad demones compellendos: sed per modum beneuolentiæ vel deprecationis. Tertium vero est quod adiurare aliquem videtur ad quandam societatem pertinere, quam nobis cum demonibus contrahere nefas est. Ait enim Paul. 1. ad Corinth. 10. Nolo vos socios fieri demoniorum. Argumentum autem hoc tantum conuincit quod per modum beneuolentiæ, non possumus illos adiurare: possumus tamen per vim compulsionis. Secundum autem argumentum amplio rem postulat sermonem: Cui vt alia nos duo adhibemus, arguitur sic: Cum energumenis à demonibus obfessis licet nobis collo-

quia conferere. Nam & exorcista & circumstantes multa illos interrogant. Immo exemplo Christi docemur id esse licitum: quippe qui Mar. 5. a demone sciscitatus est quodnam esset illi nomen, qui respondit, Legio. Quapropter D. Thom. quæst. 95. artic. 4. licitum esse autumat a demone sua sponte id offerente, propter aliorum vtilitatem, aliquid interrogare: hæc autem omnia speciem cuiusdam societatis præferunt: ergo eiusmodi societas non est illicita. Secundo (quod est argum. D. Tho.) arguitur. Si licitum esset demones adiurare, licitum perinde esset necromanticis suis incantationibus demones inuocare, cum tamen de hoc male audiant sintque adeo iure prohibiti. Tertio denique arguitur. Si non liceret demonum arte, eorumque reuelationibus vii, eo quod non licet cum illis habere commercium, sequeretur quod neque liceret ariolari per astra. Nam quam sæpissimè illuc se demones insinuant ad reuelandum futura, & occultos euentus: & tamen non profus huiusmodi astrologi condemnantur, nec ab scholis profcribuntur. Primo argumento subnotatur exorcista, in quibus profectio multa sunt cauenda. Primum quod maxima ex parte neque diuina virtute, neque vero magica arte viuunt, sed sunt meri impostores, vt ego ipse plurimorum sum oculatus testis: sæpè enim fingunt demonia inde eijcere, vbi nul ù est atq. adeo pluriimæ muliercule demonio obsideri mentiuntur lucricâ: dicentes esse aias defunctorû quas infamant. Et ideo nisi aliquid intercesserit demonij documentum quod sit efficax, nulla est eis habenda fides, nempe nisi dum lingua loquantur peregrina vel adeo immobiles existant, vt multis hominum viribus dimoueri loco nequeant. Præterea neque longa inire colloquia cum illis licitum est. Fateor equidem, vt ad argumentum respõdeam vnum aut alterum verbum interrogare non esse mortale, sed quedam venialis curiositas. Attamen lōgos sermones cū illis habere, præterquam quod ad quandam eorum societatem virgere vñ periculosum est. Nam demones cum honori nostro & famæ infidentur, si aliquam forte veritatē dicunt, non id faciunt nisi ad diffamandū aliquem vel defunctum vel viuum, & sæpè circumstantes. Vnde Chryso. super illud Mar. 1. vbi Dominus spiritui immūdo dixit

Respõ. primū argumētū.

Chryso.

xii obmutescere, & exi ab homine. Salutiferum hoc, inquit, nobis dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantumcumque denuntient veritatem. Quocirca superstitiosissimum neque vilo modo ferendum est, petere a dæmonibus signum in testimonium loci, vnde venit, aut quoddam nunquam in hominem a quo expellitur reueratur: est enim mendax & pater mendacij. Et ideo neque illi, neque suis signis & testimonijs vlla est adhibenda fides, sed solum virtute Dei repellendi sunt. Interrogari autem quidquam nisi a sanctissimis viris non debent, vtpote qui a Deo obtinere possunt vt eos veritatem fateri compellant, sicut fassi sunt Christo vbi dixerunt esse legionem. Postremò hic animaduertendum est quod quamuis exorcismus sanctæ res sint, & a Christo vsque & apostolis originem ducant, non tamen tam crebrò sperandi sunt eorum effectus quam tempore nascentis adolescentiæque ecclesiæ.

Nota de exorcismis.

Nota de exorcismis.

Varia Magorum nomina.

Nam cum expulsio dæmonum per ecclesiæ ministros testimonium sit fidei, fit vt tunc temporis quando opus erat fidem per miracula stabilire, frequentius eiusmodi miracula aderentur. Modo autem firmato iam religione, non ita crebrò contingunt: neque adeo tamè exorcismorum religio contemnenda est. Circa secundum argumentum medianda sunt varia Magorum nomina, quæ tam iure can. 26. q. 5. quam iure civili. C. de maleficis & mathematicis, atque alibi sæpè denotantur. Sunt enim Necromantici sic dicti, quod in defunctorum cadaueribus secreta rimantur, *νεκροψο* enim idem est quod cadauer, & *μαντεια* diuinitio: vel ideo quod per artè Magicam mortuos suscitare se autumant. Hydromantici verò qui per aque inspectionem diuinant. Sicut & Chiromantici de manuum lineamentis de moribus hominum iudicant. Iam verò Necromantici per Antonomasiam dicuntur, qui circulos faciunt & cælestes plagas captant ad inuocandum dæmones. Hi autem omnes ob id grauissimis censuris vtroque iure cõdemnantur, quod, vt ait in solutione secundæ D. Thom. magiam in hoc exercent, & dæmoniorum adminiculo ad res perdiscendas vtuntur sicuti & Aruspices: id est auium inspectores, & Phytones qui de occultis respondent. Est enim de omnibus istis hæc regula præ oculis habenda quod

eorū incantamenta non attestantur, quod dæmones, ceu hostes tractent, vt diuina virtute eos a maleficis arceant, sed potius tanquam familiares atque auxiliares hinc.

Tertium argumentum prolixioris egobat disputationis quam locus fert præferat. Duo tamen de istis astrologis affirmantur. Pius quod per astrorum obseruationem, & domos ac regiones quas ipsi delineant, quàmuis possit effectus naturalis veluti pluias & serenitates temporumque successus quadamtenus prospicere, haud tamen accidentarios effectus & cæcitus. Enimverò cum natura semper certis determinatisque periodis eorūdem operetur effectus, non possunt per causas naturales contingentia deprehendi, vt quod ab homine fodente sepulchrum thesaurus fortè reperiatur, aut quoddam fulmine quispiam, vel alia extraordinaria morte periturus. Et multominus per easdem causas futura contingentia vel occulta deprehenduntur quæ ex mera nostra voluntate pendent: eo quòd intellectus & voluntas incorporeæ potentie sunt ac potè ab impressionibus ecclesiasticis exemptæ. Nam corpus in spiritum nihil immediate imprimit. Vnde Aristoteles de anima text. 1. 50. contra illos quiuebant talem inesse hominibus voluntatem qualem in die inducit pater virorum doctorumque scilicet sol vel cœlum in die naturali ait in hanc opinionem inde fuisse lapsos quòd animam putaret esse sensum.

Quapropter cœli, causæ per se esse non queunt actionum liberi arbitrij. Et quantumuis imprimendo in corpus humanam possint circa complexiones aliquid facere, neque adeo circa sensus, qui cum sint animæ organa, possunt illam quodammodo inclinare. Tamen quoniam sensusles virtus, vt 3. Ethic. auctor est Philoso. rationi obediunt, nulla inde necessitas libero arbitrio imponitur, sed contra cœlestes influxus potest homo operari. Atque eo præsertim quod educationes, & consilia cum iis aut illis hominibus, & potissimum a more Dei & gehennæ metus atque honoris cupiditas, & infamie timor, & alia id genus multa possunt hominum inclinationes & affectus permutare. Colligamus ergo cum D. Thom. secunda secundæ questione 64. art. 5. conclusiones duas quibus ad tertium argumentum rîdeatur. Prior, Licet illi per

alio.

astro- rum inspectionem de effectibus natu-
ralibus que ordinarie naturæ cursu sunt
aliquid iudicium capere, vt de serenitati-
bus, de pluujs, de pestibus, deq; id ge-
nus tempestatibus alijs. Hoc enim est de
effectibus per proprias causas iudicare: si-
cuti medici ex morborum malignitate de
futura morte iudicant. Posterior neque
de accidentarijs contingentibusque effe-
ctibus, neque verò de ijs que in nostro
sunt arbitrio per astro- rum consideratio-
nem potest iudicium nisi fallacissimum
ferri. Multoque minus valent eos qui oc-
cultissimè eumen aliquid commiserunt
illa scientia inuestigare, neque eorum
qualitates & indicia quibus deprehendan-
tur. Hæc enim astro- rum aspectus non
produunt. Quare Augu. lib. 4. conse-
ll. loquitur Planetarios, quos mathemati-
cos vocant, consulere, Christiana & vera
expeti & amari. Hæc ille. Ratio autem est
quod daemones cum homines videant
tam cupidos secreta agnoscendi, atq; illos
praesertim quorum ea interest scire, in
eiusmodi astro- rum iudicia ferenda omni-
solertia ire ingerunt. Præterquam quòd
eiusmodi astrologi adeò semper & fallun-
tur & fallunt, vt vix eos semel contingat
vnam veram eni proferre. Quare idem
Augu. inper. c. enc. ad literam, bono, in-
quit, Christiano, siue Mathematici siue qui
liber impè diuinantur, & maxime dicē-
tes vera cauendi sunt, ne consortio demo-
niorū animam deceptam pacto quodam
societatis inierant. In his autē astrologis,
vt lib. 5. dicere cepimus, attentissime inter
eorum scientiam discernendum est & eius-
dem scientiæ vsus. Enimverò quamuis
eis gratis, imò contra veritatem demon-
stratam concedamus quòd occulta possint
per suam scientiam inuestigare nihilomi-
nus eius vsus ad hoc applicate, vt occul-
ta crimina reuelent, est nouum peccatum
idemq; mortale & grauissimum contra iu-
stitiam. Est enim oculos peccatores pie-
ter ordinem iuris in famare. Demus enim
perinde astrologum scire quis furtum, aut
adulterium, aut homicidium fecit, ac si pro-
prijs oculis vidisset, profectò nihilominus
grauissimum illis peccatum est & Reipub-
licè perniciosissimum, illum detegere & reue-
lare. Præterquam quod ad nihil aliud
valet, quam vt inter homines infamiae
& iurgia serantur: quanquid enim iudici neu-

tiquam licet solo iudicio astrologi contra
quempiam procedere. Neque enim tran-
quillus status Reipu. in hoc consistit, vt oc-
cultis crimina, nisi ordine seruato iuris
inuestigentur. Fac nullum crimen com-
mitti posse occultissimè, quin illico fieret
manifestum, profectò neuiquam homi-
nes viuere possent. Si autem astrologis vl-
la daretur fides nullum esset occultum.
Igitur quamuis verissima semper diceret, Còdem
ob hoc ipsum essent citius & Reipublica natio-
exterminandi, nisi se continerent ne vl- nes iu-
lum vnquam infamia denotarent. Igitur ris ad-
vt rem tandem concludamus, omnia ma- uerius
gorum genera trino iure acerrimè con- Magos.
demnata sunt, diuino scilicet Pontificio, &
Cæsareo. Verba. n. sunt Deut. 18. Quando Deu. 18
ingressus fueris terrā quā dominus Deus
tuus dedit tibi, caue ne imitari velis abo-
minationes illarum gentium: neque inue-
niatur in te qui lustrat filium suum, aut fili-
am, ducens per ignem, aut qui ariolos
scitetur, & obseruet somnia atque augu-
ria, nec sit maleficus, nec incantator, neq-
per phytones consulat, nec diuinos, & que-
rat à mortuis veritatem. Omnia hæc abo-
minatur Dominus, & propter istiusmodi
scelera delebit eos in introitu tuo, & Ieu. Ieu. 29
19. Non declines ad Magos, neq; ab ari-
olis aliquid sciret emini, vt polluarini cum
eis. Et c. 20. Vir siue mulier in quibus phy-
tonicus, vel diuinationis fuerit spiritus,
morte moriantur, lapidibus obruent eos:
fanguinis eorum sit super illos. Hæc atque
aliq; id genus animaduersiones frequentes
exiant in veteri testamento aduersus om-
nes Magorum species. Erat enim populus
ille sic situentissimis occulta perscrutandi
& cognoscendi, ac subinde in itud idolo-
latræ genus propensissimus. Sed & lege e-
uangelica ecclesia anathematis gladio idē
genus hominum acerrimè impetit, vt pa-
tet 26. q. 5. per totum, videlicet can. si quis
ariolos, & omnibus subsequentibus vsque
ad can. nec mirum, arioli, a suspices, stella-
rum cursus obseruantes, & sortilegi, & in-
cantatores, & augures qui Gentilium idolo-
latræ sequi videntur: & pariter illi
qui cum illis fuerint conuersati, auxilia
aliqua à suis artibus petentes, anathema-
tizantur, excommunicantur, & ab eccle-
sia procul excluduntur. Et C. de male-
ficus, & mathematicis, l. artem geometriæ, l. sic.
& l. nullus a suspex, & l. eorum, & l. nemo,
& in

Augu.

Augu.

Medita-
tio de
Astrolo-
gum axi-
me cōsi-
deranda.

Còdem
natio-
nes iu-
ris ad-
uerius
Magos.

Deu. 18

Ieu. 29

26. q. 5.

C. de ma-
leficus

& in summa per totum titulum. aruspices & magi seuerissimis legibus vindicantur. Nam l. etsi. eucleo dediti iubentur vngulis fulcantibus latera penas perferre proprio dignas facinore, & l. nemo supplicio etiam capitis puniri iubentur. Accedunt & leges regni nostri partita, 7. tit. 23. Hoc tñ ad no-
tauerim quosdam qui sinistra legem primam huius tituli intelligentes eam in fauorem Astrologorū allegare contendunt. Ait n. lex diuinationem, quæ sit per scientiam Astronomiæ non esse illicitam, sanè cum illa sit vna ex septem artibus liberalibus: Verba hæc tamen secundum tenorem duarum conclusionum quas proximè cū D. Tho. collegimus interpretanda sunt, videlicet, quòd illa scientia est licita ad iudicandum de pluuijs, aut pestibus ac tempestatibus quæ astrorum concursu certitudine naturali eueniunt. Haud tamen lex intelligit eandem scientiam esse licitam ad iudicandum de accidentalibus effectibus aut de illis quæ ex nostra voluntate pendent, & multo magis ad inquitendum per sonas occultas, quæ aliquod peccatum perpetrarunt. Imò huiusmodi Astrologos cū Necromanticis, & Diuinatoribus & Mathematicis comparat: quos subinde grauissimo iudicio condemnat. Et l. 3. supplicio capitis plectendos censet. Et idem habetur inter ordinationes regni tit. 8. c. 4. l. 1. & 2.

ARTICVLVS III.

Virum liceat adiurare irrationalem creaturam.

Postquam visum est tam Deum quæ homines & dæmones adiurari posse, sequitur postremò an irrationales quoque creaturas liceat adiurare, sicuti locustas & brucum nubesque atque alias tempestates. Et respondet D. Thom. suppositis distinctionibus duabus per tres conclusiones. Distinctio prior est, Adiuratio huiusmodi, aut refertur ad ipsam irrationalem creaturam in oratio & locutione ad illam dirigatur. Et de hoc est prima conclusio. Vanum esset irrationalem creaturam sic adiurare, vt sermo ad eam dirigeretur. Atque hanc probant argumenta tria D. Tho. Nam cum adiuratio non nisi per locutionem fiat, quam irrationales creature præcipere non valent,

frustraneum esset illas adiurare. Deinde adiuratio illis tantum cõpetit, quibus congruit iurare irrationales autem creature iurare non possunt: ergo neque adiurari. Ad hæc cum duplex videtur distinctio, scilicet de adiuurationis modus, scilicet & deprecatorius, & compulsiuus, prior vanus est respectu irrationalem creaturam, vt pote quæ nullum habent suarum actionum dominium, vt prece moueri queant: Posterior vero soli Deo competit, cuius solius imperij vt habetur Matt. 8. obediunt venti & mare: quare nos creaturis irrationabilibus nihil imperare possumus. Secundo modo fieri potest adiuratio, vt referatur ad eam à quo talis creatura agitur & mouetur nempe ad Deum, & dæmonem quorum actione licet diuersa ratione eiusmodi tempestates nobis ingruunt. Enimuerò eadem est actio agentis & eius rei quæ agitur & mouetur: sicut motus sagittæ, & ipsius est tanquam rei motus, & sagittantis tanquam eam mouentis. Quia propter motus tempestatis est motus ipsius tanquam rei motus. Dei autem tanquam primæ causæ omnium naturalium actionum: & præterea tanquam permittentis dæmonem eisdem irrationabilibus creaturis vti ad nobis nocendum. Hæc igitur de causâ statuitur secunda conclusio. Dupliciter iure possumus irrationalem creaturam adiurare. Vno scilicet modo adiurationem per modum deprecationis ad Deum dirigendo: & alio modo dirigendo eam ad dæmonem per modum compulsionis. Atque prior modus pertinet ad eos qui diuina inuocatione citra exorcismos miracula faciunt: sicuti de Simone & Iuda legitur qui dracones adiurarunt, precipites eis vt in desertum sederent, posterior vero pertinet ad exorcistas. Tertia conclusio: Nequaquam licet dæmones in euentibus diuinitibus adiurare quasi auxilium ab eis implorando. Possent enim vt modo dicebamus vnus dæmon alium arceat, & dæmones quæ nubila colligunt rogatu nostro cessare, sed hoc esset eos vt Deos colere, quòd ingens esset apostasie crimen.

Secunda & tertia conclusiones certissime sunt, neque vili præferunt dubio quod sit disputatu dignum. Prima vero quæ nihil sit minus certa, est tñ memoria penitus contra quorundam abusum committenda. Nèpe vt in eiusmodi adiurationibus, quas vulgus coniurationes appellat, quas

SOTO
de Iure
Legibus
DIII
13

bruci locustarum, & nubium adiuratio nō ad huiusmodi res dirigitur: sed vel ad Deū per modum deprecationis, vt dignetur nō isti misereri, demonisque cohibere, qui eius permissa eiusmodi tēpestates in nos obmoliuntur. Et hic est optimus omnium modus eiusmodi cladib. occurrendi. Quod si adhibeantur exorcismi, non intelligantur aduersus res irrationales dirigi, sed aduersus daemones, vt in virtute Dei cessent nobis esse infestos. Hoc aduersus illos adnotauerim, qui potius impostores, & incantatores sunt, quā exorcistæ: nempe qui cum nubibus, & locustis, & brucis, cumq; alijs eiusmodi bestiolis pugnare contendunt, ac si eorū colloquia perciperent, aut in ipsarū nubium aut locustarū potestate esse cessare. Quin verò litem cum locustis contestantur, patronosq; & aduoca-

tos & procuratores illis creant, qui causam ipsarū defendant, illasq; coram iudice accusant: à quo conuincuntur, condēnantur anathematizantur, & excommunicantur: cum ipsi potius adiuratores excommunicandi essent, atq; in vltimas insulas relegādi. Nam si contra vermiculos loquuntur, quid illi intelligūnt? Sin verò cōtra daemones, quid opus est illos ordine iuris oppugnare? Sane cum nostri sint publici hostes qui nullo iure, sed solam suam nequitiam in nos exercent. Atq; ad eō tanquā manifestarios inimicos nostros sola virtute Dei armatis licet nobis illos propulsare. Haud ergo iudices & ecclesiastici & ciuiles (nam vtriusque res incumbit) in huiusmodi impostores, & præstigiosos animaduertere negligāt: quippe qui religionem Christianam irrisioni exponunt.

FINIS LIBRI OCTAUI

FR. DOMINICI SOTO
SEGOBIENSIS, THEOLOGI,
Ordinis Prædicatorum,
Liber Nonus de Iustitia & iure.
PROEMIVM.

IN septimo libro, vbi religionis argumentum ingressi sumus, de voto a nobis disputatum est: nempe de his que homo Deo suapte sponte pollicetur, atque adeo de sacerdotibus qui diuinis peragendis sacrificijs mancipantur, in proximo de iurandi religione. Subsequitur ergo secundum ordinem ibidem propositum, vt de illis dicamus que mortales religionis vinculo eidem Optimo Deo reddere constringuntur: vt potè de oblationibus ac de decimis, que substantia sunt & alimonia sacerdotū: ac subinde de vitio simoniae, quo aditus eiusdem sanctæ & Ecclesiæ pollui solent. Oblationum autem decimarumque tractationē nequimus aliunde apertius ac subinde pulchrius auspicari, quā ab earum radice & fundamento, nempe a sacrificijs, que non modo Christiani, verum vniuersi mortales Deo suo iugiter offerre tenentur. Est n. sacrificium, oblationum suprema ad quā relique vniuersæ referuntur. Quare duas sacrificiorum quæstiones præmittere oportet: vnam in genere, atque alteram in singulari.

Soto, de Iust. & iure. Ecc QVÆ.